

ZOOLOGICKÁ ZAHRADA MĚSTA BRNA

The Zoological Garden of the Brno Town

V Ý R O Č N Í Z P R Á V A 2 0 0 3
T H E A N N U A L R E P O R T 2 0 0 3

Ředitel akciové společnosti Veletrhy Brno Jiří Škrta (uprostřed) předává symbolický šek řediteli Zoo Brno MVDr. Martinu Hovorkovi, vlevo první náměstek primátora Brna Rostislav Slavotínek. Předaná částka 120 000 Kč je určena k adopci skupiny žiraf / The Head Manager of the company Veletrhy Brno (Brno Fairground) Jiří Škrta (centre) hands a symbolic check to the Head Manager of the Brno Zoo, Dr. Martin Hovorka; Rostislav Slavotínek, the first deputy of Brno mayor, is on the left. The sum, 120.000 Czech crowns, was used for adopting a group of Giraffes
(Foto: Eduard Stuchlík)

Jeho Veličenstvo valašský král Boleslav Polívka I. pokřtil nejmladší členku žirafího stáda na Boleslavu I. / His Majesty Boleslav Polívka I., the King of Valachia, gave the youngest member of the herd the name Boleslava I.
(Foto: Michal Piškula)

Moravský Sinatra Laďa Kerndl zazpíval na Dětském dni v zoo / Laďa Kerndl, the Moravian Sinatra, sang for the kids during their day at the Zoo
(Foto: Eduard Stuchlík)

Úvodní slovo ředitele	2
<i>A Word of the Brno Zoo Director</i>	
Vedení Zoologické zahrady města Brna	5
<i>Management of the Brno Zoo</i>	
Chovatelský úsek	6
<i>Animal Breeding Section</i>	
Stav chovaných zvířat k 31. 12. 2003 – savci	18
Stav chovaných zvířat k 31. 12. 2003 – ptáci	20
Stav chovaných zvířat k 31. 12. 2003 – plazi	21
Stav chovaných zvířat k 31. 12. 2003 – ryby	23
Veterinární péče	24
<i>Veterinary care</i>	
Stálá akvariijní výstava	26
<i>Permanent Aquarium Exhibition</i>	
Technický úsek	28
<i>Technical Section</i>	
EMS	31
<i>Section of the Environmental Management System</i>	
Obchodní úsek	32
<i>Commercial Section</i>	
Ekonomický úsek	35
<i>Economic Section</i>	
Zahraniční kontakty	37
<i>Foreign Contacts</i>	
Propagační a vzdělávací úsek	39
<i>Promotional and Educational Section</i>	
Stanice mladých přírodovědců	46
<i>Station of Young Natural Scientists</i>	
Adoptivní rodiče a sponzoři	48
<i>Adoptive Parents and Sponsors</i>	
Akce pro veřejnost	57
<i>Programmes for our visitors</i>	
Odchov leguána zeleného, kubánského a nosorohého	59
<i>Rearing of the Green Iguana (Iguana iguana rhinolopa), Cuban Iguana (Cyclura nubila) and Rhino Iguana (Cyclura cornuta) in Zoo Brno</i>	
Odešel Emil Štiss	75
<i>For Emil Štiss...</i>	

A Word of the Brno Zoo Director

Dámy a pánové, vážení a milí přátelé brněnské zoologické zahrady, rok 2003 se stal pro Zoo Brno významný především tím, že byl rokem jubilejním – 30. srpna oslavila zahrada 50. výročí svého otevření. Pracovníci všech úseků se snažili ukázat svou zoo v co nejlepším světle. Akce pořádané pro veřejnost propagovaly padesátileté úsilí věnované na Mniší hoře chovu ohrožených druhů a výchově obyvatelstva k ochraně přírody. Všechno snažení vrcholilo o posledním srpnovém víkendu, kdy se do Brna sjeli hosté z českých i zahraničních zoologických zahrad, aby společně se současnými i bývalými zaměstnanci Zoo Brno a s jejími sponzory a adoptivními rodiči oslavili významné výročí. Hlavní pozornost se upínala k sobotě 30. 8., kdy zahrada hostům i veřejnosti představila novou expozici bobrů kanadských a repliku srubu indiánů kmene Haida. Pásku slavnostně přestřihli náměstek primátora Brna Petr Zbytek a chargé d'affaires kanadského velvyslanectví v Praze Olivier Nicoloff. V ten den do zoo přišlo na deset tisíc lidí. Domnívám se, že zaměstnanci předvedli zoologickou zahradu dostatečně reprezentativním způsobem a že organizaci oslav zvládli na výbornou. Stejného mínění byli jak představitelé zřizovatele, tak hosté a návštěvníci; ti všichni byli mile překvapeni pestrým a bezchybným průběhem oslav.

Narození samičky takina indického, k němuž došlo 30. dubna 2003, je největším chovatelským úspěchem posledních let. Tohoto turovitého kopytníka, pocházejícího z Himálaje, se zatím podařilo odchovat jen čtyřem zahradám na světě. Z dalších významných odchovů roku 2003 lze uvést například narození hřebečka kianga, dvou hřebečků zebry Chapmanovy, samičky klokana Bennettova, kotula veverovitého, samice medvěda hnědého, pěti kapybar, tří mar stepních, čtyř lam krotkých, dvou pakoňů modrých, kozorožce sibiřského, jedenácti pštrosů afrických, ibise posvátného a dalších mláďat. V našich viváriích se tradičně rodí řada vzácných ještěřů, ve sledovaném období to byly čtyři agamy vodní, čtyři leguáni kubánští, 23 leguánů zelených a jedno mládě leguána nosorohého, které se stalo vzhledem k vysoké ohroženosti tohoto druhu nejcenějším odchovkem mezi plazy. Zpráva o tomto přírůstku způsobila, že se odborníci z EAZA rozhodli pověřit naši zahradu vedením evropské plemenné knihy leguánů nosorohých.

Zahrada obohatila svou kolekci v rámci nové chovatelské koncepce o druhy, které dosud nechovala. Vedle pěti bobrů kanadských to byli ještě páry ursonů a rysů kanadských, klokánků králíkovitých a chameleonů Mellerových. Chov některých jiných druhů, jako lvů nebo medvědů syrských, však zahrada musela ukončit, protože nevyhovují pojetí rozvoje zoo a protože zahrada potřebuje prostor pro výstavbu nových větších výběhů. Přesto kolekce zvířat obsahovala ke konci roku 2003 80 druhů savců, 47 druhů ptáků a 41 druhů plazů. Do Evropského záchovného programu (EEP) bylo za-

Ředitel Zoo Brno MVDr. Martin Hovorka /
Brno Zoo Director MVDr. Martin Hovorka
Foto: Eduard Stuchlík

pojeno 18 druhů zvířat, stejný počet druhů byl veden v Mezinárodních plemených knihách (ISB) a 12 druhů v Evropských plemenných knihách (ESB).

Záchranná stanice pro handicapované živočichy v roce 2003 přijala 169 zvířat 28 druhů. Oproti roku 2002 je to poměrně výrazné zvýšení nejen počtu přijatých kusů, ale také druhů. Toto zvýšení je možné přičíst i stále rostoucímu povědomí veřejnosti o možnosti umísťovat zraněné živočichy do zařízení národní sítě záchranných stanic.

Brněnská zoo se v blízké budoucnosti hodlá věnovat záchraně druhů zvířat, které mizejí z naší přírody. Chtěla by ve svém areálu zavést chov sysla obecného a odchovanými jedinci posilovat populace v přírodě. Pro odchyt příslušníků tohoto přísně chráněného druhu jsou však vhodné jen nepočetné lokality. Věříme ale, že za spolupráce s ochranáři chráněné hlodavce získáme. V roce 2004 čeká Zoo Brno dokončení stavby výběhu vlků kanadských, který navazuje na již zbudovanou expozici bobrů. Zahrada také v roce 2004 předkládá svému zřizovateli obsáhlý dokument Strategie rozvoje Zoo Brno. Jeho schválení by otevřelo cestu k přeměně Mniší hory v zoologickou zahradu odpovídající nejvyšším současným nárokům na chov zvířat a ekologickou osvětu. Taková zoo by pak mohla úspěšně reprezentovat město Brno v rámci republiky i v zahraničí.

MVDr. Martin Hovorka

Ladies and Gentlemen, Dear Friends of the Brno Zoological Garden,

The year 2003 was significant for the Brno Zoo mainly because it was a jubilee year – on 30th August the zoo celebrated the 50th anniversary of its opening. Workers of all sections wanted to show their zoo in the best light. Events organized for the public promoted the fifty-year endeavour devoted to breeding threatened species on the Monk Mountain and education of inhabitants to the protection of nature. Everything culminated at the last weekend in August when guests from Czech and foreign zoological gardens came to Brno to celebrate the significant anniversary together with the present and former workers of the Brno Zoo and its sponsors and adoptive parents. The main attention was focused on Sunday 30th August when a new exposition of Canada beavers and a replica of a cabin built by the Haida tribe Indians were introduced to the guests and public. The tape was cut ceremonially by Petr Zbytek, Brno Deputy Mayor, and Olivier Nicoloff, chargé d'affaires of the Canadian Embassy in Prague. On that day, about ten thousand people came to the zoo. I think our employees presented the zoological garden in a sufficiently representative way and mastered excellently the organization of celebrations. Promoter's representatives, guests and visitors shared this opinion; the varied and faultless course of celebrations was a lovely surprise to all of them.

The birth of a female Indian takin on 30th April 2003 is the greatest breeding success of last years. So far, only four zoos worldwide managed to rare this cow-like ungulate coming from the Himalayas. Other significant rearings of 2003 include a kiang colt, two colts of Chapmann's zebra,

female Bennett's kangaroos, a squirrel monkey, a female brown bear, five capybaras, three Patagonian hares, four llamas, two blue wildebeests, a Siberian Ibex, eleven ostriches, an ibis and other young ones. In our vivaria, a variety of rare saurians were born in the monitored period: four water agamas, four Cuban iguanas, 23 green iguanas and one rhinoceros iguana which is the most valuable of the new-born reptiles as it is a highly endangered species. The announcement of this new arrival caused that EAZA experts decided to entrust the Brno Zoo with keeping the European Studbook of rhinoceros iguanas.

Within the framework of its new breeding concept, the zoo enriched its collection with new species that have not been bred so far. Besides five Canada beavers, a pair of Canada porcupines, Canada lynxes, brush-tailed rat-kangaroos and Meller's chameleons were brought to the zoo. However, breeding of some other species, such as lions or Sirian brown bears, had to be terminated as they do not fit the zoo development concept and the garden needs an area for the construction of new and larger runs. In spite of that, the collection of animals included 80 species of mammals, 47 species of birds and 41 species of reptiles at the end of 2003. Eighteen species of animals were involved in the European Preservative Programme (EEP), the same number of species was kept in the International Stock Books (ISB) and 12 species were kept in the European Stock Books (ESB).

The Rescue Station for Handicapped Animals accepted 169 animals belonging to 28 species in the year 2003. In comparison to the year 2002, a marked increase in the number of accepted pieces as well as species of animals was recorded. This increase is attributable to the growing knowledge of the public about the possibility of placing injured animals to the national network of rescue stations.

In the near future, the Brno Zoo would like to be engaged in the rescue of animal species disappearing from the nature. We would like to start breeding of ground squirrels and strengthen their population in the nature with reared ones. However, only few localities are suitable for trapping this severely protected species. We believe we will acquire the protected rodents in cooperation with conservationists. In the year 2004, the Brno Zoo will finish building of the run for Canadian wolves following up with the finished beaver exposition. The Zoo will also submit a comprehensive document Brno Zoo Development Strategy to its promoter in 2004. Its approval would open a way to the Monk Mountain transformation into the zoological garden corresponding to the highest current demands on animal breeding and ecological enlightenment. Such zoo could represent successfully the city of Brno within the framework of the Czech Republic and abroad.

MVDr. Martin Hovorka

MVDr. Martin Hovorka

ředitel / Director

RNDr. Bohumil Král, CSc.

asistent ředitele / Assistant of the Director

Ing. Zdeněk Vrátný

vedoucí technického úseku a SAV, zástupce ředitele / the Head of Technical Section

PhDr. Jaroslav Domanský

vedoucí úseku EMS / the Head of of EMS

Ing. Miroslava Piškulová

vedoucí ekonomického úseku / the Head of Economical Section

MVDr. Jaroslava Vavřinová

vedoucí obchodního úseku / the Head of Commercial Section

Mgr. Miroslava Vitulová

vedoucí propagačního a vzdělávacího úseku / the Head of Promotional and Educational Section

Ing. Jiří Gábriš

vedoucí chovatelského úseku / the Head of Animal Breeding Section

Počet zaměstnanců k 31. 12. 2003: 95

The number of the staff on 31st Dec 2003: 95

Animal Breeding Section

Rok 2003 byl pro zaměstnance Zoo Brno především rokem 50. výročí otevření zahrady. Oslavy proběhly za účasti mnoha domácích i zahraničních hostů o posledním srpnovém víkendu a chovatelům přinesly nové významné kontakty s odborníky, někdy doprovázené přísliby darů zvířat. Například Zoo Moskva nabídla samici jeřába mandžuského (*Grus japonensis*) a ukrajinská Zoo Nikolajev pár kozorožců sibiřských (*Capra sibirica*). Uvedený rok byl významný i otevřením nové expozice. Zahrada vybudovala umělý břeh s doupětem a především rozsáhlou vodní nádrž pro chov bobrů kanadských (*Castor canadensis*). Toto zařízení již vzniklo v souladu s novou chovatelskou koncepcí a stalo se tak první realizovanou částí oblasti Beringia, která se postupně rozšiřuje a rýsuje v dolním úseku zoo. Rok 2003 byl dalším rokem naplňování zásad nové strategie rozvoje Zoo Brno a doplňování druhové skladby probíhalo nadále v souladu s tímto dlouhodobým konceptem.

Na prvním místě v chovatelských úspěších sezóny 2003 stojí narození a odchov samičky takina indického (*Budorcas taxicolor taxicolor*). Pár takinů indických Kai a Resi byl poprvé v historii do naší zoo dovezen v únoru roku 1999. Jednalo se o mladá zvířata v prereprodukčním věku, narozená v Tierparku Berlín. Po dosažení pohlavní dospělosti jsme očekávali nástup pohlavního chování, ale až na občasné flémování samce nebylo možné pozorovat žádné další výrazné znaky reprodukčního chování. Výrazným stimulem pro nastartování reprodukčního procesu ve skupině byl příchod další samice z pražské zoo. Tu samec

Mládě takina indického několik dní po narození
/ A Takin cub few days after it was born
Foto: Lubomír Stehlík

okamžitě po příjezdu neodbytně následoval a také pářil. Páření naší samice Resi bylo pozorováno o něco později, a to v už poněkud nezvyklém a nefyziologickém období – 25. 8. 2002. Jelikož je gravidita u takinů uváděna v délce zhruba osmi měsíců, dal se očekávat porod také poněkud později, než je obvyklé u tohoto taxonu. Asi měsíc před plánovaným porodem jsme samici oddělili od samce, protože neměl žádné zkušenosti s mládětem a nevěděli jsme, jak bude reagovat. K porodu došlo 30. 4. 2003 v ranních hodinách. V 7.00 hod. bylo již mládě na nohou a snažilo se napít mateřského mléka. I když samice byla primipara, její mateřské chování bylo zcela v pořádku. Mládě zčistila a důkladně odstranila zbytky plodových obalů a krve. Poprvé jsme viděli mládě pít v 7.30 hod. a poté ještě několikrát. Druhý den jsme zkusili samici spojit se samcem.

Samec mládě očichal, ale jinak si ho nevšímal. Mládě od prvního dne svého života pravidelně pilo a od matky se nevzdalovalo. Ve 20. dni života pilo asi 6x–8x denně (během pracovní doby chovatelů) a snažilo se ochutnávat i seno. Po zhruba čtyřech týdnech začalo ochutnávat listí a přikusovat travu. Ve věku 6–7 týdnů již začalo přijímat seno, zelenou píci i okusy. Matka ho v této době kojila alespoň 4–5x denně. Ve dvou měsících bylo mládě změřeno a zváženo: výška v kohoutku hůlková 55 cm a hmotnost 21 kg. Bylo také definitivně potvrzeno, že se jedná o samičku. Ve věku tří měsíců jí začaly růst růžky. Dále se osamostatňovala a začala žrát i mrkev a jablka. Matka mládě stále kojila, ale již pouze několikrát denně. V lednu 2004 byla mladá samička velmi vitální,

aktivní, samostatná a sebevědomá. Zoologická zahrada města Brna se tímto odchovem zařadila na čtvrté místo v Evropě za takové zahrady, jakými jsou Tierpark Berlín, Zoo Rotterdam a Zoo Praha. Pražská zoo byla první zologickou zahradou Unie českých a slovenských zoo, v níž se podařil odchov tohoto vzácného, řídké chovaného a velmi zajímavého druhu horského turovitého sudokopytníka.

Z dalších významných odchovů roku 2003 můžeme uvést například narození hřebečka kianga (*Equus kiang holdereri*). Jedná se také o první mládě tohoto druhu v naší zoo. Hřebeček se narodil klisně dovezené ze Zoo Riga. Dále se u nás narodili např. dva hřebečci zebry Chapmannovy (*Equus b. chapmannii*), samice klokana Bennettova

Kiangice s mládětem / Female kiang with her suckling
Foto: Igor Zehl

Kopybary měly opět mláďata / Capybaras had young ones again
Foto: Eduard Stuchlík

(*Macropus rufogriseus fruticosa*), kotul veveřovitý (*Saimiri sciureus*), samice medvěda hnědého (*Ursus a. arctos*), pět kapybar (*Hydrochaeris hydrochaeris*), tři mary stepní (*Dolichotis patagonica*), čtyři lamy krotké (*Lama glama*), dva pakoně modří (*Connochaetes t. taurinus*), kozorožec sibiřský (*Capra sibirica*), jedenáct pštrosů afrických (*Struthio camelus*), ibis posvátný (*Threskiornis aethiopicus*) a další mláďata. Mezi plazy jsme zaznamenali velmi významný a ojedinělý prvoodchov jednoho mláděte leguána nosorohého (*Cyclura cornuta*), dále jsme – již poněkolkáté – odchovali např. čtyři agamy vodní (*Physignathus cocincinus*), čtyři leguány kubánské (*Cyclura nubiola*) a 23 leguánů zelených (*Iguana iguana*).

Za význačnou událost roku lze také považovat zprovoznění jakési předsunuté hlídky Útulku pro opuštěná zvířata, který poblíž zoologické zahrady zřídilo město Brno.

Vyplnilo tak poměrně bolavou mezeru v přístupu k zatoulaným zvířatům odchyceným na jeho území. Provozovatelem útulku je brněnská městská policie. Zoologická zahrada participuje na provozu tohoto zařízení vystavěním čtyř kotců pro psy. Tyto kotce, umístěné v areálu zoo, zahrada slavnostně otevřela v březnu 2003. Cílem Zoo Brno a také města Brna je usnadnit veřejnosti kontakt s odchycenými psy a využít návštěvnosti zoo k jejich rychlejšímu předávání novým opatrovatelům. Od jara do podzimu (provoz je sezónní a byl ukončen 24. 10. 2003 s nástupem silnějších mrazů) prošlo pobočkou útulku 46 psů, z nich 39 našlo nové pány v řadách návštěvníků zoo, šest jich bylo z různých důvodů vráceno útulku a jednomu zvířeti se podařilo uprchnout. Provoz zařízení, které ve veřejnosti vyvolalo převažující kladné ohlasy, obnovíme s nástupem příjemnějšího počasí na jaře 2004. Existence pobočky útulku znamená další rozšíření aktivit směřujících mimo zoo; chovatelský úsek se tak zhostil dalšího úkolu.

K datu 1. 1. 2003 evidovala Zoo Brno následující počet zvířat (včetně zvířat v Zoo Brno deponovaných, zvířat v Záchytném centru CITES, Záchrané stanici pro handicapované živočichy a ve Stanici mladých přírodovědců): 1094 kusů obratlovců v 218 druzích, z toho savců 307 kusů v 83 druzích, ptáků 245 kusů v 56 druzích, plazů 192 kusů v 51 druzích, obojživelníků 2 kusy jednoho druhu a ryb 348 kusů v 27 druzích a formách. Dále byl chován jeden druh bezobratlých bez určení počtu jedinců. Krmná zvířata nejsou do celkových stavů zvířat započítána.

Animal Breeding Section

K datu 31. 12. 2003 činil celkový stav chovaných zvířat v Zoo Brno (včetně depovanovaných do Zoo Brno, záchytného centra CITES, záchranné stanice pro handicapované živočichy a SMP) 720 kusů obratlovců v 178 druzích, z toho savců 262 kusů v 80 druzích, ptáků 210 kusů v 47 druzích, plazů

132 kusů v 41 druzích, obojživelníků 4 kusy dvou druhů, ryb 112 kusů v 8 druzích a formách. Dále byly chovány dva druhy bezobratlých v rámci Stanice mladých přírodovědců. Do stavů zvířat nejsou započtena krmená zvířata.

Tabulka č.1 ukazuje souhrn příjmů a výdajů zvířat za rok 2003.

POLOŽKA	SKUPINA					
	SAVCI	PTÁCI	PLAZI	OBOJŽ.	RYBY	CELKEM
	Ks	Ks	Ks	ks	ks	ks
Narozeno	35	45	32	0	?	112
Jiný příjem (nákup, deponace, dar, výměna atd.)	146	53	10	9	1	219
Celkem	181	98	42	9	1	331
Úhyn	98	42	56	5	156	357
Odchod (prodej, deponace, výměna, vrác. dep.)	34	36	46	0	0	116
Jiné odchody (vyřazení, škodná, únik, krádež)	52	54	2	0	0	108
Celkem	184	132	104	5	156	581

Do Evropského záchovného programu pro ohrožené druhy zvířat (EEP) bylo k 31. 12. 2003 zapojeno 18 druhů či poddruhů savců, ptáků a plazů chovaných v Zoo Brno. Byly to tyto druhy: adax (*Addax nasomaculatus*), dželada (*Theropithecus gelada*), fenek (*Fennecus zerda*), gepard (*Acinonyx jubatus*), kiang (*Equus kiang holdereri*), klokánek králíkovitý (*Bettongia penicillata*), kočka pouštní (*Felis margarita harrisoni*), kočka rybářská (*Prionailurus viverrinus*), kulan (*Equus h. kulan*), lemur vari (*Varecia variegata*), levhart cejlonský (*Panthera pardus kotiya*), makak chocholatý (*Macaca n. nigra*), osel somálský (*Equus a. somaliensis*), tygr sumaterský (*Panthera tigris sumatrae*), vlk hřívnatý (*Chrysocyon brachy-*

rus), zebra Grévyho (*Equus grevyi*), žirafa síťovaná (*Giraffa c. reticulata*), hroznýšovec kubánský (*Epicrates angulifer*).

Ze zvířat chovaných v Zoo Brno je v mezinárodních plemených knihách (ISB) vedeno 18 druhů savců, ptáků a plazů, v evropských plemenných knihách (ESB) je vedeno 12 druhů – fenek (*Fennecus zerda*), koza šrouborohá (*Capra falconeri*), mandril rýholící (*Papio sphinx*), medvěd hnědý (*Ursus arctos arctos*), rys evropský (*Lynx l. lynx*), žirafa síťovaná (*Giraffa camelopardalis reticulata*), nestor kea (*Nestor notabilis*), leguán nosorohý (*Cyclura cornuta*), želva amboinská (*Cuora amboinensis*), želva ostnitá (*Heosemys spinosa*), želva velká (*Heosemys grandis*), orlicie bornejská (*Orlitia borneen-*

Orel kamčatský v novém orlinci / Steller's Sea Eagle in the new eagle cage
Foto: Eduard Stuchlík

sis). CITES appendix I se vztahuje na 21 druhů a 56 kusů, appendix II na 72 druhů a 231 kusů savců, ptáků a plazů chovaných v Zoo Brno k 31. 12. 2003.

Pokud se týče nových expozičních prostor, Zoo Brno otevřela, jak již bylo řečeno, expozici kanadských bobrů (*Castor canadensis*). V roce 2002 v rámci projektu Beringia zahrada započala s rekonstrukcí a rozšířením výběhů vlků kanadských (*Canis lupus occidentalis*), dále jsou rozpracovány výběhy a ubikace pro ursony kanadské (*Erethizon dorsatum*) a skunky pruhované (*Mephitis mephitis*). Tento komplex by měl být otevřen do poloviny roku 2004. V prostorách restaurace U Tygra jsme otevřeli také poměrně velkorysou expozici veverek Prévostových (*Callosciurus prevostii*), v níž se zabydlel nový pár těchto velmi pěkných

a aktivních hlodavců. Poměrně významným počinem na poli výstavby je také vznik nové voliéry pro orly, umístěné nad výběhem medvědů hnědých. Expozice má statut dočasné stavby, ale jakožto náhrada za strženou bývalou orlí voliéru v místě nynější indiánské chýše by měla dostatečně plnit, a to snad několik let, funkci útočiště pro naše orly. Po několika málo nezbytných dokončovací pracích a úpravách jsme do ní v lednu 2004 přestěhovali z jejich dočasného působiště v Zoo Jihlava samce orla kamčatského (*Haliaeetus pelagicus*) a samici orla mořského (*Haliaeetus albicilla*).

Kolekce zvířat Zoo Brno byla v roce 2003 obohacena v rámci rozvoje druhové struktury a uplatňování nové koncepce rozvoje Zoo Brno dovozy některých zajímavých druhů. Nově vystavovanými taxony v Zoo Brno jsou například:

- Klokánek králíkovitý (*Bettongia penicillata*) – 1,1 ze Zoo Ohrada
- Rys kanadský (*Lynx canadensis*) – 1,1 ze Zoo Ostrava
- Bobr kanadský (*Castor canadensis*) – 1,1,3 ze Zooparku Chomutov
- Urson kanadský (*Erethizon dorsatum*) – 1,1 ze Zoo Ohrada
- Chameleon Mellerův (*Chamaeleo melleri*) – 0,0,2 od soukromého chovatele

Všechna nově dovezená zvířata se v naší zoo adaptovala bez problémů a je s nimi možno počítat v dlouhodobé chovatelské a také výstavní koncepci zahrady.

Pro zkvalitnění stávajících chovných skupin a posílení genofondu v rámci již chovaných druhů a populací byla do Zoo Brno dovezena například následující zvířata:

- Žirafa síťovaná (*Giraffa c. reticulata*)
– 0,1 ze Zoo Dvůr Králové nad Labem
- Sob polární (*Rangifer tarandus*)
– 0,4 ze Zoo Ranua (0,2) a Vídeň (0,2)
- Jelen milu (*Elaphurus davidianus*)
– 0,2 ze Zoo Kaunas
- Paovce hřivnatá (*Ammotragus lervia*)
– 1,4 ze Zoo Boras
- Veverka Prévostova (*Callosciurus prevosti*) – 0,1 ze Zoo Plzeň
- Nestor kea (*Nestor notabilis*) – 0,1 ze Zoo Stuttgart
- Vasa velký (*Coracopsis vasa*) – 0,1 ze Zoo Stuttgart
- Výřeček malý (*Otus scops*) – 0,1 od soukromého chovatele

Přenášení jedné z pěti paovců ze Zoo Boras do výběhu na Mniší hoře / One of the five Barbary Sheep is being taken to its area by its keepers
Foto: Eduard Stuchlík

- Bazilišek zelený (*Basiliscus plumifrons*)
– 1,0 ze Zoo Jihlava
- Trnorep skalní (*Uromastix acanthinura*)
– 1,0 od soukromého chovatele

I tato zvířata byla bez problémů včleněna do našich stávajících stád, párů a skupin. Z hlediska populační genetiky a zootechniky se jevil jakožto zvláště významný dovoz dvou velmi pěkných mladých samic soba polárního (*Rangifer tarandus*) ze Zoo Ranua. Tato zoo se nachází ve Finsku na polárním kruhu a pravidelně odchovává velmi kvalitní jedince severské fauny, tedy i sobů. Obě samice po poměrně krátkém pobytu v naší zoo bohužel uhynuly na následky metabolických poruch. Je velmi pravděpodobné, že hlavním důvodem jejich úhynu bylo překrmení glycidy (z rohlíků apod.), způsobené návlštěvníky. Tyto úhyny byly pro nás v roce 2003 jednou z nejbolestnějších ztrát, neboť obě zvířata se měla stát základem a hlavním pilířem chovu tohoto druhu v Zoo Brno. Velice cenným přírůstkem v našich kolekcích se stala mladá samice nestora key (*Nestor notabilis*). Tato samička k nám přicestovala ze Zoo Stuttgart a my doufáme, že se stane součástí úspěšného páru. Na doplnění páru těchto velmi bystrých, inteligentních a odolných papoušků pocházejících z Nového Zélandu jsme čekali několik let.

V oblasti evidence zvířat jsme učinili další významný pokrok směrem k mezinárodní spolupráci. Opětovně jsme přistoupili k používání evidenčního software americké firmy ISIS, který je podporován také ze strany EAZA. Dalším značným posunem v evidenci zvířat bylo (i přes značnou pracnost a časovou a organizační náročnost) začleně-

Animal Breeding Section

ní zvířat ze Stanice mladých přírodovědců a také zvířat prošlých naší Záchranou stanicí pro handicapované živočichy do centrální chovatelské evidence.

Záchránná stanice pro handicapované živočichy

V kompetenci chovatelského úseku je i zabezpečení činnosti Záchrané stanice pro handicapované živočichy. Za období od 1. 1. 2003 do 31. 12. 2003 přijala tato stanice 169 zvířat náležejících k 28 druhům. Oproti roku 2002 je to poměrně výrazné zvýšení nejen počtu přijatých kusů, ale také druhů. Toto zvýšení je možné přičíst i stále rostoucímu povědomí veřejnosti o možnosti umísťovat zraněné živočichy do zařízení národní sítě stanic handicapovaných živočichů. Přitom se však i přes snahu o neustálou osvětu v médiích i přímo mezi veřejností stále zcela nedaří některým lidem vstřípit, že nemají do zoo nosit zvířata, která pomoc nepotřebují, nebo kterým lidský zásah dokonce přímo škodí. Jedná se především o zdravá mláďata srnčí zvěře, která jsou pouze na chvíli odložena matkou, dále o mláďata ptáků, která se učí létat a nejsou ještě schopna uniknout přehnané pozornosti „zachránců“, a také o některá zvířata neodborně a chybně introdukovaná do naší přírody, jako je například želva nádherná. Občané také do stanice zcela zbytečně donášejí velmi mnoho ježků, jejichž vyčlenění z přírody je nesmyslné, neboť se nejedná o jedince nějakým způsobem handicapované. Některým těmto případům se již ovšem daří předcházet – lidé si zvykají nálezy telefonicky konzultovat s pracovníky zoo.

Ze zajímavějších či vzácnějších přírůstků stanice v roce 2003 bychom mohli jmenovat například mládě čápa černého (*Ciconia nigra*), tři mláďata bobra evropského (*Castor fiber*), žlunu zelenou (*Picus viridis*), kavku obecnou (*Corvus monedula*) či velmi vzácného a silně ohroženého ledňáčka říčního (*Alcedo atthis*), který byl ovšem přijat se zlomeným zobákem a s těžkým poraněním mozku pravděpodobně po střetu s automobilem, a brzy tedy uhynul. Největší raritou byl jistě odchyt kočkodana světlobíchého (*Cercopithecus petaurista*) v Brně-Lišni, který se zde několik dní volně pohyboval. Jednalo se o mladou samičku, která byla částečně zvyklá na kontakt s člověkem. Nejčastěji přijímanými exempláři zůstávají ježci (*Erinaceus sp.*) a dále poštolky obecné (*Falco tinnunculus*), labuť velká (*Cygnus olor*), rorýs obecní (*Apus apus*) a drozdi zpěvní (*Turdus philomelos*). Spolu s 66 exempláři 13 živočišných druhů, kteří byli našimi chovanci už v předešlém roce, se stanice v roce 2003 starala celkem o 235 zvířat 34 živočišných druhů.

Hlavním smyslem existence stanice je samozřejmě navrácení handicapovaných zvířat po úspěšné rekonvalescenci zpět do přírody. Potěšitelné je, že se nám daří toto poslání v mnoha případech naplňovat. V roce 2003 se z přijatých 169 kusů a z 66 kusů z loňského roku vrátila do přírody přibližně jedna třetina zvířat (75 kusů). Pokud pomíme trvale handicapovaná zvířata a zvířata s fatálními traumaty, která ve stanici nepřežila ani jeden den, pak se počet živočichů vypouštěných na svobodu blíží polovině zvířat do stanice přijatých. Velmi vysoké bylo

procento vypouštěných mláďat, která jsme přijali jakožto nevzletná. Z 21 exemplářů se jich zpět do přírody dostalo 16, což je více než tři čtvrtiny všech přijatých mláďat. Šlo převážně o mláďata poštolky obecné (*Falco tinnunculus*), ale také např. o mláďata čápa bílého (*Ciconia ciconia*), labutě velké (*Cygnus olor*), káně lesní (*Buteo buteo*), krahujce obecného (*Accipiter nisus*), motáka pochopa (*Circus aeruginosus*), rorýse obecného (*Apus apus*), drozda zpěvného (*Turdus philomelos*), havrana polního (*Corvus frugilegus*), kavky obecné (*Corvus monedula*) či pěnkavy obecné (*Fringilla coelebs*).

Ke konci roku 2003 zůstávalo v péči stanice 41 zvířat, což představovalo zhruba 20%, tedy asi jednu pětinu všech živočichů přijatých v roce 2003 i převedených z roku 2002. Samozřejmě, že některé kusy v důsledku velmi špatného zdravotního stavu také uhynuly, či bylo rozhodnuto o jejich humanitární euthanasii. Přes zimu tak zůstávají obyvateli stanice vždy především ježci v horším výživném a zdravotním stavu či nízké hmotnosti a dále už jen jedinci, kteří utrpěli zranění, jež je vylučuje z úspěšného návratu k volnému životu v přírodě, tedy tzv. trvalé handicap. Jedná se především o postřelené či jinak traumaticky poznamenané dravce a sovy, jako například o motáka pochopa (*Circus aeruginosus*), káně lesní (*Buteo buteo*), krahujce obecného (*Accipiter nisus*), puštíka obecného (*Strix aluco*) a kalouse ušatého (*Asio otus*).

Naše spolupráce na poli ochrany fauny ČR pokračovala s orgány ochrany přírody, obecními a městskými úřady a také s městskou policií Brno i v roce 2003. Vyrůstal též

Vypouštění motáka pochopa na svobodu
/ Marsh Harrier is being set free
Foto: Eduard Stuchlík

Animal Breeding Section

význam spolupráce s některými školami a univerzitami (především s brněnskou Veterinární a farmaceutickou univerzitou) a také spolupráce mezi jednotlivými stanicemi začleněnými v Národní síti stanic pro handicapované živočichy.

Velikou devizou stanice je stálá přítomnost veterináře MVDr. Stanislava Mazánka, který u všech přijatých zvířat ihned provede diagnostiku handicapu a je samozřejmě také ve většině případů schopen okamžitě zahájit terapii. Dr. Mazánek se sám účastní práce v terénu, a tím zvyšuje šanci zvířat na přežití. Vzhledem k tomu, že prostory stanice se nalézají v těsné blízkosti veterinární ošetřovny, jsou umístěná zvířata pod stálou kontrolou.

V kapacitě a technickém vybavení záchranné stanice nedošlo v roce 2003 k výraznějším změnám, přestože jsme plánovali výstavbu několika venkovních voliér především pro dravce a sovy. V roce 2004 by se ale měl záměr uskutečnit, neboť se mají likvidovat některé starší voliéry a klece pro malé šelmy, které ustoupí nové výstavbě v zoo. Po úpravách mohou být tato zařízení použita pro potřeby záchranné stanice. Především pro zvířata v rekonvalescenci a také pro mláďata jsme zakoupili dvě topné podlahy. Přestože technické a kapacitní možnosti stanice dosud nesplňují zcela naši představu, její fungování považujeme za stabilizované a prospěšné. Množství přijatých zvířat a počet vrácených zvířat zpět do přírody jsou toho důkazem.

Celkový obrát zvířat ve stanici a jejich stav k 31. 12. 2003 uvádí tabulka:

druh zvířete	z loňska	přijato	vypuštěno	úhyn	předáno	ve stavu 31.12.03
želva bahenní (<i>Emys orbicularis</i>)	1					1
želva nádherná (<i>Trachemys scripta elegans</i>)	3	3				6
čáp bílý (<i>Ciconia ciconia</i>)		1	1			
čáp černý (<i>Ciconia nigra</i>)		1			1	
labuť velká (<i>Cygnus olor</i>)		4	2	2		
káně lesní (<i>Buteo buteo</i>)	2	2	1	1		2
krauhvec obecný (<i>Accipiter nisus</i>)	1	2	1	2		
moták pochop (<i>Circus aeruginosus</i>)	3	2	1	1		3
poštolka obecná (<i>Falco tinnunculus</i>)		14	9	5		
kalous ušatý (<i>Asio otus</i>)	2					2
puštíř obecný (<i>Strix aluco</i>)	1					1
rorýs obecný (<i>Apus apus</i>)		8	2	6		
ledňáček říční (<i>Alcedo atthis</i>)		1		1		
strakapoud prostřední (<i>Dendrocopos medius</i>)		2		2		
žluna zelená (<i>Picus viridis</i>)		1			1	
drozd zpěvný (<i>Turdus philomelos</i>)		4	1	3		
havran polní (<i>Corvus frugilegus</i>)		2	1	1		
kavka obecná (<i>Corvus monedula</i>)		1	1			
kos černý (<i>Turdus merula</i>)		1		1		
pěnkava obecná (<i>Fringilla coelebs</i>)		2	2			
zvonek zelený (<i>Carduelis chloris</i>)		1		1		

ježek – nerozlišeno (<i>Erinaceus sp.</i>)		60	18	36	2	4
ježek východní (<i>Erinaceus concolor</i>)	12	12	6	13	2	3
ježek západní (<i>Erinaceus europaeus</i>)	32	32	19	34		11
netopýr hvízdavý (<i>Pipistrellus pipistrellus</i>)		5				5
netopýr rezavý (<i>Nyctalus noctua</i>)	4		4			
kočkodan světlobřichý (<i>Cercopithecus petaurista</i>)		1			1	
bobr evropský (<i>Castor fiber</i>)		3	1	2		
veverka obecná (<i>Sciurus vulgaris</i>)		1	1			
liška obecná (<i>Vulpes vulpes</i>)	2					2
fretka (<i>Putorius furo</i>)	2			1		1
kuna skalní (<i>Martes foina</i>)		1	1			
tchoř tmavý (<i>Putorius putorius</i>)		1	1			
srnec obecný (<i>Capreolus capreolus</i>)	1	1	2			
CELKEM DRUHŮ: 34	66	169	75	112	7	41

Záchytné centrum CITES

Vedle Záchranné stanice pro handicapované živočichy působí v Zoo Brno i Záchytné centrum pro živočichy CITES. V roce 2003 jsme do tohoto centra přijali pouze jeden exemplář želvy zelenavé (*Testudo hermanni*), kterou původnímu majiteli odebrali pracovníci České inspekce životního prostředí a předali ji Zoo Brno.

Zvířata chová Zoo Brno také v rámci **Stanice mladých přírodovědců (SMP)**. K 31. 12. 2003 jsme v SMP chovali 51 kusů obratlovců v 24 druzích a také dva druhy bezobratlých. Orientační seznam zvířat chovaných v SMP uvádí následující tabulka:

Stav zvířat v SMP k 31. 12. :

druh	latinsky	počet kusů	M	F	UNK
1 Agama vodní	<i>Physignathus cocincinus</i>	1	0	0	1
2 Andulka	<i>Melopsittacus undulatus</i>	2	1	1	0
3 Ara ararauna	<i>Ara ararauna</i>	1	1	0	0
4 Blavor žlutý	<i>Ophisaurus apodus</i>	2	0	0	2
5 Gekon zední	<i>Tarentola neglecta</i>	2	0	0	2
6 Gekončík noční	<i>Eublepharis maculatus</i>	2	0	0	2
7 Hrdlička chechtavá	<i>Streptopelia risoria</i>	3	0	0	3
8 Ještěrka zelená	<i>Lacerta viridis</i>	1	0	0	1
9 Kanár divoký f. domácí	<i>Serinus canaria mph. Domestica</i>	1	0	0	1
10 Křeček zlatý	<i>Mesocricetus auratus</i>	1	0	0	1
11 Křečík Roborovského	<i>Phodopus roborowski</i>	2	0	0	2
12 Myš bodlinatá	<i>Acomys cahirinus</i>	3	0	0	3
13 Myš zebrovaná	<i>Lemniscomys barbatus</i>	2	0	0	2
14 Netopýr hvízdavý	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	5	0	0	5

druh	latinsky	počet kusů	M	F	UNK
15 Oblovka velká	<i>Achatina fulica</i>	3	0	0	3
16 Osmák degu	<i>Octodon degu</i>	2	0	0	2
17 Pískomil mongolský	<i>Meriones unguenratus</i>	5	0	0	5
18 Scink šestipruhý	<i>Chalcides sexlineatus</i>	2	0	0	2
19 Užovka	<i>Tamnophis sirtalis</i>	1	0	0	1
20 Užovka červená	<i>Elaphe guttata</i>	2	0	0	2
21 Užovka domácí	<i>Boaedon fuiginesis</i>	3	0	0	3
22 Užovka maurská	<i>Natrix maurica</i>	1	0	0	1
23 Varan nilský	<i>Varanus niloticus</i>	1	0	0	1
24 Zebříčka pestrá	<i>Taenopygia guttata</i>	1	0	0	1
25 Zlatohlávek panterový	<i>Gymnetis pantherina</i>	5	0	0	5
26 Žebrovník Waltův	<i>Pleurodeles waltl</i>	2	0	0	2

Pozn.: Zvířata ze SMP jsou také začleněna do celkových tabulek pro celou zoo a seřazena dle zoologického systému.

Chovatelský úsek by se v roce 2004 chtěl věnovat především dokončení rozpracované části komplexu Beringia. Jedná se hlavně o nový výběh pro chov vlků kanadských (*Canis lupus occidentalis*), který bychom rádi po jeho finalizaci na jaře 2004 osadili zvířaty. Ta by měla být do naší zoo částečně dovezena nově (samec ze Zoo Norimberk a dvě samice z rakouského Herbersteinu). Dalším naším cílem je obrátit pozornost ke změnám stávajících nevyhovujících výběhů a ubikací, abychom mohli lépe splnit požadavky některých druhů zvířat, a to především v oblasti jejich welfare. Prvním krokem tímto směrem by měl být odchod páru medvědů hnědých (*Ursus a. arctos*) s jejich mládětem (samičkou) do přírodního parku poblíž španělské Sevilly a následná rekonstrukce jejich ubikací a výběhu pro lední medvědy (*Ursus maritimus*). Ti by se měli do zhruba hektarového výběhu, který se bude později ještě rozšiřovat, přestěhovat z jejich stávající, bohužel nevyhovující expozice, která by naopak měla po

nezbytných, ale náročných úpravách dostatečně posloužit pavlánům anubi (*Papio anubis*). Tímto přesunem by se zvětšil prostor dosud vyhrazený opicím. Jedny z nejhorších a odborníky i veřejností často kritizovaných podmínek mají v Zoo Brno šimpanzi (*Pan troglodytes*). Proto bychom chtěli jeden ze dvou současných pavilonů opic vyhradit pouze tomuto druhu. Samozřejmě, že i přílehlý druhý pavilon zrekonstruueme. Popsaný sled stěhování zvířat a úprav ubikací, pracovně nazvaný „kulový blesk“, odstraní několik kritických míst v naší zoo a přispěje k její kýžené přeměně v moderní zoologickou zahradu.

Kvůli dodržování zásad welfare a uvolnění prostoru pro stavbu nových expozic těž Zoo Brno odsunula ze svého areálu lvy a jaguáry a dočasně pozastavila jejich chov. Zahrada totiž momentálně nedisponuje kvalitními zařízeními pro velké šelmy – ovšem kromě nového areálu Tygří skály pro tygry sumaterské (*Panthera tigris sumatrae*) a levharty cejlonské (*Panthera pardus kotiya*).

Z dalších očekávaných významných událostí bych rád uvedl připravovaný příchod páru levhartů cejlonských (*Panthera pardus kotiya*). Mladí nepřibuzní levharti by k nám měli dorazit v rámci výměny zvířat na jaře 2004 ze Zoo Colombo na Srí Lance. Zmiňovaný import lze označit jako svým způsobem ojedinělý průlom v historii chovu tohoto vzácného druhu v Zoo Brno a jako součást EEP bude vysoce významným posílením celé evropské populace. Pevně věřím, že uvedená zvířata přispějí k záchraně tohoto výjimečného taxonu pro planetu Zemi.

Ing. Daniel Zeller, Ph.D.

SUMMARY: The year 2003 was first of all the year of the 50th anniversary of opening the Brno Zoo. Celebrations culminated with opening a new exposition of Canada beavers (*Castor canadensis*) that became the first finished part of the future Beringia collection of expositions built according to the new conception. Another significant event of the year 2003 was opening of a branch of the Municipal Pound for Abandoned Animals in the zoo area. Visitors may select of dogs exhibited in four cots and take a dog home after signature of an Adoption Agreement.

As at 31st December 2003 the Brno Zoo possessed 720 pieces of vertebrates in 178 species, i.e. 262 pieces of mammals in 80 species, 210 pieces of birds in 47 species, 132 pieces of reptiles in 41 species, 4 pieces of amphibians in two species, 112 pieces of fish in 8 species and forms. Further, two species of invertebrates were bred.

The first place in breeding success is occupied with a female Indian takin

(*Budorcas taxicolor taxicolor*). The first pair of young Indian takins born in the Berlin Tierpark was brought to the Brno Zoo in February 1999. A stimulus for starting the reproduction process was an arrival of another female takin from the Prague Zoo. Other significant breeding success in 2003 is represented by the birth of a kiang colt (*Equus kiang holdereri*) and two Chapmann's zebra colts (*Equus b. chapmannii*). As for the reptiles, we reared a very significant and unique rhinoceros iguana (*Cyclura cornuta*) for the first time, four water agamas (*Physignathus cocincinus*), four Cuban iguanas (*Cyclura nubila*) and 23 green iguanas (*Iguana iguana*) for several times.

As at 31st December 2003, 18 species or subspecies of mammals, birds and reptiles were involved in the European Endangered Species Programme (EEP). As for the animals bred in the Brno Zoo, 18 species of mammals, birds and reptiles are kept in the International Studbooks (ISB) and 12 species are kept in the European Studbooks (ESB).

Newly exhibited taxa include for example brush-tailed rat-kangaroos (*Bettongia penicillata*), Canada lynxes (*Lynx canadensis*), Canada beavers (*Castor canadensis*), Canada porcupines (*Erethizon dorsatum*) and Meller's chameleons (*Chamaeleo melleri*). To improve the quality of the existing breed, a young female key (*Nestor notabilis*) was brought to the Brno Zoo from the Stuttgart Zoo and we hope it will become a part of a successful pair.

The breeding section also ensures activities of the Rescue Station for

Animal Breeding Section

Handicapped Animals and the CITES Detention Centre for Animals. Since 1st January 2003 to 31st December 2003, the Brno Zoo Rescue Station for Handicapped Animals accepted 169 animals belonging to 28 species. In comparison to the year 2002, a marked increase in the number of accepted pieces as well as species of animals was recorded. Let's name some of more interesting arrivals to the station: a young black stork (*Ciconia nigra*), three young European beavers (*Castor fiber*), a green woodpecker (*Picus viridis*), a jackdaw

(*Corvus monedula*) or a very rare and endangered common kingfisher (*Alcedo atthis*). Surely, the most curious was catching of a spot-nosed guenon (*Cercopithecus petaurista*) moving freely in Brno-Líšeň for several days. Hedgehogs (*Erinaceus* sp.) are the most frequently accepted animals. The main purpose of the station is to return handicapped animals back to the nature after their successful convalescence. The number of animals set free approaches a half of animals accepted by the station.

Seznam chovaných zvířat

List of animals kept

ČESKÝ NÁZEV LATINSKÝ NÁZEV	1. 1. 2003	NAROZENÍ / BIRTH	PŘÍCHOD / ARRIVAL *	ÚHYN / DEATH	ODCHOD/ DEPARTURE **	JINÉ ÚBYTKY/ OTHER DECREMENTS ***	31. 12. 2003	POZNÁMKA	CITES	EEP, ISB, ESB
řád: vačnatci (Marsupialia)										
Vakopříšik létavý <i>Acrobates pygmaeus</i>	23,0			2,0		7,0	14,0	deponace ze Zoo Poznaň		
Klokánek králikovitý <i>Bettongia penicillata</i>	0,0		1,1				1,1	1,1 deponace ze Zoo Olomouc	I	EEP, ISB
Klokánek kryslý <i>Potorous tridactylus</i>	1,0						1,0			
Klokan rudokrký <i>Macropus rufogriseus</i>	3,3	0,1			1,1		2,3			
řád: hmyzožravci (Insectivora)										
Ježek spp. <i>Erinaceus</i> spp.	0,0		110	59		29	22	ZC		
Ježek ušatý <i>Hemiechinus auritus</i>	0,0		0,0,1	0,0,1			0,0	SMP		
řád: letouni (Chiroptera)										
Kaloň indochínský <i>Pteropus hypomelanus</i>	0,1						0,1		II	
Netopýr hvízdavý <i>Pipistrellus pipistrellus</i>	0,0		0,0,5				0,0,5	ZC		
řád: primáti (Primates)										
Lemur běločelý <i>Eulemur fulvus albifrons</i>	4,1						4,1	2,1 deponace ze Zoo Olomouc	I	
Lemur vari <i>Varecia variegata</i>	1,1						1,1		I	EEP, ISB
Kosman zakrslý <i>Callithrix pygmaea</i>	1,1						1,1		II	
Tamarin žlutoruký <i>Saguinus midas</i>	1,1						1,1		II	
Kotul veverovitý <i>Saimiri sciureus</i>	1,1	1,0					2,1		II	
Kočkodan světlolíhý <i>Cercopithecus petaurista</i>	0,0		0,1		0,1		0,0	0,1 dep. do Záchr. stanice Zelené Vendolí	II	
Kočkodan husarský <i>Erythrocebus patas</i>	0,1						0,1		II	
Kočkodan zelený <i>Chlorocebus aethiops sabaues</i>	1,0						1,0		II	
Makak chocholatý <i>Macaca nigra nigra</i>	2,1						2,1		II	EEP, ISB

Mandril <i>Papio sphinx</i>	1,1					1,1	+ 0,2 deponace	I	ESB
Pavián anubi <i>Papio anubis</i>	2,5					2,5	+ 0,1 deponace v Zoo Moskva	II	
Dželada <i>Theropithecus gelada</i>	1,0					1,0		I	EFP, ISB
Šimpanz <i>Pan troglodytes</i>	1,3					1,3	1,1 deponace ze Zoo Bojnice	I	

řád: šelmy (Carnivora)

Fenek <i>Fennecus zerda</i>	1,1			0,1		1,0	deponace ze Zoo Praha	II	ESB
Liška obecná <i>Vulpes vulpes</i>	1,0		0,1			1,1	ZC		
Pes pralesní <i>Speothos venaticus</i>	0,0					0,0	+ 0,3 deponace	I	EFP, ISB
Psík myvalovitý <i>Nyctereutes procyonoides</i>	1,1				1,0	0,1			
Vlk hřivnatý <i>Chrysocyon brachyurus</i>	1,1					1,1		II	EFP, ISB
Vlk kanadský <i>Canis lupus occidentalis</i>	1,3			1,1		0,2		II	
Medvěd hnědý <i>Ursus arctos</i>	1,1	0,1				1,2		II	ESB
Medvěd syříský <i>Ursus arctos syriacus</i>	1,1				1,1	0,0		II	
Medvěd lední <i>Ursus maritimus</i>	1,1					1,1		II	ISB
Myval severní <i>Procyon lotor</i>	1,0				1,0	0,0	1,0 dep. do záchranné stanice Praha		
Nosál červený <i>Nasua nasua</i>	0,0					0,0	+ 0,1 deponace v Zoo Bratislava		
Fretka <i>Mustela furo</i>	0,0		1,1		0,1	1,0	ZC		
Kuna skalní <i>Martes foina</i>	0,0		0,0,1		0,0,1	0,0	ZC		
Tchof tmavý <i>Putorius putorius</i>	0,0		0,0,1		0,0,1	0,0	ZC		
Jezevec lesní <i>Meles meles</i>	0,0					0,0	+ 2,2 deponace		
Ovíječ skvrnitý <i>Paradoxurus hermaphroditus</i>	1,2					1,2	0,2 deponace ze Zoo Dvůr Králové	III	
Surikata <i>Suricata suricata</i>	3,3					3,3	+ 3,0 dep. u soukř. chovatele		
Gepard <i>Acinonyx jubatus</i>	0,1					0,1		I	EFP, ISB
Kočka bažinná <i>Felis chaus</i>	0,0					0,0	+ 1,1 deponace v Zoo Krakow	II	
Kočka bengálská <i>Prionailurus bengalensis</i>	3,1			2,0		1,1	+ 1,1 v deponaci	II	
Kočka krátkouchá <i>Prionailurus euphilurus</i>	1,0					1,0	deponace ze Zoo Ustí nad Labem	II	
Kočka pouštní <i>Felis margarita harrisoni</i>	1,1					1,1	+ 0,2 deponace	II	EFP, ISB
Kočka rybářská <i>Prionailurus viverrinus</i>	1,2		0,1	0,1		1,0	+ 1,2 deponace	II	EFP, ISB
Serval <i>Leptailurus serval</i>	1,0			0,1		0,0	+ 1,1 deponace	II	
Rys evropský <i>Lynx lynx lynx</i>	0,1					1,0	+ 1,0 deponace v Zoo Děčín	II	ESB
Rys kanadský <i>Lynx canadensis</i>	0,0		1,1			1,1		II	
Puma <i>Puma concolor</i>	1,1			0,1		1,0		II	
Lev berberský <i>Panthera leo leo</i>	1,1				1,0	0,1	1,0 dep. do Zoo Les Sables d'Olonne	II	
Jaguár <i>Panthera onca</i>	1,1				1,1	0,0	1,1 vrácení deponace do Zoo Praha	I	ESB
Levhart cejlonský <i>Panthera pardus kotiya</i>	1,2					1,1	1,0 deponace ze Zoo Ostrava	I	EFP, ISB
Tygr sumaterský <i>Panthera tigris sumatrae</i>	2,0					2,0	+ 1,0 deponace v Zoo Lisabon	I	EFP, ISB
Lachtan jihoafrický <i>Arctocephalus pusillus</i>	1,2					1,2	0,1 deponace ze Zoo Praha	II	

řád: lichokopytníci (Perissodactyla)

Osel somálský <i>Equus asinus somaliensis</i>	2,0			1,0		1,0	deponace z TP Berlín	I	EFP, ISB
Kiang <i>Equus kiang holdereri</i>	1,3	1,0				2,3	0,1 deponace ze Zoo Praha	II	EFP, ISB
Kulan <i>Equus hemionus kulan</i>	0,2					0,2		II	EFP, ISB
Pony shetlandský <i>Equus caballus f. caballus</i>	1,3					1,3			
Zebra Chapmannova <i>Equus burchelli chapmani</i>	1,3	2,0			0,1	3,2			
Zebra Grévyho <i>Equus grevyi</i>	1,2			0,1		1,1	+ 1,0 deponace v Zoo Praha	I	EFP, ISB

řád: sudokopytníci (Artiodactyla)

Velbloud dvouhřbý <i>Camelus ferus bactrianus</i>	3,4				1,2	2,2	+ 1,0 deponace v Zoo Plzeň		
Lama guanako <i>Lama guanicoe</i>	2,5					1,0		II	
Lama krotká <i>Lama glama</i>	4,5	1,3			3,1	2,7	+ 1,1 v deponaci		
Žirafa síťovaná <i>Giraffa c. reticulata</i>	1,1		0,1			1,2			EFP, ESB
Los evropský <i>Alces alces alces</i>	1,3					1,3			
Smec obecný <i>Capreolus capreolus</i>	0,0		0,0,2	0,0,1		0,0,1	ZC		
Sob polární <i>Rangifer tarandus</i>	1,0		0,4	0,3		1,1	0,2 deponace ze Zoo Schönbrunn		
Jelen sibiřský <i>Cervus elaphus sibiricus</i>	2,1				1,0	1,1	+ 1,0 deponace mimo Zoo		
Jelen milu <i>Elaphurus davidianus</i>	1,0		0,2			1,2	0,2 deponace ze Zoo Chomutov + 0,1 deponace v Zoo Katowice		
Adax <i>Addax nasomaculatus</i>	4,0					1,0	3,0	I	EFP, ISB
Pakůň modrý <i>Connochaetes taurinus taurinus</i>	3,4	0,2				1,0	2,6		
Paovec hřivnatý <i>Ammotragus lervia</i>	1,2		1,4	0,1			2,5	II	
Takin indický <i>Budorcas taxicolor taxicolor</i>	1,2	0,1			0,1		1,2	II	
Koza domácí - kamerunská <i>Capra hircus</i>	4,4	0,4			2,3	1,0	1,5	+ 0,1 deponace mimo Zoo	
Koza šrouborohá <i>Capra falconeri</i>	1,0						1,0	I	ESB
Kozorožec sibiřský <i>Capra sibirica</i>	4,6	0,1					4,7	2,1 deponace ze Zoo Olomouc	
Bizon <i>Bison bison</i>	1,3						1,3		
Ovce domácí - cigája <i>Ovis aries f. domestica</i>	0,2						0,2		
Ovce domácí - kříženc <i>Ovis aries f. domestica</i>	0,0	1,1				1,0	0,1		
Ovce kamerunská <i>Ovis aries f. domestica</i>	3,1	1,1				2,0	2,2		

Seznam chovaných zvířat

List of animals kept

PTÁCI/BIRDS

řád: hlodavci (Rodentia)												
Veverka Prévostova <i>Callosciurus prevostii</i>	2,1		0,1		1,1		1,1					
Psoun prériový <i>Cynomys ludovicianus</i>	1,1,1						1,1,1	0,1 dep. ze Zoo Ústí nad Labem				
Veverka obecná <i>Sciurus vulgaris</i>	0,0		0,0,1			0,0,1	0,0	ZC				
Bobr kanadský <i>Castor canadensis</i>	0,0		1,1,3				1,1,3	1,1,3 deponace ze Zoo Chomutov				
Bobr evropský <i>Castor fiber</i>	0,0		0,2	0,2			0,0	ZC				
Křeček zlatý <i>Mesocricetus auratus</i>	0,0		0,0,3	0,0,1		0,0,1	0,0,1	SMP				
Křečík Roborovského <i>Phodopus roborowskii</i>	0,0	0,0,3	0,0,5	0,0,6			0,0,2	SMP				
Piskomil mongolský <i>Meriones unguiculatus</i>	0,0		0,0,6	0,0,1			0,0,5	SMP				
Myš bodlinatá <i>Acomys cahirinus</i>	0,0	0,0,2	0,0,4	0,0,3			0,0,3	SMP				
Myš zebrovaná <i>Lemniscornys barbarus</i>	0,0		0,0,3	0,0,1			0,0,2	SMP				
Dikobraz běloocasý <i>Hystrix leucurus</i>	1,1				1,1		0,0	+ 1,1 deponace v Zoo Bratislava	III			
Urzon kanadský <i>Erethizon dorsatum</i>	0,0		1,1				1,1					
Činčila vlnatá <i>Chinchilla lanigera</i>	0,1			0,1			0,0					
Morče domácí <i>Cavia aperea f. procellus</i>	0,0		0,0,2	0,0,2			0,0	SMP				
Mara stepní <i>Dolichotis patagonum</i>	1,2	1,1,1		1,1			1,2,1					
Kapybara <i>Hydrochaeris hydrochaeris</i>	2,2	0,0,5		1,1,3	2,0		1,1,2	určení pohlaví + 0,1 v Zoo Jihlava				
Osmák degu <i>Octodon degus</i>	0,0		0,0,2				0,0,2	SMP				
řád: zajáci (Lagomorpha)												
Králik domácí - zakrslý <i>Oryctolagus cuniculus f. domesticus</i>	1,0						1,0					
řád: pštrosi (Struthiiformes)												
Pštros dvoupřstý <i>Struthio camelus</i>	3,3	0,0,11		0,0,10	0,2	2,0	1,1,1	+ 1,2 dep. v Zoo Vyškov				
řád: kasuáři (Casuariiformes)												
Emu hnědý <i>Dromaius novaehollandiae</i>	1,1,7			0,0,2	2,0,3		1,1,0	určení pohlaví				
Kasuár přílbový <i>Casuarus casuarus</i>	2,0				1,0		1,0	+ 1,0 dep. v Zoo Waršava				
řád: nanduové (Rheiformes)												
Nandu pampový <i>Rhea americana</i>	1,2						1,2			II		
řád: brodiví (Ciconiiformes)												
Čáp bílý <i>Ciconia ciconia</i>	0,0		0,0,1			0,0,1	0,0	ZC				
Čáp černý <i>Ciconia nigra</i>	0,0		0,0,1		0,0,1		0,0	ZC		II		
Ibis posvátný <i>Threskiornis aethiopicus</i>	4,2,3	0,0,1					4,2,4			III		
řád: vrubozobí (Anseriformes)												
Labut velká <i>Cygnus olor</i>	0,0		0,0,3			0,0,3	0,0	ZC				
Labut černá <i>Cygnus atratus</i>	0,0						0,0	+ 0,0,1 dep. v Zoo Vyškov				
Berneška bělolící <i>Branta leucopsis</i>	0,0						0,0	+ 1,1 dep. v Zoo Vyškov				
Husa indická <i>Anser indicus</i>	0,0						0,0	+ 1,1 dep. v Zoo Vyškov				
Husa sněžná <i>Anser caerulescens</i>	0,0						0,0	+ 0,0,1 dep. v Zoo Vyškov				
Husa velká <i>Anser anser</i>	0,0						0,0	+ 1,1 dep. v Zoo Vyškov				
Husiце magellanská <i>Chloephaga picta</i>	1,1						1,1					
Kachna bahamská <i>Anas bahamensis</i>	1,1						1,1					
Kachna skvrnozobá <i>Anas poecilorhyncha</i>	0,0						0,0	+ 1,0 dep. v Zoo Vyškov				
Kachnička mandarinská <i>Aix galericulata</i>	2,2						2,2					
Zrzhlávká rudozobá <i>Netta rufina</i>	1,1			0,1			1,0					
řád: dravci (Falconiformes)												
Káně Harrisova <i>Parabuteo unicinctus</i>	1,1						1,1			II		
Káně lesní <i>Buteo buteo</i>	0,1,2		0,0,2			0,0,2	0,1,2	ZC		II		
Krahulec obecný <i>Accipiter nisus</i>	0,0		0,0,2	0,0,1		0,0,1	0,0	ZC		II		
Moták pochoh <i>Circus aeruginosus</i>	1,2		0,1,1	0,1		0,0,1	1,2	ZC		II		
Orel bělohlavý <i>Haliaeetus leucocephalus</i>	1,0						1,0			I		
Orel kamčatský <i>Haliaeetus pelagicus</i>	1,0				1,0		0,0	+ 1,0 dep. v Zoo Jihlava	II	ESB		
Orel mořský <i>Haliaeetus albicilla</i>	0,1				0,1		0,0	+ 0,2 dep.	I	EFP, ESB		
Poštolka obecná <i>Falco tinnunculus</i>	0,0		1,0,13	1,0,2		0,0,11	0,0	ZC		II		
Raroh velký <i>Falco cherrug</i>	1,1						1,1			II		
Sokol stěhovavý <i>Falco peregrinus</i>	0,1						0,1			I		
řád: hrabaví (Galliformes)												
Hoko červený <i>Crax rubra rubra</i>	1,0		0,1				1,1	0,1 dep. ze Zoo Dortmund	III			
Orebičce čukar <i>Alectoris chucar</i>	0,0,2					0,0,2	0,0					
Bažant obecný <i>Phasianus colchicus</i>	1,2					1,2	0,0					
Páv korunkatý <i>Pavo cristatus</i>	2,2	0,0,1		0,1			2,1,1	+ 1,0 dep. u soukr. chovatele				

řád: dlouhokřídlí (Charadriiformes)

Racek stříbřitý <i>Larus argentatus</i>	0,0					0,0	+ 0,0,1 dep. v Zám. Kynžvart		
---	-----	--	--	--	--	-----	------------------------------	--	--

řád: měkkozobí (Columbiformes)

Hrdlička chechtavá <i>Streptopelia "risoria"</i>	0,0		0,0,3			0,0,3	SMP		
--	-----	--	-------	--	--	-------	-----	--	--

řád: papoušci (Psittaciformes)

Amazoňan kubánský <i>Amazona leucocephala</i>	0,0					0,0	+ 1,0 dep. v Zoo Hodonín	I	
Amazoňan modročelý <i>Amazona aestiva</i>	1,1					1,1		II	
Ara ararauna <i>Ara ararauna</i>	3,1					3,1	+ 2,1 v deponaci	II	
Ara horský <i>Primolius couloni</i>	1,0					1,0		I	
Ara maracana <i>Primolius maracana</i>	1,1					1,1		I	
Ara zelenokřídlý <i>Ara chloroptera</i>	1,1					1,1		II	
Aratinga černohlavý <i>Nandayus nenday</i>	1,3,1				1,2,1	0,1		II	
Aratinga janday <i>Aratinga jandaya</i>	0,0,1				0,0,1	0,0		II	
Nestor kea <i>Nestor notabilis</i>	1,0		0,1			1,1	deponace ze Zoo Stuttgart	II	ESB
Papoušek horský <i>Polytelis anthopeplus</i>	2,0					2,0	+ 1,0 dep. u soukr. chovatele		
Papoušek královský <i>Alisterus scapularis</i>	1,2					1,2		II	
Papoušek šedý - žako kongo <i>Psittacus erithacus erithacus</i>	3,1			3,1		0,0	+ 6,5 v deponaci	II	
Papoušek šedý - žako ostrovní <i>Psittacus erithacus princeps</i>	0,0,10					1,9,0	určení pohlaví	II	
Papoušek šedý - žako liberijský <i>Psittacus erithacus timneh</i>	0,0,26				0,2	9,9,6	určení pohlaví	II	
Papoušek vinkovaný <i>Melopsittacus undulatus</i>	10,10,45	0,0,32	1,1,0	1,4,6	0,0,20	0,0,3	10,7,48	0,0,6 dep. ze Zoo na VFU Brno	
Papoušek zpěvavý <i>Psephotus haematotus</i>	3,2,4			0,0,1			5,3	+ 1,0 dep. u soukr. chovatele; určení pohlaví	II
Papoušek různohrdlý <i>Agapornis roseicollis</i>	1,0					1,0	0,0		II
Barnard zelený <i>Barnardius barnardi</i>	1,0						1,0		II
Rozela Pennantova <i>Platycercus elegans</i>	1,0		0,0,1				1,0,1		II
Rozela pestrá <i>Platycercus eximius</i>	2,3			0,1		2,1	0,1		II
Vasa velký <i>Coracopsis vasa</i>	2,0		0,1				2,1	2,0 deponace ze Zoo Stuttgart	II
Kakadu bílý <i>Cacatua alba</i>	1,1			1,0			0,1		II
Kakadu Goffinův <i>Cacatua Goffini</i>	4,0						4,0		I
Neofema ozdobná <i>Neophema elegans</i>	0,0,6						0,0,6		II

řád: sovy (Strigiformes)

Sova pálená <i>Tyto alba</i>	2,2					2,2		II	
Výreček malý <i>Otus scops</i>	2,0		0,1		1,0	1,1		II	
Výr viržinský <i>Bubo virginianus</i>	0,0					0,0	+ 1,0 dep. u soukr. chovatele		
Sovice sněžná <i>Nyctea scandiaca</i>	1,2			0,1		1,1	+1,0 dep. Kynžvart	II	
Puštík obecný <i>Strix aluco</i>	0,0		0,0,1			0,0,1	+ 0,1 dep. Kynžvart	II	
Sýček obecný <i>Athene noctua</i>	0,2					0,2		II	
Kalous ušatý <i>Asio otus</i>	0,0		0,0,2			0,0,2	ZC	II	

řád: svišťouni (Apodiformes)

Rorýs obecný <i>Apus apus</i>	0,0		0,0,8	0,0,1		0,0,7	0,0	ZC	
-------------------------------	-----	--	-------	-------	--	-------	-----	----	--

řád: srostloprstí (Coraciiformes)

Ledňáček říční <i>Alcedo atthis</i>	0,0		0,0,1	0,0,1			0,0	ZC	
-------------------------------------	-----	--	-------	-------	--	--	-----	----	--

řád: šplhavci (Piciformes)

Strakapoud prostřední <i>Dendrocopos medius</i>	0,0		1,0,1	1,0		0,0,1	0,0	ZC	
Žluna zelená <i>Picus viridis</i>	0,0		0,0,1	0,0,1			0,0	ZC	

řád: pěvci (Passeriformes)

Kos černý <i>Turdus merula</i>	0,0		0,0,1			0,0,1	0,0	ZC	
Drozd zpěvný <i>Turdus philomelos</i>	0,0		0,0,4	0,0,3		0,0,1	0,0	ZC	
Kavka obecná <i>Corvus monedula</i>	0,0		0,0,1			0,0,1	0,0	ZC	
Havran polní <i>Corvus frugilegus</i>	0,0		0,0,1			0,0,1	0,0	ZC	
Krkavec velký <i>Corvus corax</i>	2,0						2,0		
Zebříčka pestrá <i>Taeniopygia guttata</i>	0,0		0,0,1				0,0,1	SMP	
Pěnkava obecná <i>Fringilla coelebs</i>	0,0		0,0,2			0,0,2	0,0	ZC	
Kanár divoký t. domácí <i>Serinus canaria mph. domestica</i>	0,0		0,0,2	0,0,1			0,0,1	SMP	

řád: želvy (Testudinata)

Tereka africká <i>Pelomedusa subrufa</i>	0,1					0,1		III	
Tereka hnědá <i>Pelusios castaneus</i>	1,1					1,1		III	
Kajmanka supí <i>Macroclmys temminckii</i>	1,0					1,0	+ 1,0 dep. v Zoo Ústí nad Labem		

Seznam chovaných zvířat

List of animals kept

Orlíček bornejská <i>Orlitia borneensis</i>	1,8			1,1		0,7		II	ESB
Želva bahenní <i>Emys orbicularis</i>	0,0		1,0			1,0	ZC		
Želva nádherná <i>Trachemys scripta elegans</i>	1,2		2,2,4			3,4,4			
Želva ostnitá <i>Heosemys spinosa</i>	1,3			1,0		0,3		II	ESB
Želva velká <i>Heosemys grandis</i>	0,1					0,1		II	ESB
Želva amboinská <i>Cuora amboinensis</i>	1,1					1,1		II	ESB
Želva zubotřítá <i>Geomyda spengleri</i>	1,0			1,0		0,0			
Želva vroubená <i>Testudo marginata</i>	2,2,14			0,0,4	0,0,6	2,2,4		II	
Želva zelenavá <i>Testudo hermanni</i>	0,0		0,0,1			0,0,1	deponace MŽP	II	
Želva pardálí <i>Geochelone pardalis</i>	1,2			0,1		1,1		II	

řád: krokodýlové (*Crocodylia*)

Kajman brýlový paraguajský <i>Caiman crocodilus yacare</i>	1,3					1,3	deponace od soukr. chovatele	II	
Krokodýl čelnatý <i>Osteolaemus tetraspis</i>	1,1					1,1	deponace ze Zoo Praha	I	
Krokodýl nilský <i>Crocodylus niloticus</i>	1,1,3			1,0	0,0,3	0,1,0		II	

řád: šupinatí (*Squamata*)

Leguán kubánský <i>Cyclura nubiola</i>	2,5,2	0,0,4				2,5,6		I	ISB
Leguán nosorohý <i>Cyclura cornuta</i>	1,3	0,0,1		0,1		1,2,1		I	ESB
Leguán zelený <i>Iguana iguana</i>	2,5,7	0,0,2,3		0,2,9	1,0,4	1,3,17	u starších mláďat určeno pohlaví	II	
Leguán měnivý <i>Leiocephalus carinatus</i>	0,0,1			0,0,1		0,0			
Bazilišek zelený <i>Basiliscus plumifrons</i>	0,1		1,0	0,1		1,0			
Anolis obrovský <i>Anolis equestris</i>	0,0					0,0	+ 1,1 deponace u soukr. chovatele		
Agama vodní <i>Physignathus cocincinus</i>	1,1,4	0,0,4	0,0,1	0,0,3		1,1,6			
Agama vousatá <i>Amphibolurus barbatus</i>	0,0		0,0,3	0,0,3		0,0	SMP		
Trnorep egyptský <i>Uromastix aegypticus</i>	0,1			0,1		0,0		II	
Trnorep skalní <i>Uromastix acanthinurus</i>	0,2		1,0			1,2		II	
Chameleon jemenský <i>Chamaeleo calyptatus</i>	0,0					0,0	+ 0,0,2 deponace mimo zoo	II	
Chameleon Jacksonův <i>Chamaeleo jacksonii</i>	11,15,17			1,2,9	13,11,0	0,0,1	určení pohlaví; 6,4 dep. mimo Zoo		
Chameleon Mellerův <i>Chamaeleo melleri</i>	1,0		0,0,2		1,0	0,0,2		II	
Gekončík noční <i>Eublepharis macularius</i>	0,0		0,0,2			0,0,2	SMP		
Gekon obrovský <i>Gekko gekko</i>	1,0		0,0,1	0,0,1		1,0			
Gekon zední <i>Tarentola neglecta</i>	0,0		0,0,2			0,0,2	SMP		
Felsuma madagaskarská <i>Phelsuma madagascariensis</i>	0,0		1,1	1,1		0,0	SMP	II	
Ještěrkovec žlutohrdlý <i>Gerrhosaurus flavigularis</i>	1,0					1,0			
Scink smaragdový <i>Dasia smaragdina</i>	0,0,1					0,0,1			
Scink šestipruhý <i>Chalcides sexlineatus</i>	0,0		0,0,4	0,0,2		0,0,2	SMP		
Ještěrka zelená <i>Lacerta viridis</i>	0,0		0,0,1			0,0,1	SMP		
Blavor žlutý <i>Ophisaurus apodus</i>	0,0		0,0,2			0,0,2	SMP		
Varan nádherný <i>Varanus ornatus</i>	0,1					0,1		II	
Varan nilský <i>Varanus niloticus</i>	0,0		0,0,1			0,0,1	SMP	II	
Hroznýš královský <i>Boa constrictor</i>	1,1			1,0		0,1		II	
Hroznýšovec duhový <i>Epicrates cenchria</i>	1,1					1,1		II	
Hroznýšovec kubánský <i>Epicrates angulifer</i>	1,0					1,0		II	EEP, ISB
Krajta královská <i>Python regius</i>	0,1					0,1		II	
Krajta tmavá <i>Python molurus bivittatus</i>	0,1				0,1	0,0		II	
Krajta tygrovitá světlá <i>Python molurus molurus</i>	0,0,6				0,0,6	0,0	vrácení deponace do Zoo Praha	I	
Krajta zelená <i>Chondropython viridis</i>	0,0					0,0	+ 0,1 dep. u soukr. chovatele	II	
Korálovka pruhovaná <i>Lampropeltis g. getulus</i>	0,0		0,0,1	0,0,1		0,0	SMP		
Korálovka pruh. kalifornská <i>Lampropeltis g. californiae</i>	0,0		0,0,2	0,0,2		0,0	SMP		
Korálovka sedláta sinaloaská <i>Lampropeltis triangulum sinaloae</i>	0,0		0,0,2	0,0,2		0,0	SMP		
Užovka <i>Tamnopis sirtalis</i>	0,0		0,0,1			0,0,1	SMP		
Užovka amurská <i>Elaphe schrencki</i>	0,0					0,0	+ 1,0 dep. u soukr. chovatele		
Užovka červená <i>Elaphe guttata</i>	0,0		0,0,2			0,0,2	SMP		
Užovka domácí <i>Boaedon fuliginensis</i>	0,0		0,0,3			0,0,3	SMP		
Užovka maurská <i>Natrix maurica</i>	0,0		0,0,2	0,0,1		0,0,1	SMP		
Užovka taiwanská <i>Elaphe taeniura friesiei</i>	1,2			0,1		1,1			

řád: ocasatí (Caudata)Žebrovník Waltíův *Pleurodeles waltli*

0

0,0,4

0,0,2

0,0,2

SMP

řád žáby (Anura)Rohatka ozdobná *Ceratophrys ornata*

0

0,0,5

0,0,3

0,0,2

řád: máloostní (Cypriniformes)Piraña *Serrasalmus gibbus*

4

4

Piraña *Serrasalmus nattereri*

66

28

38

Piraña *Serralsmus rhombeus*

2

1

3

Pamíčka žraločí *Balanotocheilus melanopterus*

30

30

0

řád: ostnoploutví (Perciformes)Pestřenec *Lamprologus tetracanthus*

90

50

40

Tlámovec *Haplochromis borleyi*

3

3

Tlámovec *Haplochromis labrosus*

6

6

0

Tlámovec *Haplochromis rostratus*

9

9

0

Tlámovec *Labidochromis sp. yellow*

16

16

0

Tlámovec zebra *Pseudotropheus zebra*

4

4

Tlámovec příčnopruhý

17

17

0

Pseudotropheus zebra red-red

10

10

Tlámovec štíhlý *Pseudotropheus elongatus*

10

10

Tlámovec Mooreův *Tropheus moorei*

10

10

kmen: Měkkýši (Mollusca)**třída: Plži (Gastropoda)****řád: Stopkooci (Stylomatophora)**Oblovka velká *Achatina fulica*

0

0,0,10

0,0,7

0,0,3

SMP

kmen: Členovci (Arthropoda)**třída: Hmyz (Insecta)****řád: Brouci (Coleoptera)**Zlatolávek panterový *Gymnetis pantherina*

0

0,0,5

0,0,5

SMP

Vysvětlivky / Comments:

* nákup, deponace, dar, výměna / buying, loan, donation, exchange

** prodej, deponace, výměna atd. / selling, loan, exchange etc.

*** vyřazení, škodná, únik, krádež, vypuštění / outage, predators, escape, theft, release

SMP stanice mladých přírodovědců / station for young natural historians

ZC záchrané centrum pro handicapované živočichy / rescue station for handicapped animals

Veterinář Zoo Brno ošetřuje uspaného medvěda syrského před transportem do Zoo Kazaň / The Syrian Brown Bear is being prepared for transport to Zoo Kazaň by our vet

Foto: Lubomír Stehlík

Stejně jako v minulých letech jsme se i v roce 2003 věnovali veterinární preventivní a léčebné péči ve třech oblastech, a to v souladu s Metodickým návodem Státní veterinární správy č.15/2000, kterým se stanovují podmínky veterinárního dozoru v zoologických zahradách.

Preventivní péče spočívala v důsledné sanaci areálu i objektů vlastních expozic podle ročního plánu deratizace, dezinfekce a dezinsekce i podle aktuální potřeby. Jarní a podzimní parazitologické depistáže prováděné bezplatně ve spolupráci s Ústavem parazitologie Fakulty veterinárního lékařství Veterinární a farmaceutické univerzity prokázaly účinnost plošného jarního a podzimního odčervení i zvýšené nároky na zoohygieny a zacházení s odpady živočišného původu. Provedli jsme nejrozsáhlejší preventivní vakcinaci v historii zoologické zahrady.

Oprávněnost i finančně náročnějších vakcinačních akcí potvrdil úhyn patnáctileté pušky na FeLV. V současné době vakcinujeme psovitě a kočkovitě šelmy v plném rozsahu (kromě infekční peritonitidy u koček, vyžadující intranazální aplikaci), velbloudovité (tetanus, trichofytóza), koňovité (tetanus, chřipka, trichofytóza), žirafy a pakoně (klostridiové infekce), ptáky (mykoplazmóza, paramyxoviróza). Kontrolu kvality krmiva provádíme ve spolupráci s Státním veterinárním ústavem Brno. Celkově došlo ke zlepšení kvality podávaného krmiva (kvalita suroviny, pestrost krmné dávky, přídatky biofaktorů). Vyšetření biologického materiálu provádíme ve spolupráci s Veterinární a farmaceutickou univerzitou (VFU), Státním veterinárním ústavem Brno i soukromými laboratořemi. Při vytváření perspektivních chovných skupin a určení pohlaví spolupracujeme s firmou

Genservis. Naplňování Metodického návodu Státní veterinární služby bylo kontrolováno v průběhu roku třikrát pracovníky Městské veterinární správy Brno.

Léčebnou péči jsme věnovali kmenovým zvířatům (kromě běžných zákroků jsme provedli přibližně 97 zákroků v anestezii), zvířatům v Záchraném centru pro handicap a v Záchytném centru CITES. Distanční imobilizaci jsme díky modernímu zařízení mohli provádět i na požádání obecních úřadů, policie a dalších organizací města. Úsměvná byla kauza kočkodana bělobřichého, který „terorizoval“ obyvatele brněnské městské části Líšeň. Po imobilizaci střelou z narkotizační pušky jsme jej odvezli do zoo.

Jako demonstrace lidské bezohlednosti by mohl posloužit chovný divočák se staženou smyčkou na ryji, kterého jsme museli ošetřit v městské části Bystrc. Příkladem výborné spolupráce všech oddělení zoologické zahrady byl úspěšný transport většího množství zvířat do ruské Kazaně. V rámci úzké spolupráce s Klinikou chorob ptáků, plazů a malých savců se na léčebné péči v Zoo Brno podílejí prof. MVDr. Zdeněk Knotek, CSc., a MVDr. Vladimír Jekl tak, aby i v době nepřítomnosti kmenového pracovníka byla zajištěna plnohodnotná veterinární péče.

Vědeckovýzkumnou a osvětovou práci jsme v roce 2003 orientovali především na přednáškovou činnost prováděnou ve prospěch tří ústavů VFU. Jsme spoluřešiteli grantu přiděleného Agenturou ochrany přírody, který je ve spojení s výukou studentů VFU tematicky zaměřen na péči o handicapované živočichy a jejich navracení do volné přírody. Jako externí učitel jsem

vedl odborné praxe v rámci státnicových bloků studentů VFU. Podíleli jsme se na výuce středoškolských studentů i zájemců o kvalifikační kurzy umožňující v rámci profese manipulovat se zvířaty. Jako spoluautoři příspěvku jsme se aktivně účastnili evropské konference EAZWV konané 28. 5. až 1. 6. 2003 v Římě. Vyvrcholením mé vědecké práce byla úspěšná obhajoba dizertační práce Morfologie trávicí trubice papouška ve srovnání s granivorními druhy domácích ptáků se zřetelem k diagnostice onemocnění. V roce 2004 nehodláme polevit v publikační činnosti a tradičně se aktivně účastníme konference EAZWV v dánském Ebeltoftu.

MVDr. Stanislav Mazánek, Ph.D.

SUMMARY: *We carried out the largest preventive vaccination in the zoo history justified with the death of a fifteen-year-old puma of FeLV. At present, we vaccinate to the full extent canidae and felines (except for infectious peritonitis in cats demanding intranasal application), camelidae (tetanus, trichophytosis), equidae (tetanus, flu, trichophytosis), giraffes and gnus (clostridium infections) and birds (mycoplasmosis, paramyxovirosis). Thanks to our modern equipment, we were able to execute distant immobilization on request of local authorities, police and other municipal organizations. Funny was the case of a spot-nosed guenon that "terrorized" inhabitants of the municipal part Líšeň; a breeding boar with a loop around its snout caught in the municipal part Bystrc was a sample of human inconsideration.*

Tři nádrže jsou na Stálé akvariijní výstavě vyhrazeny moři. Na snímku komorník černoocasý v prostředí napodobujícím korálový útes / There are three sea aquariums at the Permanent Aquaristic Exhibition. This picture shows the Blacktail Dascyllus in an aquarium that simulates a coral reef

Foto: Michal Piškula

V roce 2003 nebyl v prostorách Stálé akvariijní výstavy (SAV) realizován žádný významný projekt, který by vedl k rozšíření nebo obohacení stávajících expozic. Snaha vedení zoologické zahrady a pracovníků SAV se totiž v tomto směru soustřeďuje na následující rok 2004, kdy výstava oslaví 35. výročí svého vzniku. Při této příležitosti je plánováno vybudování nových nádrží, které umožní vystavovat atraktivnější druhy vodních živočichů.

Rok 2003 tedy především charakterizovala snaha zachovat stávající podmínky. Kromě průběžných úprav některých nádrží stojí za zmínku zkvalitnění sociálního i technického zázemí pro zaměstnance, stejně ja-

ko zprovoznění vlastní pěstírny vodních rostlin, jimiž jsou osazovány nádrže ve výstavních prostorách.

Podzemní prostory výstavy byly stejně jako v loňském roce využity k realizaci několika výstav fotografií a obrazů, z nichž patrně nejvýznamnější byla věnována 50. výročí otevření zoologické zahrady.

Přes dlouhodobou snahu o zvýšení návštěvnosti Stálé akvariijní výstavy nelze bohužel než konstatovat trvale neuspokojivý stav – v porovnání s rokem 2002 došlo totiž k opětovnému poklesu počtu návštěvníků. Navzdory této skutečnosti však vzrostl celkový objem tržeb, především díky prodeji upomínkových předmětů.

O výše zmíněných skutečnostech, jakož i o stavech vystavovaných jedinců vypovídá následující přehled:

Stav zvířat k 31. 12. 2003

počet druhů:	mořských 34, sladkovodních 83
počet jedinců:	mořských 118, sladkovodních 1 096
celková hodnota zvířat:	mořských 97 086 Kč, sladkovodních 85 542 Kč

Tržby za rok 2003

celkem	228 886 Kč
z toho za prodej	
vstupenek	216 940 Kč
krmiva	0 Kč
upomínkových předmětů	9 236 Kč
ryb	3 810 Kč

Návštěvnost:

celkem:	9 925
platící	9 095
neplatící (mateřské školy, ústavy sociální péče apod.)	900

Sponzor výstavy: AQUA LIFE Brno

Ing. Zdeněk Vrátný

SUMMARY: In the year 2003, no significant project was realized in the Permanent Aquarium Exhibition that would enrich expositions. Perhaps, putting of the greenhouse for growing own water plants into operation should be mentioned. The zoo management's attention is concentrated on the year 2004 when the aquarium will celebrate the 35th anniversary of its origin. On this occasion, new reservoirs will be built to enable exhibiting of more attractive species of water animals. The Aquarium Exhibition underground was used for exhibitions of photographs and pictures the most important of which was devoted to the 50th anniversary of opening the Brno Zoo.

Technical Section

Činnost technického úseku v roce 2003 byla umocněna padesátým výročím založení Zoo Brno. Pracovní usílí se soustřeďovalo nejen na dokončení investičních akcí, plánované opravy a údržbu, ale i na přípravu k oslavám výročí.

Stěžejní stavební akcí se stal výběh vlka kanadského, jehož investorem byl Magistrát města Brna. Při oslavách výročí otevřela zoo pro veřejnost ucelenou část zmíněného rozsáhlého komplexu, a to bobří doupe s vodní nádrží a repliku srubu kanadských indiánů kmene Haida. Z dalších významných investičních akcí dokončených v loňském roce si zaslouží zmínku 2. a 3. etapa stavby oploce ní a stavba přístupové komunikace kolem výběhu vlků. Tyto akce, taktéž financované brněnským magistrátem, jsou dokončeny

tak, že slouží svému účelu. Stavební akci výběh vlka kanadského magistrát již předal zoologické zahradě, ale v roce 2004 čekají vlčinec další úpravy nejen stavební, ale i zahradnické.

Mezi další dokončené stavební akce, ježímž investorem však byla Zoo Brno, patří kryté stání pro elektromobily. Jeho výstavba byla vyvolána strojní investicí – nákupem devíti elektromobilů pro ekologickou přepravu technického materiálu, krmení, ale i přepravu návštěvníků. Dále je třeba zmínit zřízení klimatizace v Centru služeb a v jeho hostinských pokojích a realizování strunové expozice pro veverky v uvedeném centru.

Za zmínku stojí vybudování a zahájení provozu ve čtyřech kotcích s výběhy pro psy z městského Útulku pro opuštěná zvířata.

Montáž totemu / Construction of the totem
Foto: Eduard Stuchlík

Zahrada tuto sezónní stavbu dokončila na podzim 2002 a slavnostně otevřela na jaře příštího roku, do konce sezóny zařízení prokázalo svou účelnost a prospěšnost. Vedle běžných oprav a údržby se technický úsek pustil do opravy komunikací. Jednalo se o výměnu asfaltového povrchu za povrch ze zámkové dlažby a presbetonu; se sjednocováním vzhledu vozovek se v zoo začalo už v roce 2002. Další významné opravy se týkaly zlepšení sociálního zázemí chovatelů. Došlo k němu na všech úsecích, jen v pavilonu exotických ptáků budou úpravy provedeny až v roce 2004. Mezi technické novinky v Zoo Brno patří realizace strunových vhladů k vlkům, bobrům a již zmíněným veverkám, které navazují na budování bezbariérových pohledů do výběhů a expozic.

V rámci strojních investic pokračovala zoo ve výstavbě kolektorových rozvodů, provedla rekonstrukci přednáškového sálu včetně jeho vybavení moderní audiovizuální technikou, technický úsek zajistil stlačovací kontejner pro likvidaci tříděného odpadu a uvedl do provozu elektrocentrálu, která v případě výpadku sítě zajišťuje dodávku elektrické energie pro nezbytný provoz zoo.

Nemalý podíl na přírodním vzhledu dokončených stavebních akcí má úsek zahradnictví, který se svou činností podepisuje na celkové úpravě jednotlivých expozic, výzdobě správních budovy i Centra služeb. Kromě běžné aktivity se úsek zahradnictví podílí na programu záchrany původního genofundu dubového lesa na Mniší hoře na základě Projektu inventarizace a revitalizace dendro-zeleně lokality Mniší hora, zpracovaného univ. prof. dr. Ing. Miroslavem Vyskotem,

Zoologická zahrada otevřela pobočku Městského útulku pro opuštěná zvířata / The Zoo opened a new branch of the Municipal Pound for Abandoned Animals

Foto: Jana Kantorová

DrSc. Na 500 kusů semenných dubů, umístěných v zahradnictví zoo, se v následujícím roce budou roubovat odebrané vzorky z elitních jedinců rostoucích na Mniší hoře. Roubovance pak zahradníci vysadí do areálu zoo.

Nelehké povinnosti plnil úsek hospodářské správy, který kromě běžné údržby, oprav a úprav po celý rok 2003 bojoval s každodenním nemalým úkolem – úklidem areálu, vozovek, cest pro návštěvníky, lesních ploch ap. Úsek hospodářské správy dále rozšířil svou činnost i na bývalý areál

Technical Section

VUT, který Ioni odkoupil magistrát a poskytl Zoo Brno k užívání. Má tam vzniknout velkokapacitní parkoviště, nové nástupní plochy do zoo a v adaptovaných budovách technické zázemí, místnosti pro zájmovou činnost a další objekty služeb pro návštěvníky.

V roce 2004 bude činnost technického úseku financována jednak z rozpočtu magistrátu, jednak z prostředků Zoo Brno. Investiční prostředky na stavební akce zatím z rozpočtu magistrátu nebyly přiděleny. Ze strojních investic je zajištěna stavba 4. etapy kabelových rozvodů a na realizaci 1. etapy veřejného osvětlení magistrát uvolnil cca 1 milion Kč. Tato situace klade zvýšený nárok na hospodaření s investičními prostředky. Čerpány budou na dokončení stavby umělých skal a terénní úpravy ve výběhu kanadských vlků. Zbývající prostředky pak budou uvolněny na další úpravy vozovek, inženýrských sítí a na stavbu další části oploceení. Zoo také hodlá postupně odstraňovat zastaralé a nevyhovující mříže u některých expozic a nahrazovat je nově vybudovanými příkopy. Technický úsek bude současně provádět plánované opravy a údržbu majetku. Vznikne též zcela nový objekt pro nepřetržitou strážní službu, která dosud v zoo nebyla zavedena. Technický úsek nezapomene ani na doplňování odpočinkových a stravovacích zón, dalších zařízení pro děti a stranou nezůstanou ani úpravy stávajících sociálních zařízení.

Ing. Zdeněk Vrátný

SUMMARY: *The main constructions organized by the Brno Zoo Technical Section in the year 2003 were runs for wolves and Canada beavers. At celebrations of the 50th anniversary the zoo opened this integral part of the large complex, i.e. beaver's den with a reservoir and a replica of a cabin built by Canadian Indians of the Haida tribe. Construction of four cots for dogs from the Municipal Pound for Abandoned Animals should be mentioned too. This seasonal construction was finished in the autumn of the year 2003. It can be said that the branch of the Municipal Pound has fulfilled its mission until the end of the season and had a positive response of the public. The Technical Section also started repairs of the roads; asphalt surfaces were substituted with "castle pavement" and pressed concrete (unification of the road appearance started in 2002). Technical novelties implemented in the Brno Zoo include string insights into the expositions of wolves, beavers and squirrels situated inside the restaurant. Within machinery investments the zoo continued building of collector distributions, reconstructed the conference hall and equipped it with the top audiovisual technology, bought a compression container for disposal of sorted waste and put an aggregate into operation providing electric power for necessary zoo operations in case of mains failure.*

V roce 2003 zabezpečoval úsek systému environmentálního managementu činnosti představující několik více či méně propojených problematik.

V oblasti **odpadového hospodářství** jsme se soustředili jak na hledání úspor nákladů na likvidaci odpadů, tak na vytváření technických předpokladů pro důsledné třídění odpadů v následujících letech.

Rozsáhlou a cenově náročnou likvidaci netříděného odpadu vyžadoval nově získaný areál na Rekreační ulici. V technické části areálu zoo jsme rovněž přikročili k postupné likvidaci netříděného, neorganizovaně uloženého odpadu. Po likvidaci této de facto divoké skládky hodláme v technickém zázemí zoo vytvořit plochu upravenou pro ukládání tříděného odpadu a zabezpečit ji proti živelnému ukládání odpadů nepovolanými osobami. Komunální odpad budeme od počátku roku 2004 odvážet do spalovny pouze k tomu určeným vozidlem zoologické zahrady.

V oblasti **bezpečnosti a ochrany zdraví** zaměstnanců akceptovala Krajská hygienická stanice, v souladu s ustanoveními zákona č. 258/2000 Sb., zařazení některých prací v Zoo Brno do kategorií. Uvedení elektromobilů do provozu v areálu zoo omezilo pohyb služebních motorových vozidel po návštěvnické trase, čímž se zvýšila bezpečnost návštěvníků a snížila zátěž na životní prostředí. Počet úrazů zaměstnanců i jejich závažnost byly relativně nízké, závažnější úrazy návštěvníků se nevyskytly.

V oblasti **požární bezpečnosti** jsme se zaměřili na funkčnost hasebních prostředků (PHP, hydranty) a jejich doplňování

(PHP). Bez závažných nálezů proběhla tematická kontrola dodržování předpisů o požární ochraně, provedená SOD HZS JmK. V souladu s tematickým plánem se uskutečnilo periodické školení vedoucích zaměstnanců v oblasti požární bezpečnosti i bezpečnosti a ochrany zdraví.

V pořadí již čtvrtou etapou pokračovalo **budování venkovních trubkových a kabelových páteřních rozvodů** slabo- i silnoproudých systémů. To umožnilo, kromě jiného, i napojení prodejního stánku Uopic na EZS. V pavilonu exotického ptactva jsme provedli celkovou rekonstrukci EZS a ve správních budově rekonstruovali systém zabezpečení rezervních klíčů. Pro rok 2004 počítáme s další etapou, jejíž rozsah bude dán vyšší použitelných finančních prostředků.

Trvalou pozornost jsme věnovali zkvalitnění **telefonního spojení** prostřednictvím pevných linek na straně jedné a snížení nákladů na telefonní styk na straně druhé. Zavedli jsme pro každý pevný telefonní přístroj osobní PIN, který pomocí počítačového systému Tardat umožňuje sledovat náklady nabíhající na jednotlivých telefonních linkách. Instalovali jsme dva telefonní automaty, jeden veřejný, druhý pro soukromé hovory zaměstnanců zoo. Návštěvníkům slouží pro případ mimořádné události na třech místech v areálu zoo zbudované komunikatory, pomocí nichž se lze spojit s mobilní linkou inspekční služby nebo s pevnou linkou vrátnice. Stále sledujeme vybavenost vybraných zaměstnanců a pracovišť mobilními telefony.

Vyhrazená technická zařízení kontrolujeme v souladu s platnými předpisy

Section of the Environmental Management System

a zjištěné závady odstraňujeme podle jejich závažnosti a finančních možností. Mimořádnou a komplexní pozornost upíráme k elektrickým rozvodům a zařízením. Provedli jsme důkladné revize elektrických zařízení většiny objektů, revize hromosvodů, soupis elektrických spotřebičů, revize transformátorů, krátkodobé a dlouhodobé zkoušky elektrického náhradního zdroje a dále jsme proměřili stávající kabelové sítě s cílem připravit možnost sektorového vypínání elektrického proudu. Odstraňování zjištěných závad a realizace potřebných rekonstrukcí má dlouhodobý charakter a je limitováno objemem finančních prostředků. Zahájili jsme rovněž práce na přípravě projektu a získání stavebního povolení pro stavbu objektu pro elektrický náhradní zdroj včetně ovládacích zařízení. Nepodařilo se realizovat plynofikaci objektu centrální přípravný krmiv. Tento úkol přechází do roku 2004, stejně jako další nerealizovaný záměr, kterým je plynofikace stánku U krokodýla. Zejména nás však v roce 2004 čeká plynofikace objektů v areálu na Rekreační ulici, která bude finančně i technicky velmi náročná, pro efektivní využití těchto objektů ale nezbytná.

Klíčový systém se v úplném rozsahu nepodařilo dokončit a jeho poslední část jsme museli přesunout do roku 2004. Specifikovali jsme zbývající potřeby, které komplexně dořeší klíčový systém v Zoo Brno.

PhDr. Jaroslav Domanský

SUMMARY: In 2003, the section of the environmental management system secured activities representing several more or less interconnected issues. In waste management we focused on the creation of technical preconditions for consistent waste sorting. In employees' health protection, the introduction of electric cars in the zoo area, reducing the movement of service motor vehicles on the route for visitors as well as the environmental load, appears advantageous. The fourth phase of building outside pipe and cable distribution systems for light and heavy current went on. A PIN was assigned to each fixed telephone set to enable monitoring of costs accruing on individual lines. Three communicators situated in the zoo are available to visitors in the case of any exceptional event.

Obchodní úsek

Commercial Section

Převážná část roku 2003 se nesla ve znamení příprav respektive průběhu oslav 50. výročí otevření naší zoo.

V Centru služeb byla během 1. pololetí budována chovatelská expozice, což bohužel

částečně narušovalo plynulý provoz zejména restaurace, ale díky pochopení návštěvníků se tato situace zvládla bez větších problémů.

Stánky s občerstvením jsme v areálu zoo provozovali ve stejném počtu jako v ro-

*Vedoucí obchodního úseku MVDr. Jaroslava Vavřínová (vlevo) vítá dvanáctimiliontého návštěvníka / MVDr Jaroslava Vavřínová, head of the Business section, welcomes our 12 millionth visitor
Foto: Lubomír Stehlík*

ce předchozím. Na otevřené ploše přiléhající ke stánkům Safari jsme plastový zahradní nábytek nahradili dřevěnými stoly a lavicemi, které se do prostředí zoo mnohem více hodí.

Poměrně velká změna nastala ve způsobu zásobování jednotlivých prodejních míst, neboť úseku byl přidělen elektromobil, který svým tichým provozem neobtěžuje návštěvníky.

V srpnu vrcholily přípravy na oslavu – naším úkolem bylo zajistit občerstvení pro všechny pozvané hosty, kterých bylo přes 500. Zvolili jsme formu rautu, na který nám surovinami a zbožím přispěly firmy, s nimiž dlouhodobě spolupracujeme (Arktida, Steinhauser, Coca-cola, Pepsi-cola, Nevysel,

Starobrna, Hortim aj.). Za pomoci ostatních úseků jsme vrcholnou událost sezóny zvládli ke spokojenosti snad všech zúčastněných, kteří přijeli na Mniší horu oslavit společně s námi padesátiny zahrady.

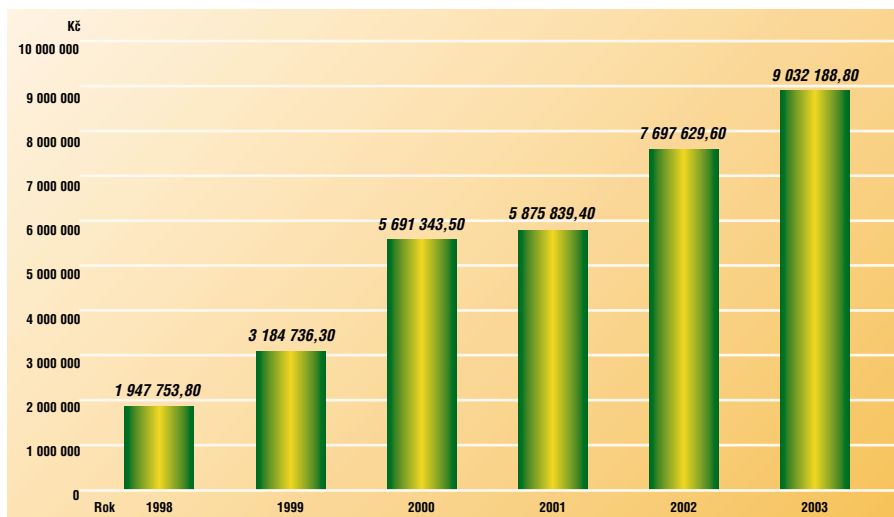
Během roku se pracovníci obchodního úseku podíleli na pořádání různých akcí pro návštěvníky zoo, tak jako v letech předcházejících (občerstvení, dárky, výherní ceny apod.).

V roce 2003 navštívilo brněnskou zoo 206 407 osob. Nejvíce návštěvníků přišlo v květnu – 45 154. Začátkem srpna jsme pak přivítali dvanáctimiliontého návštěvníka – byl jím tříletý Jakub Šardický z Čejkovic u Hodonína se svými rodiči.

Commercial Section

Tržby z prodeje občerstvení a upomínkových předmětů dosáhly v roce 2003 částky 9 032 188,80 Kč.

Pro porovnání uvádíme graf vývoje tržeb za posledních šest let:

V příštím roce bychom velmi rádi uvedli do provozu venkovní posezení s občerstvením

navazující na stávající restauraci U Tygra, umístěnou v Centru služeb.

MVDr. Jaroslava Vavřínová

SUMMARY: Workers of the Commercial Section ran in the year 2003 the same number of stands with refreshment as in the year before, but they introduced some improvements. The plastic garden furniture on the open area adjacent to the "Safari" stands was replaced with wooden tables and benches matching much better with the zoo environment. For the supply of individual points of sale the workers started to use an electric car which quiet operation does not disturb visitors. In August, preparations for the celebration of the zoo anniversary culminated – the task

of the Commercial Section was to ensure refreshment for all invited guests who were over 500. With the assistance of the other employees, the Commercial Section workers coped with the top event of the season to the satisfaction of all participants. In the year 2003 the zoo was visited by 206,407 people, the biggest number of visitors (45,154) came in May. The twelve millionth visitor was welcomed at the beginning of August. Revenues from sales of refreshment and souvenirs increased in 2003, which is proved with the enclosed diagram.

Hospodaření Zoologické zahrady města Brna skončilo v roce 2003 zlepšeným hospodářským výsledkem 92 896 Kč.

VYBRANÉ EKONOMICKÉ UKAZATELE ROKU 2003
Návštěvnost (počet osob)

Počet návštěvníků celkem	216 332
z toho zoo	206 407
SAV	9 925

Členění návštěvnosti podle jednotlivých skupin (počet osob)

skupina	zoo	SAV	celkem
Dospělí	96 128	5 025	101 153
Děti	88 512	3 569	92 081
Studující	15 332	666	15 998
Důchodci	6 435	665	7 100
Celkem	206 407	9 925	216 332

Příjmy v roce 2003 činily celkem
55 083 950 Kč
Členění hlavních příjmových položek

Příspěvek zřizovatele	33 869 173
Účelová dotace MŽP	2 013 000
Dotace OPČR	94 000
Dotace od úřadu práce	1 368 087
Tržby za vlastní výkony	5 357 460
z toho: - tržby ze vstupného do zoo	5 049 040
- tržby ze vstupného na SAV	216 940
- foto, video	89 880
- ostatní	1 600
Tržby z prodeje služeb	1 864 818
z toho: - tržby za nájmy	387 527
- atrakce	96 000
- restaurace	1 375 861
- ostatní	5 430
Tržby z prodeje zboží (občerstvení, bar, suvenýry, ryby)	7 578 388
Aktivace krmiva, rostlin a osiva, restaurace	156 952
Úroky	20 487
Kurzové zisky	14 370

Jiné výnosy	660 788
z toho: - tábory v zoo	231 625
- reklama	73 754
- příspěvky SMP	23 050
- ostatní	332 359
Tržby z prodeje inv. majetku	16 000
Tržby z prodeje materiálu	141 372
Zúčtování fondů	1 929 055

Náklady v roce 2003 činily celkem

54 991 054 Kč

Členění hlavních nákladových položek

Spotřeba materiálu	8 811 475
z toho: - krmivo	3 328 595
- léky	91 707
- osivo, hnojivo, květiny	200 660
- technický materiál	1 303 892
- propagační materiál	244 872
- nákupní cena zvířat	441 822
- pohonné hmoty	338 941
- spotřeba DDHM	1 206 659
- ostatní	1 654 327
Spotřeba energie	3 540 914
Náкупní cena prodaného zboží	4 878 101
Opravy a udržování	3 945 685
Cestovné	538 929
Náklady na reprezentaci	200 201
Ostatní služby	4 482 223
Mzdové náklady	16 275 804
Zákonné sociální pojištění	5 550 673
Zákonné sociální náklady	318 649
Ostatní sociální náklady	587 592
Jiné ostatní náklady	995 670
Odpisy DHM	4 865 138

Trend v budování nových expozic, s kterým zahrada započala před několika lety, se rozvíjel i v roce 2003. Otevřen byl nový výběh a ubikace pro bobry kanadské a replika

indiánského srubu sloužícího jako informační centrum. Dokončeny byly práce na 1. etapě oplocení zoo. Pokračovaly úpravy nově budované expozice vlků kanadských.

Ve sledovaném období zahrada neztratila přízeň představitelů města Brna. Příspěvek zřizovatele se stal největší položkou v příjmech zoo, jeho podíl činil 67,20 %. Příjmy zoo dále tvořily tržby z prodeje zboží (12,73 %), tržby ze vstupného (10,16 %) a tržby z prodeje služeb (2,02 %). Účelová dotace od ministerstva životního prostředí představovala 3,77 % příjmů zahrady.

O stále vzrůstajícím aktivitě sponzorů a dárců z řad obyvatel, především dětí, svědčí souhrnná výška darů finančních i věcných, která překročila hranici milionu

korun o ještě větší částku než v roce předcházejícím.

Finance na nákup strojních investic, poskytnuté zřizovatelem, činily 4 495 000 Kč. Zakoupen byl nový software pro řídicí systém, zřízena klimatizace přednáškového sálu, který byl současně vybaven špičkovou audiovizuální technikou, a pokračovaly práce na kabelových rozvodech v zoo. Další stavební investice proběhly v režii města.

Rok 50. výročí od otevření Zoo Brno byl tedy úspěšný.

Ing. Miroslava Piškulová

SUMMARY: *The Brno Zoo economic activity resulted in the improved economic result of CZK 92,896 in the year 2003. The promoter's contribution became the biggest item in the zoo incomes, its share being 67.20 %. The other incomes of the zoo consisted of receipts from the sale of goods (12.73 %), tickets (10.16 %) and services (2.02 %).*

The selective grant by the Ministry of Environment represented 3.77 % of the zoo incomes. Building of new expositions and installations went on. A den for Canada beavers was opened and a replica of an Indian cabin was built. The first phase of zoo fencing works was finished and adjustments of a new exposition of Canadian wolves continued. New software for the control system was bought and the conference hall was equipped with a top audiovisual technology.

The year of the 50th anniversary of the Brno Zoo opening was successful.

Zahraniční kontakty

Foreign Contacts

V roce 2003 se pracovníci Zoo Brno stejně jako v roce předešlém účastnili všech důležitých mezinárodních konferencí: únorového zasedání Euroasijské regionální asociace zoologických zahrad a akvárií (EARRA) v Moskvě, zářijové konference Evropské asociace vzdělávacích pracovníků

zoologických zahrad (EZE) v Lipsku, jednání Evropské asociace zoologických zahrad a akvárií (EAAZ) v témže měsíci také v Lipsku a listopadových zasedání Světové asociace zoologických zahrad a akvárií (WAZA) a Skupiny odborníků na záchraně chovy (CBSG) v Kostarice.

Foreign Contacts

Konference EZE proběhla ve dnech 13. 9. až 17. 9. 2003 v Zoo Lipsko. Tato zahrada, známá dlouhou tradicí a vysokou úrovní svých vzdělávacích programů, slavila v roce 2003 125. výročí otevření. Hlavní náplní setkání „osvětářů“ se staly přednášky o formálním i neformálním vzdělávání v zoo a o přístupu vzdělávacích pracovníků k plánování kolekcí zvířat a výstavbě nových pavilonů. Koordinátorka kampaně Tygr 21. století Corinne Boss na konferenci oznámila předběžné výsledky, kterých mezinárodní ochranná akce za přispění zoologických zahrad, včetně brněnské, dosáhla. Podařilo se do té doby nasbírat 281 196 euro na vybrané projekty ochrany tygrů ve volné přírodě v Thajsku, Indii, Indonésii a Rusku. Protože kampaň poběží ještě jeden rok, daly si zoologické zahrady za úkol nasbírat na dané projekty celkem 500 000 euro. Zoo Brno se do této kampaně zapojila také. Kampaň propaguje na několika místech v zahradě, prodává klíčenky, ale také vyhlásila výtvarnou a literární soutěž pro děti s tematickým zaměřením na ochranu tygrů (viz strana 41 této ročenky). O této soutěži vyšel také článek v čísle 43/2003 časopisu EAZA News.

Konference EAZA, jejímž stěžejním tématem byla jako vždy koordinace Evropských záchovných programů (EEP), se konala 16. až 21. 9. a zúčastnilo se jí 475 odborníků ze 190 zoo 36 zemí. Ing. Daniel Zeller, Ph.D., ze Zoo Brno domluvil v Lipsku některé důležité přesuny zvířat, například Zoo Givskud dodá Brnu výměnou za mláďata kapybar dva samce kakadu bílého, z Rigy získáme dvě laně jelena sibiřského a samici fenka, s Kaunasem si vyměníme velbloudy dvouhrbé.

Konference WAZA a CBSG se loni konala ve středoamerické Kostarice. Ředitel Zoo Brno MVDr. Martin Hovorka, který se účastnil jednání WAZA, a jeho asistent RNDr. Bohumil Král, CSc., který jednal s kolegy na zasedání CBSG, navštívili v Kostarice několik národních parků. Zasedání CBSG se zabývalo především tím, jakým způsobem by se mělo nakládat se zadrženými pašovanými zvířaty. Konference WAZA zvolila devět nových českých členů. Byl mezi nimi i dr. Král, který se tak po prof. Zdeňku Veselovském stal druhým Čechem, jemuž se dostalo této pocty.

Mgr. Jana Kantorová

SUMMARY: *The Brno Zoo employees participated in the February EAZA session in Moscow, the September EZE conference and negotiations in Leipzig, and the November WAZA and CBSG meetings in Costa Rica in 2003. The implemented exchange of animals between the Brno Zoo and the Kazan Zoo was approved on the EAZA session. EZE negotiations were profitable for the Brno adult educators as the Leipzig Zoo has been well-known for its high-level education for a long time. The Brno Zoo could also present information on its part in the Tigre campaign. Some important shifts of animals between the Brno Zoo and the zoos in Givskud, Kaunas and Riga were negotiated at the EAZA meeting. The WAZA conference appointed RNDr. Bohumil Král, CSc., from the Brno Zoo its honorary member. He became the second Czech after prof. Zdeněk Veselovský awarded with this honour.*

*Pracovníci propagačně vzdělávacího úseku (zleva) / Workers of the Promotional and Educational section (left to right): Bc. Jana Hadová, Bc. Lenka Bochníčková, Zuzana Sommerová, Mgr. Miroslava Vitulová (vedoucí úseku), Ing. Jiřina Kubínová a Mgr. Jana Kantorová, uprostřed Martin Bracek, DiS.
Foto: Martin Bracek*

Oslavy 50. výročí otevření Zoo Brno prolínaly celým jubilejním rokem 2003. Všechny akce pro veřejnost, připravované propagačně vzdělávacím úsekem, jako například Jarní otvírání zoo, Den Země či Den dětí, zdůrazňovaly skutečnost, že zoologická zahrada je v Brně otevřená již půl století. Kampaň přirozeně vyvrcholila oslavou výročí ve dnech 29. až 31. srpna převážně v areálu zoo. Hlavní pozornost veřejnosti i pozvaných hostů se v tak pro zoo výjimečných víkendových dnech upínala k sobotě 30. 8., kdy zahrada otevřela nový výběh bobrů kanadských a repliku srubu indiánů kmene Haida. Pásku slavnostně přestříhli náměstek primátora Brna Petr Zbytek a chargé d'affaires kanadského velvyslanectví v Praze

Olivier Nicoloff. V ten den do zoo přišlo na deset tisíc lidí. Pozváni byli adoptivní rodiče, sponzoři, bývalí zaměstnanci Zoo Brno a ředitelé českých i zahraničních zoo. Z ciziny přijeli zástupci zoologických zahrad z Baku, Berlína, Cottbusu, Kaliningradu, Lublaně, Moskvy, Nikolajeva, Opole, Permu, Samary, Varšavy a Vídně. Unii českých a slovenských zoo reprezentovali představitelé zahrad v Bojnici, Bratislavě, Děčíně, Hluboké nad Vltavou, Chomutově, Jihlavě, Olomouci, Spišské Nové Vsi a Vyškově.

Zoologické zahradě města Brna se v roce 2003 podařilo zbudovat zařízení, které má pro chod propagačně vzdělávacího úseku zásadní význam. Kinosál ve správné budově, vybavený přístroji z počátku 80. let

*V novém přednáškovém sále lze promítat na tři plátna
/ The new lecture hall has three screens
Foto: Eduard Stuchlík*

minulého století, proměnila náročná přestavba v promítací a přednáškový sál odpovídající současným světovým standardům. Nejen veškerá špičková technika, ale i osvětlení a zatemnění sálu se ovládá z jednoho přenosného tzv. touch-panelu (dotyková obrazovka). K dispozici jsou tři projekční plochy a vizualizér, přístroj podobný kdysi hojně používanému meotaru. Vizualizér ale dokáže snímat jak text či plochu obrazu, tak trojrozměrné objekty. Také promítání přes diaprojektor je už minulostí, pro projekci diapositivů slouží slide convertor, který diapositivы digitalizuje a promítne přes dataprojektor. Můžeme také promítat téměř z jakéhokoliv média (CD, DVD, video). K dispozici je počítač a přípojně místo pro notebook. Samozřejmostí je připojení k internetu. Za zmínku dále stojí tabule nazývaná mimio. Ta přenesení vše, co na ni napíšeme, přes počítač do dataprojektoru, ale také dokáže uložit celý zápis. Ten se pak může zájemcům rozeslat e-mailem. Zoologická zahrada využívá sál pro školní výukové programy, dále pro

tzv. Filmové zoo, kdy se pro veřejnost promítají přírodopisné filmy, ale také pro různé přednášky, konference, sympozia či společenské akce.

Hlavní oblasti činnosti propagačně vzdělávacího úseku lze rozdělit do těchto kapitol: Výukové programy pro školy a ústavy sociální péče, Informační a naučný systém, Kampaň Tygr, Spolupráce se zdravotnickými zařízeními (např. s klinikou dětské onkologie), Prázdniny v zoo a Nízko-
prahový klub.

Výukové programy pro školy

Zoo Brno nabízela v roce 2003 dvanáct výukových programů pro základní i střední školy: Zvířata Afriky, Zvířata Austrálie, Zvířata Asie, Zoo a jejich význam, Čím se živí?, Jsou nám opravdu podobné?, Ptáci I., Ptáci II., Tygří skály, Medvědi, Naši savci a Etologie. V uvedeném roce proběhlo v promítacím sále zoo 117 výukových programů, kterých se zúčastnilo 3990 žáků či studentů. Největší zájem byl o program Naši savci, který jsme předvedli 25x, o Tygří skály (16x) a Jsou nám opravdu podobné? (15x).

Pro skupiny návštěvníků pořádáme prohlídky zahrady s odborným průvodcem. Kromě mateřských, základních, středních a vysokých škol vyhledávají exkurze v naší zoo také lidé zdravotně postižení, např. nevidomí či neslyšící. Pro některé handicapované jedince je cesta do zoo příliš náročná, proto za nimi dojíždíme. Největší zájem o tuto službu projevila Základní škola při Ústavu sociální péče pro tělesně postiženou mládež v Brně na Kociánce.

Posluchačům vysokých škol připravujeme přednášky a prohlídky s odpovídajícím odborným výkladem. Ve sledovaném období jsme přednášeli studentům Veterinární a farmaceutické univerzity v Brně (4x), Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity (2x) a z Masarykovy univerzity studentům přírodovědecké fakulty (1x) a fakulty sociálních studií (1x).

Informační a naučný systém

V roce 2003 jsme pokračovali v dovybavení zoologické zahrady popiskami k ubikacím nových druhů zvířat ve stejném stylu jako v minulých letech. Letos také zahrada otevřela první část souboru expozic Beringia, kde se nachází i replika srubu kanadských indiánů kmene Haida Gwaii. Do srubu jsme instalovali sedm dřevěných naučných tabulí s kresbami a texty o bobrech kanadských, vlčích kanadských, oblasti Beringia, tundře, ale i o indiánech kmene Haida a jejich řezbářském umění.

Zvažovali jsme novou podobu informačních šipek v areálu zoo. Podali jsme několik návrhů, avšak z finančních důvodů nové informační šipky vyrobeny nebyly. Staré šipky byly pouze přemalovány a některé nové vyrobeny.

Vlastní webové stránky, vytvořené v roce 1998 na zakázku podle našich podkladů, od roku 2001 sami aktualizujeme a v roce 2003 jsme je rozšířili o fotodokumentaci z akcí pořádaných pro veřejnost.

Kampaň Tygr

Kampaň na záchranu tygrů žijících ve volné přírodě vyhlásila Evropské asociace

zoo a akvárií (EAZA) v září 2002 společně s britskými organizacemi 21st Century Tiger, Global Tiger Patrol a Zoological Society of London. Kampaň probíhá v zoologických zahradách Evropy v roce 2002 až 2004 a je to už třetí kampaň EAZA, zaměřená na ochranu divoké přírody.

Zoo Brno zahájila kampaň Tygr 22. 3. 2003 při Jarním otevření zoo. Návštěvníci obdrželi patřičné informace ve stánku s propagačními tiskovinami, kde si též mohli zakoupit klíčenky s okem tygra (po celý rok byly poté v prodeji v obchodě U Tygra.) Lidé tak mohli a stále mohou finančně přispívat na ochranu tygrů. Na několika místech Zoo Brno i na náměstí Svobody v centru města Brna visí informace o kampani a kritickém stavu tygrů ve volné přírodě.

V březnu vyhlásila Zoo Brno ke kampani Tygr čtyřměsíční soutěž pro žáky základních a středních škol. Mohli soutěžit ve dvou okruzích – literárním a výtvarném – a byli rozděleni do tří věkových kategorií: 6–10 let, 11–15 let, 16–19 let. Samozřejmě, že tématem soutěže byl život tygrů, jejich ochrana, projekty na jejich záchranu, pytláctví, ubývání životního prostředí, další příčiny snížení jejich počtu, tygři v zoologických zahradách atd. Celkem přišlo do zoo 433 prací, z toho bylo 379 výtvarných a 54 literárních. Poslali je žáci 34 škol, jednotlivé děti, Diagnostický ústav pro mládež Brno a Dům dětí a mládeže Žďár nad Sázavou. Práce měly vysokou uměleckou i vzdělávací úroveň, ukázaly, kolika dětem není osud tygrů lhostejný, a upozornily veřejnost na problematiku ochrany tygrů. Vyhlášení vítězů soutěže se konalo u příležitosti

*Účastníci prázdninového tábora si postavili tee-pee
/ The participants of the holiday camp built themselves a tee-pee
Foto: Lubomír Stehlík*

Světového dne zvířat (4. 10.). Ohodnotili jsme 33 dětí, které dostaly malé dárečky, nahlédly s chovatelem šelem do zákulisí pavilonu Tygří skály a mohly si nechat namalovat na obličej zvířecí tvářičku. Vítězné práce visí v obchodu U Tygra a ostatní jsou postupně vystavovány v pavilonu exotického ptactva.

Prázdniny v zoo

Tato akce proběhla poprvé v létě roku 1997, ale od té doby nabyla zcela jiné organizační a programové podoby. Jedná se o týdenní pobyty dětí ve věku od 7 do 12 let po celou dobu letních prázdnin (jeden týdenní turnus probíhá také o jarních prázdninách v březnu). Děti pobývají v zoo od pondělí do pátku od 8 do 17 hodin, pod dozorem jednoho pracovníka zoo a dvou studentů-pomocných pedagogů, kteří připravují zábavné kvízy a hry. Během týdne poznají děti celou zahradu nejen z pohledu návštěvníka, ale nahlédnou i do zákulisí tak složitě-

ho organismu, jakým je zoologická zahrada.

Chovatelé je seznamují se svou prací a odpovídají na zvědavé dotazy. Děti se účastní krmení některých druhů zvířat, například krokodýlů, medvědů, tygrů, lachtanů, opic. Mohou si také některá zvířata pohladit, a to nejen ta v Dětské

zoo a ve Stanici mladých přírodovědců.

Týdenní program zahrnuje mj. celodenní výlet do okolí zoo, soutěže, hry, návštěvu Stálé akvarijní výstavy v centru Brna a závěrečný táborák. Oproti roku 2002 nastala malá změna. Ve čtvrtek, který bývá vyhrazen výletu lodí po Brněnské přehradě, děti vystoupily u hradu Veveří, v jehož areálu pak strávily většinu dne: hrály tam různé hry, dostaly oběd, kastelán je provedl komnatami. Také páteční táborák organizátoři v roce 2003 vylepšili. V sadu zoo postavili nově zakoupené tee-pee, u něhož si děti mohly opékat špekáčky jako praví indiáni. O oblíbenosti Prázdnin v zoo svědčí to, že každoročně poplávká mnohokrát převyšuje kapacitní možnosti Zoo Brno. V roce 2003 se Prázdnin v zoo zúčastnilo 236 dětí.

Spolupráce s klinikou dětské onkologie

Zoo Brno spolupracuje s onkologickou klinikou Fakultní dětské nemocnice v Brně již od roku 1998. Návštěvy dětí se konají jedenkrát měsíčně. Mikrobus projíždí zoologickou zahradou a zastavuje na zajímavých

místech, kde děti mohou vystoupit. Po prohlídce zoo si obvykle odpočinou v restauraci U Tygra a na oběd odjíždějí zpět do nemocnice. Letos jsme návštěvy trochu upravili. Zaměřili jsme je vždy na určité téma (např. zvířata Severní Ameriky, Africké safari, mláďata). Na toto téma dostanou děti jednoduché testy, při nichž si mohou ověřit znalosti. Takový způsob kontroly vědomostí si děti oblíbily a rády je i s maminkami vyplňují. Chovatelé ochotně dětem vyprávějí o svých zvířecích svěřencích a podle možností dovolí dětem zvířata nakrmit či je pohladit, což je pro malé pacienty velmi přínosné. V roce 2003 se nemocným dětem s velkou péčí věnovali Simona Blahoňovská, Mariana Hubíková, Marcela Sládková, Michal Balcar, Lubomír Gala, Jaroslav Jasinek a Miloslav Walter. Nejen jim, ale všem zaměstnancům zoo patří za jejich příkladný vztah k malým pacientům vřelý dík.

Pro děti, které mohou absolvovat celodenní zájezdy, vždy v září organizujeme výlety do jiných zoologických zahrad. V roce 2004 jsme zavítali do Zoo Praha a splnili tak přání dětí. Chtěly navštívit hrocha Slávka, kterého si po záplavách v roce 2002 adoptovaly. Pracovnice Zoo Praha RNDr. Iva Vilhumová poskytla dětem poutavý výklad a dovolila jim Slávka nakrmit.

V prosinci jsme pro děti z onkologie pořádali Vánoční besídku s mikulášskou nadílkou. Program se odehrával v novém promítacím sále správní budovy a připravoval ho pěvecký sbor studentů a pedagogů Pedagogické fakulty v čele se sbormistryní PhDr. Blankou Knopovou, CSc. Součástí besídky bylo také vylosování pěti úspěšných řešitelů testů. Losy vyloвила z osudí doc. Věra Linhartová z Lékařské fakulty spolu s Vítězslavem Krapkou, který děti do zoo i na výlety sponzorsky dopravuje. Nakonec děti dostaly v areálu zoo dárečky od Mikuláše a anděla a mohly si pohladit i nakrmit lamy. Letos se besídka zúčastnilo 47 dětí.

Program připravovaný v zoo pro děti, jejich rodiče a lékařský personál všechny zúčastněné alespoň na chvíli vytrhne z každodenního těžkého boje se zákeřnou nemocí a návštěvy v zoo tak mají na děti pozitivní vliv. Přestože je organizace akce pro těžce nemocné děti velmi náročná, stojí určitě za to v tomto úsilí pokračovat a pomáhat těm,

*Mikulášská nadílka pro děti z onkologické kliniky / Christmas gifts for the kids from the oncology clinic
Foto: Michal Piškula*

Frekventanti Nízkoprahového klubu v dětské zoo / Members of our „Low Threshold Club“ at the children zoo

Foto: Jana Kantorová

kteří pomoc potřebují. Od roku 1998 proběhlo už v Zoo Brno 32 návštěv malých pacientů, pět výletů do jiných zoo. Akcí tohoto druhu se celkem zúčastnilo 438 dětí.

Nízkoprahový klub

Nízkoprahový klub byl založen jako součást Stanice mladých přírodovědců Zoo Brno v prosinci 2001. Je otevřen pro děti a mládež ve věku 8–18 let každé úterý od 15.30 do 17.30 hodin. Klub je zřízen především pro neorganizované děti a mládež a skupiny sociálně slabých a rizikových dětí ze znevýhodněného prostředí. Cílem klubu je smysluplné využívání volného času, při němž lze adaptovat životní styl těchto dětí na život v kolektivu a vést je k pozitivním životním hodnotám.

Činnost klubu se realizuje v klubovně stanice ve správní budově Zoo Brno, v pro-

mítacím sále a v areálu zoologické zahrady. Náplň činnosti klubu je příroda, životní prostředí, zvířata žijící volně i chovaná v zoo a kontakt s živými zvířaty. Mladí návštěvníci využívají osobní počítače s tiskárnou s připojením na internet. K dispozici mají videohry a video programy od zábavných her pro menší děti, přes strategické hry, jako je např. hra na budování vlastní zoologické zahrady, až po naučné videoprogramy a encyklopedie zaměřené především

na přírodu. Mají k dispozici videopřehrávač s bohatou kolekcí videokazet s přírodovědnými snímky. S pracovníky klubu poznávají areál a zákulisí zoo.

V roce 2003 navštívilo klub 227 dětí, o 46 víc než v roce předešlém. Přicházely z Dětského diagnostického ústavu na ulici Hlinky, z občanského sdružení Ratolest a z Diagnostického ústavu pro mládež na Veslařské ulici. Chovanci tohoto ústavu projevili zájem i o promítání výukových programů. Brněnskou zoo si velmi oblíbili a kromě toho, že ji pravidelně navštěvují, nasbírali mezi sebou peníze a adoptovali si zvíře, které je nejvíc zaujalo – bobra kanadského.

Mgr. Miroslava Vitulová

SUMMARY: Celebrations of the 50th anniversary of opening the Brno Zoo were permeating through the whole jubilee year 2003. All events for the public prepared by the Promotional and Educational Section

Promotional and Educational Section

stressed the fact that the Brno Zoo existed for half a century.

In 2003, the Brno City Zoological Garden managed to build a facility of critical importance for the operation of the Promotional and Educational Section. The old cinema in the administration building was reconstructed into a projection and conference hall corresponding to the current world standards. The Zoo uses the hall for school education programmes called the Film Zoo and various lectures, conferences, symposia and social events take place there.

In 2003, the Brno Zoo offered twelve education programmes for basic and secondary schools. In total, 117 education programmes for 3,990 pupils and students took place in the projection hall in 2003. Schools also accept our offer of the zoo seeing with professional commentary. Handicapped people, e.g. blind or deaf, are also interested in the excursions. Lectures and excursions in the zoo with corresponding professional commentary are given for university students, as well.

As of 22nd March 2003, the Brno Zoo started its part in the European campaign "Tigre". Visitors were informed about the campaign at the stand where they could buy a key ring with a tiger's eye. Then, the key rings were available in the Tiger shop throughout the year. Information on the campaign and the critical state of tigers in the wilderness are situated in several places of the Brno Zoo and on the Square of Liberty in the Brno centre.

Simultaneously, the protection of tigers was announced by the zoo as a theme of

the literary and art competition for children. The zoo received 433 works that were evaluated and 33 children were awarded.

The Brno Zoo has been cooperating with the Kncological Clinic of the University Children's Hospital in Brno since the year 1998. Once a month, a microbus with children goes through the zoological garden and stops at interesting places where children may get off. Children also get simple tests and like completing them with their mothers. Stays in the zoo mean a huge psychic stimulation for sick children. Since 1998, the zoo has been visited by 438 small patients.

Holidays in the Zoo take place throughout the holidays since the year 1997. In 2003, 236 school pupils at the age of 7–12 years participated in these weekly stays in the zoo during summer holidays, a week run is held during spring holidays in March. Children stay in the zoo under the supervision of a zoo worker and two assisting students from 8am to 5pm, since Monday till Friday. The students prepare entertaining quizzes and games for children who get to know the zoological garden not only from the visitor's view, but also from the backstage.

The Low Threshold Club was established in December 2001 for children and youth from disadvantaged environment. The goal of this club is to adapt the life style of these children to the life in a collective and to lead them to positive life values. In 2003, the club was visited by 227 children from two institutes for disturbed youth and a public association.

V době, kdy brněnská zoologická zahrada oslavila své padesátiny, připomínala si pětadvacetiny i její Stanice mladých přírodovědců (SMP). Aktivita stanice založené 19. 11. 1978 jsou pokračováním v předcházející dlouholeté záslužné práci s dětmi a mládeží, které se Zoo Brno začala věnovat již roku 1952, tedy rok před svým otevřením pro veřejnost. Za dobu existence SMP jí prošlo více než 3000 dětí. Brněnská zoo, vědoma si velké zranitelnosti mladé generace, jejíž formování mohou negativně ovlivnit některé jevy a tendence ve vývoji lidské společnosti, nabízí dětem a mládeži hodnotné využívání volného času.

Život ve stanici není jednotvárný. Je to dáno nejen značným věkovým rozsahem členské základny tvořené dětmi a mládeží od osmi do osmnácti let, ale i dospělými spolupracovníky – odchovanci SMP. Stanice zaměřuje pozornost na rozsáhlou oblast přírodovědy, chovatelství, praktické i aplikova-

*Děti ze Stanice mladých přírodovědců / Children of the Station of Young Naturalists
Foto: archiv SMP*

né obory včetně veterinární problematiky v teorii a praxi.

V roce 2003 pracovalo ve SMP dvanáct odborných skupin, třináctou byl aktiv spolupracovníků. Rozsáhlou činnost stanice organizuje a provozuje v klubovnách ve správních budovách zoo a v areálu zahrady. Skupiny teraristická, P.A.N. a obě skupiny přírodovědné se v jedné z kluboven starají o zvířata v teráriích. Terénní zoologové mj. vyrábějí a obnovují ptačí budky v areálu zoo a sledují hnízdění. Mladí průvodci se často společně s „lamačkami“ podílejí na akcích, které zoo připravuje pro veřejnost. Jsou to např. Jarní a Podzimní zootrofeje, Josefská stezka, Den ptactva nebo Štědrodenní krmení zvířat. Velký zájem poutá práce ve skupině Základů veterinární péče. Entomologická skupina mapovala výskyt obaleče v okolních poros-

*Oblíbeným kontaktním zvířetem Stanice mladých přírodovědců je papoušek ara ararauna, zvaný Eda / The favourite contact animal at the Station is a Blue and Yellow Macaw, called Eda
Foto: Lubomír Stehlík*

tech a skupina Rarae Animae sledovala výskyt chráněných druhů živočichů. Bohužel se činnost dvou posledně jmenovaných skupin nepodařilo plně rozvinout, protože někteří členové dosáhli plnoletosti a přešli do aktivu spolupracovníků. Velký zájem dětí o práci ve SMP si koncem roku vynutil založení dvou nových odborných skupin: Malí zoo-indiáni a Základy zoologie. Dále se připravuje obnovení skupiny Zoo-výtvarníků, jejíž činnost přerušil odchod vedoucí skupiny na studia mimo Brno. Od roku 2001 pracuje při SMP Nízkoprahový klub pomáhající dětem z rozvráceného rodinného prostředí překonávat jejich životní těžkosti.

K propagaci SMP slouží také její Zpravodaj, který informuje o práci skupin i stanice a realizuje tak záměr členů dělit se o nemalé poznatky a zkušenosti s veřejností.

*Děti ze Stanice mladých přírodovědců / Children of the Station of Young Naturalists
Foto: archiv SMP*

Začátkem roku 2003 byl zoologické zahrádě předán do užívání bývalý areál Vysokého učení technického v Brně-Kníničkách. Po adaptaci budov a po úpravě přilehlých pozemků, které se nacházejí v těsném sousedství zoo, SMP získá prostory, v nichž bude moci své aktivity na základě dlouholeté tradice rozvíjet do nebyvalých rozměrů.

Bc. Jana Hadová, Emil Štiss

SUMMARY: *The Station of Young Natural Scientists celebrated 25 years of existence in 2003. The origin of the Station was preceded by the long work with the youth in the Brno Zoo that started as early as in 1952, i.e. a year before the zoo was opened for the public. More than 3000 children attended the Station focused on practical and applied branches of natural sciences, including breeding and veterinary practice, throughout its existence. In 2003, twelve special groups and a caucus of co-workers worked in the Station clubrooms situated in the zoo administrative building and in other places inside the zoo area. Members of the Station take care of animals in vivaria, make and restore bird boxes, monitor nesting and occurrence of tortrix in the surrounding vegetation and protect species in the reserve adjacent to the zoo. Young natural scientists publish their Newsletter (Zpravodaj) bringing information on the work of individual groups and the whole Station.*

*Většina uměleckých souborů vystupujících na akcích zoo se stává adoptivními rodiči. Soubor tanečního divadla Mimi Fortunae si adoptoval samičku pakoně modrého Mimi / Most of the artists that perform for us become adoptive parents. The ensemble of the Dance Theatre Mimi Fortunae adopted a Blue Wildebeest female, Mimi
Foto: Eduard Stuchlík*

Život je neustálý pohyb a změna. Také ve velké rodině adoptivních rodičů a sponzorů Zoo Brno došlo v roce 2003 ke změnám a posunům. S radostí lze konstatovat, že všichni zachovali zahradě svou milou přízeň: souhrn finančních i věcných darů vzrostl na částku blížící se půldruhému milionu korun. To je přibližně o 200 000 Kč více než v roce 2002, kdy suma věnovaná zoo sponzory a adoptivními rodiči poprvé překročila milionovou hranici.

Rozbory nám ukazují, že u dárců došlo ve sledovaném období k jistému posunu v počtu přispěvatelů ze školních kolektivů: poněkud jich ubylo. Důvod k této změně nelze hledat v menším zájmu dětí o zvířata – školáci naopak navštěvují zoo ve stále větší míře –, ale ve skutečnosti, že nábor pro a-

doptivní rodičovství ovlivňuje vytíženost a zaměstnanost dospělých organizátorů, kterým se někdy nedaří najít dostatek času k aktivitě podstatně převyšující jejich profesní povinnosti. Rozbor též prokázal, že přibývalo dárců z řad podnikatelů a podnikatelských subjektů. Počet jedinců a rodin, které se staly adoptivními rodiči, se dlouhodobě drží na přibližně stejné úrovni.

Značný nárůst jsme zaznamenali u dárců, kteří svou přízeň zoologické zahradě vyjádřili formou věcného daru (krmivo pro zvířata, vitamínové tablety, dodávkový automobil, sazenice stromků, antivirový program) nebo sponzorského vystoupení v rámci akcí, které zoo připravuje pro veřejnost (taneční vystoupení, hudební produkce apod.). Také každoroční zoobál se postupně

dostává pod režii přátel zoo, kteří přispívají buď vlastním uměleckým vystoupením, nebo věcnými dary.

Všem příznivcům brněnské zoo děkujeme a společně si přejeme, aby další změny byly vždy jen změnami k lepšímu.

Ing. Jiřina Kubínová

SUMMARY: The sum of financial and material presents given by sponsors and adoptive parents to the Brno Zoo in the year 2003 amounts to one and half million Czech crowns, which is approximately CZK 200,000 more than in the year 2002 when the sum exceeded the limit of one million for the first time. Contributors from the ranks of school classes somewhat decreased, not because children would be less interested in animals, but because adult organizers of adoptive parenthood at schools are busy. The number of donors contributing with material gifts or art performances at the zoo public events increased.

Seznam adoptivních rodičů a sponzorů v roce 2003

List of Adoptive Parents and Sponsors in the Year 2003

* před jménem označuje adoptivního rodiče, který přispívá opakovaně na chov zvířat v Zoo Brno

do 500,- Kč

*Jan Stříbný, Brno	želva nádherná
*Milena Kadlecová, Brno	papoušek vlnkovaný
Simona a Marek Kratochvílovi, Brno	osmák degu
Věra Cívínová a Jan Šturm, Praha	gekon obrovský
*Radka Hořínková, Brno	osmák degu
*Helena Marešová, Brno	papoušek vlnkovaný
Sabina Morawitzová, Brno	želva nádherná
Viktor Morawitz nejml., Brno	piraňa Serrasalmus nat.
Školní družina při DD a spec. školách, Boskovice	želva nádherná
*Mgr. Hana Ševečková, Brno	trnorep severoafrický
*Sjedn. organizace nevidomých a slabozrakých, Brno	želva zuboštítá
*SFK Pochmurná neděle, Brno	piraňa Colosoma sp.
*Michael Piskor, Brno	osmák degu
Nicole Tesařová, Brno	gekon obrovský
*Kryštof a Markéta Břundovi, Brno	želva nádherná
*Lenka Horaisová, Brno	papoušek vlnkovaný
*MUDr. Barbora Ježková, Říčany u Brna	piraňa Colosoma sp.
Ivana Matušková a Václav Horňák, Bukovany	osmák degu
*rodina Štrosova, Brno	gekon obrovský
Bronislava Rovná, Brno	papoušek vlnkovaný
*Církev Futuristů nového začátku, Brno	piraňa Serrasalmus nat.
Iveta Studénková, Brno	tereka hnědá
Marie Slámová, Brno	páv korunkatý
Pavel Šimeček st., Brno	osmák degu
*Iva Zdráhalová, Brno	papoušek zpěvavý

Seznam adoptivních rodičů a sponzorů v roce 2003

List of Adoptive Parents and Sponsors in the Year 2003

Arové zelenokřídlí / Green-winged Macaws

Foto: Eduard Stuchlík

*Dalimil Novák, Brno	želva nádherná
*rodina Karbanova, Rozdrojovice	želva nádherná
*Dana Švestková, Brno	rosela pestrá
*Olda a Alena Breicetlovi, Brno	tlamovec
*Gymnázium Křenová 36, kvarta	páv korunkatý
*Gymnázium Křenová 36, třída 3. b	želva nádherná
*Gymnázium Křenová 36, třída 2. c	piraňa Serrasalmus nat.
*Gymnázium Křenová 36, tercie	gekon obrovský
Kateřina Dufková, Brno	páv korunkatý
*Jiří Bednář, Nesvačílka	papoušek zpěvavý
*ZŠ Blanenská 1, III. třída, Jehnice	papoušek vlnkovaný
*Agáta Buganská, Brno	gekon obrovský
*ZŠ Troubsko, 5. třída	piraňa Serrasalmus nat.
*Jan Veleba, Brno	zrzohlávka rudozobá
*Jakub a Jan Špiříkovi, Ivančice	páv korunkatý
DDM Žďár nad Sázavou, děti z let. tábora v Zoo Brno	gekon obrovský
*Tereza Dvořáková, Brno	rosela pestrá
Andrea a Sabina Muzikářovy, Brno	želva nádherná
Veronika Minářová, Brno	páv korunkatý
*Veronika Kratochvílová, Brno	páv korunkatý
Martina Urbánková, Brno	papoušek zpěvavý
Marie Laichmanová, Brno	želva nádherná
Lenka Laichmanová, Brno	papoušek vlnkovaný
PhDr. Renáta Ševčíková, Blansko	gekon obrovský
*Jitka Huppertová, Brno	aratinga černohlavý
*Jana Lattová a Michal Novotný, Brno	trnorep severoafrický
Obchodní akademie E. Holuba	
a Střední škola veterinární prevence, Brno, třída 1. a	gekon obrovský
*Jiří Němec, Praha	gekon obrovský
*Adam Švábenský, Brno	želva vroubená

Seznam adoptivních rodičů a sponzorů v roce 2003

List of Adoptive Parents and Sponsors in the Year 2003

Jan Pokorný, Praha	tlamovec
Jindřich Němčanský, Brno	aratinga černohlavý
Zita Goliášová, Brno	želva nádherná
*Dagmar Bohunová, Brno	trnorep severoafrický
*Ctibor Spáčil, Vážany nad Litavou	piraňa Colosoma sp.
Speciální školy pro sluchově postižené	
VIII. třída, Ivančice	osmák degu
*Sylvie Hadrová, Brno	osmák degu
Ing. Miroslav Duda s rodinou, Kunovice	rosela pestrá
Michal Komenda, Brno	želva vroubená
Jan Lipšanský, Praha	osmák degu
*žáci ŠD při ZŠ Veverská Bítýška	rosela pestrá
*děti z MŠ Cihelní 1 a, Brno	páv korunkatý
*Ing. Dana Bubníková, Brno	zrzhlávka rudozobá
*Mgr. Martina Bohunová, Ph.D., Brno	tlamovec

do 2000,- Kč

Dana Ambruzová, Brno	želvaamboinská
*MUDr. Naděžda Formánková s rodinou	dikobraz běloocasý (urzon kanadský)
*Žáci základní školy Pozoříce, U Školy 386	želva pardálí
*Jana Zemanová, Brno	želva pardálí
*Lenka Boháčková, Boskovice	chameleon Jacksonův, piraňa Serrasalmus
Alex Foit, Brno	chameleon Jacksonův
*Eva Skoupá, Šlapanice	husice magellánská
*Ing. Emílie Němcová, Brno	tereka africká, želva vroubená, želva pardálí
*Veronika Hošťálková, Rusava	psoun prériový
*Ing. Ivan Janda, Brno	psoun prériový
*Žáci ZŠ Arménská 21, Brno	želva velká
*Mgr. Ivana Budinská, Brno	chameleon Jacksonův
*Gymnázium Moravský Krumlov, třída tercie	piraňa Colosoma sp., chameleon Jacksonův
*Ecotoner, s. r. o., Rychnovská 408, Praha	chameleon Jacksonův
Zdeňka Stromská, Brno	mýval severní (amazončan modročelý)
*ZŠ a MŠ Pramínek, 3. třída, Heyrovského 13	leguán zelený
Filip Dokládál, Brno	leguán zelený
*Bujinkan Czech Dójo, Brno	užovka taiwanská
*Stanislava Kaderová, Brno	liška obecná
ZŠ Bzenecká 23, Brno	kachnička mandarinská
*Ing. Lubomír Fojt, Brno	dikobraz běloocasý (urzon kanadský)
*Dům dětí a mládeže Pavučina, Hustopeče	mýval severní (bobr kanadský)
*Josef Jonáš, Ivančice-Letkovice	chameleon Jacksonův
*Jakub Vymazal, Brno	ara horský
Gymnázium Brno-Řečkovice, sekunda B	chameleon Jacksonův
rodina Dolákova, Kobylnice	kachnička mandarinská
*Gymnázium Křenová 36, třída 1. b	chameleon Jacksonův
*Gymnázium Křenová 36, třída 2. d4	piraňa Colosoma sp.
*Gymnázium Křenová 36, třída 3. c4	piraňa Colosoma sp.
*Gymnázium Křenová 36, třída 2. b	psoun prériový
*Gymnázium Křenová 36, třída prima	psoun prériový
Lucie Meluzínová, Blansko, a Lukáš Váňa, Znojmo	vakopíšík létavý

Seznam adoptivních rodičů a sponzorů v roce 2003

List of Adoptive Parents and Sponsors in the Year 2003

*Kamila a Petr Markovi, Tišnov	psoun prériový
*Hana a Stanislav Češkovi, Brno	kosman zakrslý
Zuzana Foffová a Bohumil Vurm, Ševily	chameleon Jacksonův
Katka, Veronika, Martina a Vláda Jirmusovi, Brno	psoun prériový
*Jiří Povolný, Brno	kachna bahamská
Olga Silovská, Brno	želva nádherná
*Žáci ZŠ Křivánkovo nám. 11, Brno	ibis posvátný
Klub rodičů při MŠ E. Krásnohorské 15, Brno	želva pardálí
*ZŠ Laštůvkova 77, Brno	chameleon Jacksonův, želva pardálí
*ZŠ Střelice, 8.třída	psoun prériový
Bc. Karel Líznař, Bučovice	fretka
*Monika a Tomáš Pelcovi, Brno	psoun prériový
*Richard Viduna a Věra Šlancarová, Brno	klokánek krysí
Eurocomm Group, s. r. o., Klapkova 3, Praha	želva velká
*Eliška Hudáková, Brno	sýček obecný
*ZŠ Vedlejší 10, Brno, třída 9. b	psoun prériový
Gabriela Foltanová a Tomáš Koláček, Telnice	klokánek krysí
*Ing. René Muzikář a Mgr. Dagmar Filipová, Brno	psoun prériový
*Petřík Liškař, Slavkov	liška obecná
*spolužáci PS 98/99, Brno	psík mývalovitý
*Anna Kopecká, Brno	želva velká
*Marta Bílková, Brno	ara horský
Obchodní akademie E. Holuba	
a Střední škola veterinární prevence, Brno, třída II. A	klokánek krysí
*Marek Dvořák, Brno	ara marakana
studenti Gymnázia na Slovanském nám. 7, Brno	liška obecná
Hana Krkavcová, Brno	krkavec velký
rodina Foltova, Brno	psík mývalovitý
Simona Pospíšilová, Nimpšov	osmák degu, papoušek vlnkovaný
*Ing. Světlana Louženská, Praha	bazilišek zelený
*rodina Bortlova, Brno	klokánek krysí
Darina a Aleš Honsovi, Brno	želva ostnitá
ČD, a. s., SDC Brno, Kounicova 26	vakoplišík létavý
*Jarmila Večeřová, Brno	želva pardálí
*Kateřina a Filip Benešovi, Svitavy	psoun prériový

do 5000,- Kč

ŠK Hohoho buldog Brno	kapybara
*Mgr. Simona Kolouchová, Ing. Petr Škarvada	kapybara
Jiří, Marcela a Maruška Holešovští, Brno	nestor kea
Dětský oddíl Yukon, Licibořice	výřeček malý
Jana Ondřejová, Brno	ara ararauna
Miluše Fikarová, Brno	kasuár přílbový
Malamité, v. o. s., Moravské Prusy	výřeček malý
Petra a Jakub Koudelkovi, Brno	výřeček malý
Jitka Fialová a Dušan Sestrienka, Brno	kakadu bílý
*Jan Vítek, Brno	psoun prériový, surikata, trnorep egyptský
*Ing. Jan Grůza, KDU-ČSL, Brno	sovice sněžní
*Dagmar Strachoňová, Podolí	moták pochop

Seznam adoptivních rodičů a sponzorů v roce 2003

List of Adoptive Parents and Sponsors in the Year 2003

*Zdenka Cejnek, Wien	kočka pouštní
*Daquas, spol. s r.o., Anny Letenské 7, Praha	liška obecná
Arsenal, s. r. o., Na Zámkách 53/45, Praha	kočka pouštní
*Olga Raabová, Brno	nandu pampový
Intercom Praha, Karolínská 650	příspěvek na chov
*Helena Nekvapilová, Brno	kakadu Gofinův
Lenka Čoupková, Brno	kakadu bílý
*Radek a Hana Hanáková, Brno	ara zelenokřídý
Prodejna chovatelských potřeb PonPS a její zákazníci Veletřní 4, Brno	kapybara
Svatava Kubešová, Brno	kaloň indočínský
*MUDr. Irena Hamtilová, Brno	kočka pouštní
*Tereza Štrunclová, Brno	sovice sněžná
*Mgr. Marie Malá, Brno	hroznýš královský
*Tereza, Iva, Hana a Petr Dvořákové, Brno	sova pálená
Zaměstnanci a studenti Katedry anorganické chemie PřF MU Brno	hroznýš královský
*rodina Zahradníčková, Brno	kapybara
*MUDr. Eva Cejnarová, Brno	papoušek šedý, nestor kea
Ing. Pavel Krkavec, Opava	krkavec velký
*Ing. Blanka Černá, Brno	bobr kanadský
Tereza Paulová, Brno	krkavec velký
*Dana Ambrozová, Brno	sova pálená
Petr Švehla a Zuzana Kašparová, Příbram	paouce hřivnatá
*MUDr. Marta Gottvaldová, Brno	kalous ušatý
*MUDr. Zora Nečesánková, Brno	kapybara

do 10 000,- Kč

*YOG s.r.o., Koliště 21, Brno	kočka rybářská
*GRIL – Spolek přátel zvířátek, Brno	ovíječ skvrnitý
Monsta Brno, s. r. o., Šmejkalova 37, Brno	mandril
Mimi Fortunae, taneční divadlo, Brno	pakůň modrý
*Žáci ZŠ Gajdošova 3, Brno	orel mořský
Šimek 96, spol. s r. o., Herčíkova 17, Brno	mara stepní, lama guanako
*Taneční soubor la Quadrilla, Brno	bizon americký
ZO OSŽ, závodu 20, ŽS Brno, a. s.	mandril
*Bella Vista a lakros. klub KANGAROOS.S, Brno	klokan Bennettův
rodina Kolčavova, Zastávka u Brna	klokan Bennettův
*Žáci ZŠ Lomnice u Tišnova	rys evropský
*Marie a Marta, s. r. o., El. Krásnohorské 18, Brno	kočkodan husarský
Hudební a vokální skupina MOŠNY, Brno	sob polární
*Marie a Marta, s. r. o., El. Krásnohorské 18, Brno	kočkodan husarský
Vlastislav a Vítěk Dvořákové, Brno	klokan Bennettův
MUDr. Marie Součková, ministryně zdravotnictví, Praha	takin
*Petra Štrunclová, Brno	orel mořský
*Jiří Karas, Brno	rys evropský
*Žáci ZŠ Šlapanice	bobr kanadský, nandu pampový, aratinga černohlavý
*Hošek-motor, a. s., Žarošická 17, Brno	medvěd hnědý
Žáci ZŠ Přemyslovo nám. 1, Brno	rys kanadský, puštík obecný
JUDr. Milan Zábřž, Brno	bobr kanadský, ovce kamerunská, sova pálená

Seznam adoptivních rodičů a sponzorů v roce 2003

List of Adoptive Parents and Sponsors in the Year 2003

do 20 000,- Kč

*Jakub Zbitek a Ing. Kamil Řádek, Brno	kotul veverovitý
*Phoenix Contact, s. r. o., Koblišná 2, Brno	velbloud dvouhrbý
*Country and Western Kaskadéři, Brno	zebra Grévyho
Doppelmayr-lanové dráhy, s. r. o., Polní 6, Brno	osel somálský
ZP Metal-Alliance, Čermákova 1951, Kladno	takin
ZASIS, s. r. o., Palackého nám. 2, Brno	nestor kea, rys kanadský, krokodýl čelnatý
	bazilišek zelený, kočka krátkouchá
Haribo CZ, s. r.o., Zubatého 1, Brno	medvěd hnědý

Český svaz chovatelů ZO 36 – chovatelé koček Soukenická 8, Brno	kočka bengálská, kočka krátkouchá
	kočka pouštní, kočka rybářská
*Přemysl Veselý-stavební a inženýrská činnost, s. r. o., Bzenecká 18 a, 628 00 Brno	psík mývalovitý, velbloud dvouhrbý, sýček obecný

do 50 000,- Kč

*Inter-stav, spol. s r. o., Jamborova 32, Brno	tygr sumaterský
*S – Invest CZ, s. r. o., Obilní trh 11, Brno	tygr sumaterský
*Stavební spořitelna České spořitelny, a. s., Vinohradská 180, Praha	levhart cejlonský
*Krajský výkonný výbor ČSSD, Masarykova 31, Brno	surikata
*Ager, spol. s r. o., Antonínská 18, Brno	šimpanz

PŘÍSPĚVKY NA CHOV V ROCE 2003

do 500,- Kč

*PaedDr. Luděk Remunda, Židlochovice	příspěvek na chov
*Boris Haša, Brno	moták pochop
*manželé Chocholáčovi, Ostřihom	dikobraz běloocasý (urzon kanadský)
*PaedDr. Luděk Remunda, Židlochovice	příspěvek na chov
*Ing. Vladimíra Petrová, Brno	sovice sněžní
Valerie a Viktorie Chomaničovy, Modřice	surikata, papoušek královský
*Mgr. Jana Zichová, Brno	tygr sumaterský
*Ing. Robert Zich, PhD., Brno	vlk kanadský
*Tomáš Pokorný, Brno	tygr sumaterský
rodina Chrástova, Brno	mara stepní
Alena a Zdeněk Vičarovi, Brno	rys evropský
*Žáci ZŠ Cetkovice, 1. třída	papoušek šedý-žako
*Mgr. Alexandra Michaláčová, Brno	psoun prériový
*Jitka Huppertová, Brno	papoušek vlnkovaný
Valerie Durcová, Rajhrad	piraňa Colosoma
Petra Durcová, Rajhrad	tygr sumaterský
*Speciální škola Vídeňská, třída IX. B, Brno	papoušek zpěvavý
*Jakub a Jan Špiříkovi, Ivančice	medvěd lední
Petra a Petr Vostalovi, Brno	ara ararauna
*Barbora a Martin Krejčovi, Smolenice, SK	rys evropský
*Roman Růžička, Brno	lachtan jihoafrický
Jakub Farkač, Tišnov	tygr sumaterský
*Michaela Kadlecová, Dolní Loučky	žirafa síťovaná
*Ing. Lucie Kleinová, Brno	surikata

Seznam adoptivních rodičů a sponzorů v roce 2003

List of Adoptive Parents and Sponsors in the Year 2003

*Jarmila Sýkorová, Brno	surikata
Aneta Kašparová, Brno	ara zelenokřídlý
*Jan Dostál, Brno	surikata, klokan Bennettův, fenek
Hana Tesařová, Brno	příspěvek na chov
Vítězslav Sadílek, Brno	příspěvek na chov
zaměstnanci a děti z Diagnostického ústavu pro mládež a SVP v Brně	bobr kanadský
*Leoš, Nikola a Monika Řezníčkovi, Brno	kozorožec sibiřský, surikata, vlk kanadský
Martin Vostal, Brno	ara ararauna

do 2 000,- Kč

*Jiřina Kolesová, Brno	příspěvek na chov
*Fa LEDERER výrobky z čisté ovčí vlny, Brno	spací pytel jako cena do soutěže
*Mgr. Pavla Petrová, Ph.D., Valtice	osel somálský
Dětský oddíl Yukon, Licibořice	leguán nosorohý
Martina Janošová, Brno	pečivo ke zkrmení
Zbyněk Egerl, Židlochovice	medvěd hnědý
KLIK I.N., Karáskovo nám. 1, Brno	žirafa síťovaná
David Veselý, Brno	medvěd lední
*Radmila, Jan a Jiří Grmelovi, Brno	kapybara
*Žáci ZŠ Cetkovice, 2. třída	žirafa síťovaná
*Žáci ZŠ Cetkovice, 3. třída	puma
*Alena Sýkorová, Brno	klokan Bennettův
Jana Polenová, Brno	fenek
Radek Příbyl, Brno	nestor kea
*Gymnázium Křenová 36, Brno	trnorep egyptský
*Centrum pro rodinu a sociální péči Josefská 1, Brno	pavián anubi
Gymnázium Tišnov, třída prima	takin
*ZŠ Pastviny 70, Brno, třída 5. b	mandril rýholící
*ZŠ Pastviny 70, Brno, třída 5. a	puma
*ZŠ Pastviny 70, Brno, třída 3. b	šimpanz
*ZŠ Pastviny 70, Brno, třída 3. a	lachtan jihoafrický
*MUDr. Naděžda Formánková s rodinou, Blansko	vlk kanadský
*Ing. arch. Ladislav Brožek, Brno	mýval severní (orel mořský)
*Jakub a Jan Špiříkovi, Ivančice	páv korunatý, medvěd lední
Jakub Raab, Lyžbice	bizon americký
Viktorie Raabová, Lyžbice	kozorožec sibiřský
*Marek Perníčka, Brno	surikata
*Jana Pokorná, Modřice	dželada, želva vroubená
*Mgr. Petra Břečková, Brno	tamarin žltoruký
Kateřina a Jan Malí, Brno	lemur běločelý
Vlastimil Skoupil, Česká	adax
*Studenti z biologického kroužku gymnázia Tišnov	káně lesní
Hypermarket Brno, Skandinávská 2	pečivo, ovoce, zelenina, maso
ZŠ Jasanová 2, Brno, třída 5. b	surikata

do 5 000,- Kč

Kateřina Šimůnková, Tábor	vlk kanadský
*MOLEX B.V., Příkop 4, Brno	žirafa síťovaná
*Alžběta Povolná, Brno	tygr sumaterský

Seznam adoptivních rodičů a sponzorů v roce 2003

List of Adoptive Parents and Sponsors in the Year 2003

Medvědi lední / Polar Bears

Foto: Eduard Stuchlík

*ZŠ Kanice 135

WILO Praha s.r.o., Čestlice

*MŠ Na kopečku u zvonečku, Horní 17, Brno

F-Varia, MVDr. Dana Foitová, Brno

Direct-Media, s. r. o., Špitálka 8, Brno

Lesy města Brna, spol. s r. o., Kuřim

*Žáci 3. třídy ZŠ Lomnice u Tišnova

Jana a Jiří Černí, Rajhrad

do 10 000,- Kč

*Ecotoner, spol. s r. o., Rychnovská 408, Praha

*Unilever ČR, spol. s r. o., Thámova 18, Praha

*Dore Luth, Berlín

*Delacon Biotechnik ČR, spol. s r. o., Bohdíkovská 7, Šumperk

Lesy města Brna, spol. s r. o., Kuřim

*Bohumil III, Brno

*JUDr. Hana Klusáčková, Brno

do 10 000,- Kč

*Hana a Theodor Pánkovi, AKTRIS, spol. s r. o., Praha

*PHoenix Contact, s. r. o., Kobližná 2, Brno

*Arktida, spol. s r. o., Hviezdoslavova 47, Brno

*KDU-ČSL, MěV Brno-město, Starobrněnská 20

tygr sumaterský

pštros dvoupřstý

žirafa siťovaná

kočkodan obecný

kočkodan obecný

sazenice dubu zimního

vlk kanadský

puma

zebra Chapmannova

medvěd lední

kiang

krmivo pro exotické ptactvo a plazy

zastřešená lavička se stolkem

příspěvek na chov

příspěvek na chov

dřevěná lavička

medvěd hnědý

medvěd lední

příspěvek na chov zvířat

Seznam adoptivních rodičů a sponzorů v roce 2003

List of Adoptive Parents and Sponsors in the Year 2003

do 50 000,- Kč

vydavatelství Profitisk, Milan Lokaj, Zlatá Hora 1467
Grisoft, s. r. o. Lidická 31, Brno
Integra, a. s., Zemědělská 53, Žabčice

1 000 ks kalendářů pro rok 2003
antivirový program
krmivo pro zvířata

do 100 000,- Kč

Ecotoner, spol. s r. o., Rychnovská 408, Praha
Unilever ČR, spol. s r. o. Thámová 18, Praha

dodávkový automobil Nissan
příspěvek na provoz

nad 100 000,- Kč

VitaHarmony, s. r. o., Vyhlídka 39, Brno

multivitaminové tablety

Stav k 31. 12. 2003

Akce pro veřejnost

Programmes for our visitors

Datum	Akce pro veřejnost - interní
22. 2.	Maškarní bál
16. 3.	Josefská naučná stezka
30. 3.	Den ptactva v zoo
22. 3.	Jarní otevírání zoo, Otevírání psího útulku, Zahájení kampaně Tygr, Jarní zootrofej
12. 4.	Mongolský den
19. 4.	Den Země a Velikonoce v zoo
1. 5.	První máj ve stylu country
10. 5.	Africký den
15. 5.	Empík hledá medvídku Haribo
24. 5.	Brno zdravé město
31. 5.	Den dětí s rádiem Frekvence 1, noční prohlídka
1. 6.	Dětský den s GE Capital Bank, noční prohlídka
7. 6.	Den v zoo pro děti z Pěstounských rodin, noční prohlídka
28. 6.	Křtiny Iosic s Ikeou
6. 7.	Letní country a folk festival – Mošny
13. 7.	Letní country a folk festival – Johnny
20. 7.	Letní country a folk festival – Zimour
27. 7.	Letní country a folk festival – Kaskadéři
3. 8.	Letní country a folk festival – Draci
10. 8.	Letní country a folk festival – Vikýř
16. 8.	Honza Musil v Zoo Brno

Akce pro veřejnost

Programmes for our visitors

17. 8.	Letní country a folk festival – Bobří
24. 8.	Letní country a folk festival – Ranch
30. 8.	Oslavy 50. výročí Zoo Brno, Setkání adoptivních rodičů a sponzorů
31. 8.	Hadí den s rádiem Kiss Hády, Letní country a folk festival – Poutníci
4. 10.	Světový den zvířat, Vyhlášení soutěže ke kampani Tygr
5. 10.	Podzimní zootrofej
22. 11.	Den otevřených dveří Stanice mladých přírodovědců
6. 12.	Mikuláš v zoo
24. 12.	Štědrodenní krmení zvířátek

Datum	Akce pro veřejnost – externí
9.–12. 1.	Veletrh cestovního ruchu Go – Zoo jižní Moravy
1. 2.	Zoobál ve stylu country
26.–27. 4.	Den Země na hradě Veveří
17. 5.	Severský den v Olšanech
27. 6.	Hurá prázdniny – prezentace zoo na náměstí Svobody s Rádiem Petrov
13.–23. 12.	Prezentace zoo na Moravském náměstí

Datum	Akce pro děti a mládež - interní	Počet účastníků
3.–7. 3.	Jarní prázdniny v zoo	17
1. 4.	Den ptactva pro školy	68
7. 7.–29. 8.	Letní prázdniny v zoo	9/236*
2. 12.	Moravské Vánoce pro děti z kliniky dětské onkologie	47
	Návštěvy dětí z kliniky dětské onkologie v zoo	5/50
	Výukové programy pro základní školy	111/3712
	Exkurze pro mateřské školy	2/80
	Exkurze pro základní školy	19/751
	Exkurze a výukové programy pro střední školy	6/278
	Exkurze s odborným výkladem pro vysoké školy	8/445
	Exkurze pro speciální skupiny (nevidomí, zdravotně postižení, dětské domovy)	4/72

Datum	Akce pro děti a mládež – externí	Počet účastníků
23. 9.	Návštěva dětí z kliniky dětské onkologie v Zoo Praha	29
	Výukové programy pro DDM Brno-Řečkovice	3/90
	Výukové programy pro Základní školu při Ústavu sociální péče pro tělesně postiženou mládež – Kociánka	7/210

*počet akcí/počet účastníků

(*Cyclura nubila*) a leguána nosorohého (*Cyclura cornuta*) v Zoo Brno

Rearing of the Green Iguana (Iguana iguana rhinolopa), Cuban Iguana (Cyclura nubila) and Rhino Iguana (Cyclura cornuta) in Brno Zoo

V teraristických chovech Zoo Brno se během uplynulého desetiletí uskutečnila řada pozoruhodných odchovů plazů, ať již želv (Balcar 1996 b, c, d; 1998), ještěřů (Balcar 2003) či krokodýlů (Balcar 1996 a; 2002).

V herpetologické kolekci má brněnská zoo v současnosti dva druhy zemních leguánů rodu *Cyclura* a jeden rodu *Iguana*. V expozičních ubikacích mohou návštěvníci obdivovat leguány kubánské (*Cyclura nubila*) a leguány nosorohé (*Cyclura cornuta*), patřící k nejmohutnějším a největším leguánům světa. Za pozornost rozhodně stojí často chovaný a v zoologických zahradách pravidelně vystavovaný leguán zelený (*Iguana iguana rhinolopa*).

Zoo Brno se v rámci Evropské asociace zoologických zahrad a akvárií (EAZA) rovněž podílí na mezinárodních aktivitách zaměřených ke společnému postupu při chovu existenčně ohrožených druhů plazů. V současné době se brněnské zoo nabízí možnost koordinovat záchranný chovný program EAZA (EEP) pro leguána nosorohého (*Cyclura cornuta*), případně pro několik dalších druhů plazů. Ke snaze propracovat metody chovu a reprodukce největších leguánů v lidské péči se připojila i brněnská zoo. Leguán kubánský (*C. nubila*) zde byl již opakovaně rozmnožen, přičemž mláďata patří již k třetí generaci narozené v zajetí (F3). Jejich rodiče i prarodiče pocházejí z chovné linie založené v pražské zoo, kde se v průběhu devadesátých let minulého století narodili (Rehák & Král 1993, Rehák & Velenský

1997). U leguána nosorohého (*C. cornuta*) bylo v roce 2003 dosaženo narození prvního mláďete. V tomto případě jde o F2-generaci, neboť matka i otec vylíhlého leguánka pocházejí z odchovu zoo ve Frankfurtu n. M. (Rehák 1996-97). Leguán zelený (*Iguana iguana rhinolopa*) se v Zoo Brno poprvé úspěšně rozmnožil v roce 1999, kdy se podařilo odchovat čtyři mláďata. V roce 2002 bylo dosaženo narození již F2-generace (8 mláďat), což znamená, že se do reprodukce zapojila zvířata narozená již v Zoo Brno. Od roku 1999 do roku 2003 se zde narodilo 92 mláďat, což představuje zcela ojedinělé výsledky v rámci celoevropského kontextu (Balcar 2004).

Leguán zelený (*Iguana iguana rhinolopa*)

Úvod: Leguán zelený (*Iguana iguana*) patří do čeledi Iguanidae a podčeledi Iguaninae. V rámci rodu *Iguana* v současnosti rozlišujeme tři taxony: nominotypický *Iguana iguana*, dále pak *Iguana iguana rhinolopa* a *Iguana delicatissima*. Leguán zelený je jedním z nejoblíbenějších ještěřů, který se přitom v chovech objevuje nejčastěji. Vzhledem k obrovskému počtu importovaných jedinců držených jak soukromými chovateli, tak i v zoologických zahradách celého světa, je počet zpráv o úspěšných odchovech mizivě nízký; první odchov se ale podařil již v roce 1957 ve Švédsku (Schardt 1993). Podle ISIS Abstract chovalo k 31. 12. 2003 přes 200 zoologických zahrad

Odchov leguána zeleného (*Iguana iguana rhinolopa*)

Rearing of the Green Iguana (*Iguana iguana rhinolopa*)

celkem 856 leguánů zelených (257 samců, 257 samic, 324 jedinců neurčeného pohlaví a 18 mláďat). V rámci těchto impozantních čísel je nejvíce leguánů zelených chováno v Evro-pě (96, 110, 159, 18) a v USA (80, 91, 51, 0). Taxon *Iguana i. rhinolopa* je v tomto přehledu mimo Zoo Brno uváděn jen ve třech evropských zahradách – v Amsterodamu, Broxbournu a Římě (4, 2, 0, 0).

Zoogeografie a biologie: Nominotypický *Iguana iguana iguana* obývá obrovská území od Kostariky po jižní Brazílii a některé ostrovy v karibské oblasti. V Chicagském přírodovědném muzeu je uložen zřejmě největší doložený exemplář leguána zeleného, a to právě nominotypického taxonu. Ulovil ho známý český herpetolog Zdeněk Vogel při své expedici do delty Orinoka (Vogel 1973). Exemplář měří 230 cm při hmotnosti 10,5 kg. Běžná délka těchto ještěřů se většinou pohybuje pod hranicí dvou metrů.

Severní poddruh leguána zeleného *Iguana iguana rhinolopa* se vyskytuje od

jižního Mexika až po severní Kostariku, kde se kříží s nominotypickým poddruhem (Köhler 2000). Zástupci severního poddruhu mají na přední části hlavy 3 až 4 rohovité výrůstky. Tyto „růžky“ jsou hlavně u samců velice zřetelné.

Nejvzácnějším zástupcem rodu je *Iguana delicatissima*. Žije na některých ostrovech Malých Antil. Nejtypičtějším jeho znakem je chybějící velká bílá šupina pod ušním bubínkem, která je pro zástupce leguánů zelených tak typická.

V přírodě obývají leguáni zelení hlavně nížinné lesy, kde žijí kolem vodních toků. Často zasahují i do kulturních oblastí, kde jsou vázáni na umělé zavlažovací systémy kokosových a banánových plantáží (Gábriš 1996). Jedná se o ještěry s denní aktivitou. Můžeme je spatřit na stromech, které jim poskytují potravu i ochranu před predátory. V případě nebezpečí hledají často záchranu ve vodě, kde se dokážou velice mrštně pohybovat. Plavou pomocí ocasu, končetiny jsou přimknuty k tělu.

Samice leguána zeleného / Female of the Green Iguana (*Iguana iguana rhinolopa*)
Foto: Michal Balcar

Chov v Zoo Brno: Základ našeho chovu pochází z jednoho nelegálního dovozu uskutečněného na jaře 1997 ze středoamerického Hondurasu. Celkem 60 jedinců patřilo k severnímu poddruhu *Iguana iguana rhinolopa*. Šlo o mláďata o maximální celkové délce 25 cm. Umístili jsme je pohromadě v místnosti o ploše 10 m², na dně pokryté směsí písku a zahradní zeminy a vybavené větvemi na šplhání. Ve větvích byla připevněna polička s miskami na krmení a vodu. K dosažení optimální teploty v místnosti 25–30 °C (pod tepelně světelnými

Líhnoucí se mládě leguána zeleného / A hatching Green Iguana (Iguana iguana rhinolopa)
Foto: Michal Balcar

zdroji 35–40° C) jsme použili 300wattové halogenové zářiče a UV-lampu Osram Ultravitalux 300W. Ta byla umístěna asi 50 cm od nejbližších větví. Na rozdíl od údajů některých německých autorů, kdy např. Pütz (1982) lampu zapínal jen na 15–20 minut denně, ale zcela v souladu např. se zkušenostmi při odchovu leguánů kubánských (*Cyclura nubila*) v Zoo Praha (Rehák & Velenský 1997) ji naše mláďata měla rozsvícenou bez jakýchkoliv negativních příznaků po dobu 5 až 8 hodin denně.

Podobně jako u Gábriše (1996) i naši leguanci uměli pít vodu přímo z misky, i když při každodenním rosení rádi pili vodu přímo z rozprašovače. Zelené krmení (pampeliška, jetel, vojtěška) doplněné zeleninou i ovocem a nepravidelně několikrát do měsíce živočišnou složkou (cvrčci, larvy potem-

níků *Zophobas morio*), bylo vždy posypáno některým z vitamíno-minerálních přípravků (Vitamix, Roboran, Plastin). Dávkování vitamínu D3 bylo prováděno v souladu s údaji Gábriše (1996), a to 5000 m. j. preparátu Combinal AD3 1 x měsíčně bez ohledu na velikost mláděte. Při takto prováděné aplikaci jsme u našich leguánů žádné onemocnění související s nesprávnou výživou (osteodystrofie, rachitis atd.), tak jak je popisuje např. Köhler (1992), nepozorovali.

V průběhu podzimu následujícího roku 1998 jsme pozorovali první páření ve skupině tvořené samcem a třemi samicemi ve stáří asi 18 měsíců. Tito zakladatelé naší chovné linie měli již k dispozici nové, exotické terárium o ploše asi 6m² a výšce 2 m s prostorným bazénem, zahrnuté do nového moderně pojatého pavilonu Tropické králov-

Odchov leguána zeleného (*Iguana iguana rhinolopa*)

Rearing of the Green Iguana (Iguana iguana rhinolopa)

Samec leguána zeleného / Male of the Green Iguana (Iguana iguana rhinolopa)
Foto: Michal Balcar

ství (Balcar 2000). Průběh páření odpovídal jeho popisu od různých autorů (Pütz 1982, Gábriš 1996, Tomášek 1998). Tak jako v případě leguánů zelených, který popsal Pütz (1982), nebo u leguánů kubánských (Rehák & Velenský 1997) došlo i v našem chovu k rozmnožování u extrémně mladých zvířat. Pohlavní aktivita a depozice vajec u dvouletých jedinců ukazují na to, že při chovu v lidské péči může být za jistých okolností nástup rozmnožovací schopnosti značně urychlen. Jde zřejmě o fyziologickou připravenost k reprodukci, podmíněnou kvalitní pravidelnou chovatelskou péčí poskytovanou v omezeném prostoru, který mají k dispozici ještěři v zajetí.

Poslední páření jsme pozorovali 15. 11. 1998. Gravidní samice se vyznačovaly obrovskou žravostí. Objem přijaté potravy se zvýšil až o 50%. Zvedli jsme rovněž přísun živočišného proteinu, kdy mimo obvyklého krmného hmyzu bylo zavedeno krmení hloдавci (1x týdně až 2 myši nebo až 4 odrost-

lá holata potkanů). Asi 3 týdny před snůškou začaly samice postupně omezovat příjem potravy a téměř celý den se vyhřívaly pod výhřevnými zdroji. V této době je na samicích zřetelně vidět zvětšený objem břicha i charakteristické boule od rostoucích vajec na bocích. S dostatečným časovým předstihem jsme zahrabali do substrátu umělou noru zakončenou prostorem pro snůšku. Již začátkem ledna obě samice začaly s chutí přehrabovat zeminu a prolézat noru a pravidelně se střídaly v nahrnování a vyhrabávání substrátu z otvoru. Až konečně 3. 2. 1999 došlo k vykladení jedné ze samic. Snůška 21 vajec zahrabaná v hloubce asi 30 cm se nacházela v komůrce mimo pracně připravené umělé kladíště. Druhá samice svou kolegyni zcela okopírovala a o pět dní později, 8. 2. 1999, umělou náhražku také odmítla. Do hlinitopísčitého substrátu snesla rovněž 21 vajec. Délka gravidity obou samic (80 a 85 dnů, počítáno od posledního pozorovaného páření) leží na maximálním okraji udávaném v literatuře. Vejce byla uložena do vrstvy vlhčího vermikulitu v uzavřených plastových dózách a inkubována v lůžní při teplotě 28° C. Vejce z druhé snůšky (o rozměrech 29 x 26 mm), zjevně neoplozená, postupně během 10 dnů zplsnivěla. Inkubace první snůšky (vejce o průměrné velikosti 39 x 27 mm a hmotnosti 18 g) zdárně probíhala do 58. až 62. dne, kdy se vlivem poruchy termostatu inkubátoru (poklesy teplot až na 22° C a naopak nárůst až na 32° C) začala většina vajec zcvrkávat a plesnivět. Uvnitř těchto vajec byl velmi vyvinutý mrtvý zárodek s dosud velkým, nevstřebaným žloutkovým váčkem. Za několik dní po opravě inku-

Rearing of the Green Iguana (Iguana iguana rhinolopa)

bátoru a stabilizaci teplot (opět 28° C) zbyla v líhni čtyři vejce. Dopoledne 17. 5. 1999, tedy po 103 dnech inkubace, prořízla dvě mláďata blánu, přičemž celou hlavu vystrčila ven až kolem 15. hodiny. V tu dobu byla již prořízlá zbylá dvě vejce. Následující den večer už pobíhala všechna čtyři mláďata v inkubační dóze. Žloutkový váček měla plně resorbován a pupeční štěrbinu zataženou. Celková délka leguánků se pohybovala od 222 do 236 mm, při hmotnosti v rozmezí 11,2–12,4 g.

Odchov probíhal v menších teráriích (80x40x40 cm) s hlinitopísčitým substrátem na dně, několika větvemi a miskami na vodu a potravu. Osvětlení zajišťovala 100wattová žárovka. Denní teploty kolísaly mezi 25 až 30° C, pod žárovkou bylo až 35° C. Za dva dny jsem pozoroval první příjem potravy, čerstvě nakrájených listů salátu. Od této chvíle dostávala mláďata stejnou potravu a tutéž dotaci vitamínů a minerálních látek jako dospělá zvířata (s převahou zelených rostlin), jen nakrájenou na menší kousky.

V roce 2002 jsme zaznamenali významný chovatelský úspěch, když jsme docílili narození již druhé generace (F2) leguánů zelených (*Iguana iguana rhinolopa*). Chovná skupina byla tvořena mladým samcem (nar. 1999 v Zoo Brno), jeho dvěma sestrami (nar. 1999 v Zoo Brno) a dalšími dvěma původními samicemi (nar. 1997 v Hondurasu). Na přelomu listopadu a prosince 2001 jsem pozoroval několikrát páření mladého samce, vždy se stejně starými samicemi. Tyto kopulace probíhaly vesměs večer mezi 17. a 18. hodinou, převážně na krmicí desce o průměru 30 cm v metrové výš-

ce, méně často ve větvích, a pouze jednou na zemi. Nejdelší spojení trvalo 12, nejkratší 5 minut. Dne 26. 2. 2002 došlo ke snůšce 21 vajec od jedné z mladých samic. Dvanáct vajec bylo neoplozených, zbývajících devět jsem umístil do inkubátoru nastaveného na 29° C. Během 16. až 22. 5. 2002 (po 79 – 85 dnech) se postupně vylíhlo 8 mláďat druhé generace (F2).

V roce 2003 se i náš chov vyhnul syndromu zadržené snůšky. Šlo o jednu z mladších samic (nar. 1999). Dne 1. 3. 2003 jako poslední ve skupině začala hrabat. Po pěti dnech hrabání náhle přestala, začala polehávat po zemi, omezila pohyb a „spací intervaly“ se zavřenými očima se prodlužovaly. Ještě týž den veterinární lékař aplikoval Calcium (50 mg/kg ž. hm.). Večer ani ráno následujícího dne ke snůšce nedošlo. Ráno bylo opět podáno Calcium (1g/kg ž. hm.) a také Oxytocin (3 m. j./ kg ž. hm.). Za dvě hodiny opět Oxytocin (5 m.j./kg ž. hm.). Teprve po této druhé dávce oxytocinu (hormonu vyvolávajícího kontrakce vejcovodů) jsme u samice pozorovali zřetelné stahy a její obrovskou, několikahodinovou snahu vyklást vejce. Dopoledne již ale byla apatická. Druhý den ráno jsme mohli pouze konstatovat její úhyn. Pitva prokázala fyziologickou graviditu a skutečnou retenci snůšky (vajíčka s kalcifikovanou skořápkou). O tzv. folikulární stázi, i když svými příznaky podobnou (Hnízdo 2003), v tomto případě nešlo.

Tuto jednu z mála stinných stránek našeho snažení (ale i ty jsou nedílnou součástí jakéhokoliv chovu zvířat) brzy vystřídala nová radostná událost. Ve stejném roce se ze snůšky druhé mladé samice vylíhlo 22 mlá-

Odchov leguána zeleného (*Iguana iguana rhinolopa*)

Rearing of the Green Iguana (*Iguana iguana rhinolopa*)

ďat druhé generace odchované v zajetí (F2). Tato mláďata měřila 226–248 mm při hmotnosti 11,5–12, 6 g.

Závěr: Během let 1997 až 2003 jsme měli možnost postupně v našich teráriích chovat celkem 152 mláďat leguánů zelených (z toho

92 odchovaných), dva dospělé samce a pět dospělých samic. Chovnou skupinu tvořili ve sledovaném období vždy jeden samec a dvě až čtyři samice.

Všechny další a podrobnější údaje uvádí následující tabulka:

Přehled odchovů leguána zeleného (*Iguana iguana rhinolopa*) v Zoo Brno v letech 1999 až 2003 / A Survey of the Rearings of the Green Iguana (I. i. r.) at the Brno Zoo between 1999 and 2003

rok /year	samice /female	datum snůšky /the date the eggs were laid	počet vajec /the number of eggs	inkubační doba (dní)/incubati- on period (days)	teplota (°C)/tem- perature (°C)	počet naroze- ných mláďat/the number of hatchlings born
1999	č. 1 (nar. 97)	3. 2.	21	103	28	4
	č. 2 (nar. 97)	8. 2.	21 neoplozených			
	č. 3 (nar. 97)	0				
2000	č. 1	23. 1.	39 + 4 neopl.	74 - 77	29	28
	č. 2	22. 2.	35	77 - 86	29	30
	č. 3	18. 2.	14 neopl.			
2001	č. 1	5. 4.*	56			
	č. 2	15. 3.	18 neopl.			
	č. 3	24. 3.	17 neopl.			
2002	č. 2	10. 2.	28 neopl.			
	č. 3	20. 2.	24 neopl.			
	č. 4 (nar. 99)	15. 2.	28 - 30 **			
	č. 5 (nar. 99)	26. 2.	9 + 12 neopl.	79 - 85	29	8 (generace F2)
2003	č. 2	10. 2.	45 neopl.			
	č. 3	16. 2.	18 neopl.			
	č. 4	23. 2.	30 + 4 neopl.	83 - 91	28 - 29	22 (generace F2)
	č. 5	8. 3.***				
celkem:						92

* vysoce březí samice při hrabání nory zavalena kamenem / a highly pregnant female killed by a stone while digging a burrow

** snůška zlikvidována šváby (*Periplaneta americana*) / the eggs destroyed by cockroaches (*P. a.*)

*** zadržaná snůška, úhyn / the eggs retained; death

Leguán kubánský (*Cyclura nubila*)

Úvod: Zřejmě největší leguán světa je řazen do podčeledi Iguaninae (praví leguáni).

Mnozí autoři (např. Buide 1985) udávají celkovou délku tohoto impozantního ještěra až

185 cm. Herpetologové rozeznávají tři poddruhy: nominotypický *Cyclura nubila nubila* žije na ostrově Kuba a na Isla de la Juventud a dalších drobných ostrovech podél kubánského pobřeží, poddruh *Cyclura*

Líhnoucí se mládě leguána kubánského (Cyclura nubila) / A hatching Cuban Iguana
Foto: Michal Balcar

nubila caymanensis přežívá v počtu asi jednoho tisíce jedinců na dvou menších ostřevcích v Kajmanském souostroví (Little Cayman a Cayman Brac) a asi nejčernější budoucnost mají před sebou „modří leguáni“ *Cyclura nubila lewisi* z ostrova Grand Cayman, jejichž počet je odhadován na pouhých 100–175 zvířat (Rehák & Velenský 2001). Vedle amerických institucí na Floridě a v Kalifornii dosáhla nejvýznamnějších úspěchů v chovu a rozmnožování leguánů kubánských (*C. nubila nubila*) pražská zoo. Právě v ní byl pro tyto památné ještěry vytvořen chovný program (Rehák & Král 1993).

Z Kubu importované jedince se podařilo v Zoo Praha opakovaně rozmnožit a již v roce 1996 docílit narození F2-generace (Rehák & Velenský 1997). V letech 1993–99 se v pražské zoo narodilo 37 mláďat, z nichž

bylo 33 odchováno do dospělosti. Pražské odchovy jsou nyní i v dalších zoo České republiky (Brno, Ústí nad Labem), v Polsku (Plock, Poznaň), Rusku (Moskva) i v Chorvatsku (Záhřeb). Současné odchovy v Praze i v brněnské zoo představují třetí generaci (F3) narozenou v lidské péči.

Mezinárodní ochrana, záchovné

programy: Tak jako ostatní druhy rodu *Cyclura* patří i leguán kubánský do přílohy CITES I i do červeného seznamu IUCN. Ze tří poddruhů jsou dva kriticky ohrožené a jeden zranitelný. Mezinárodní plemennou knihu leguána kubánského vede od roku 1995 pražská zoo.

Nominotypický poddruh *Cyclura nubila nubila* patří k relativně nejméně ohrožené formě leguánů rodu *Cyclura*. Podle posledního odhadu žije na Kubě asi 40 až 60 000

Odchov leguána kubánského (*Cyclura nubila*)

Rearing of the Cuban Iguana (*Cyclura nubila*)

Samec (Pepino III.) leguána kubánského (*Cyclura nubila*) / Male (Pepino III.) of the Cuban Iguana
Foto: Michal Balcar

jedinců (Perera 1999). Přes tato na první pohled vysoká čísla nelze propadat přehnatému optimismu. Negativní tlaky neustávají, například pokračuje destrukce původních biotopů, zvyšuje se počet introdukovaných predátorů a rozmáhá se turistický průmysl.

V posledních letech má kromě pražské zoo nejpočetnější skupinu těchto cyklur Zoo Brno. Odchovanými mláďaty se kromě těchto dvou zahrad může v rámci UCSZ pochlubit ještě Zoo Jihlava.

Chov v Zoo Brno: Populaci v brněnské zoo tvoří dva dospělí samci a pět samic. Samec a všechny samice se narodili v pražské zoo v roce 1997 jako F2-generace a v Brně jsou chováni od podzimu 1998. Podobně jako leguáni nosoroží (*Cyclura cornuta*) se během srpna 2002 do brněnské

zoo přesunul z Prahy i druhý dospělý samec leguána kubánského Děččínák. Hlavním důvodem jeho přesunu (kromě již zmiňované pomoci zatopené pražské zoo) bylo obohatit genetický profil leguánů v Brně. Tento minimálně 15letý samec chovaný v Zoo Praha od 31. 8. 1994 pochází totiž přímo z odchytu ve volné přírodě. Jeho úspěšné zapojení do reprodukce tak znamená významný nárůst významu chovné skupiny leguánů kubánských v Zoo Brno.

Chovná skupina – samec Děččínák a čtyři samice – obývá v pavilonu Tropické království expoziční ubikaci o ploše asi 6 m², rozčleněnou větvemi a kořeny. Ještěři vyžívají i umělou skálu. Na dně ubikace leží až 50 cm vysoká vrstva hlinitopísčitého substrátu. K osvětlení je použito zářivek i halogenových zářičů (150 W). Jako silný světelný i vyhřevný zdroj je instalován halogen (300 W) i speciální lampa Osram Ultra Vitalux (300W), poskytující i UV záření. Dostatečné vyhřátí poskytuje leguánům i větší topný kámen. V prostoru terária jsou značné teplotní rozdíly. Od jara do podzimu se teploty vzduchu pohybují od 25 do 35° C, v blízkosti vyhřevných zdrojů vystupují až na 50 °C. Noční teplota neklesá pod 20° C. V zimě, kdy se doba osvětlení postupně krátí až na 10 hodin (od 7 do 17 hod.), jsou denní teploty o 5 až 10 stupňů nižší než v létě. V noci nastává silnější pokles na 20 až 18° C s tím, že v nejchladnějších zimních dnech klesne noční teplota až na 15° C.

Potravu podáváme leguánům ad libitum téměř denně, vždy však s jedním dnem půstu během týdne. Složení potravy a dávkování minerálních látek a vitamínů je obdobné

jako u leguánů nosorohých (*Cyclura cornuta*). V jarních měsících navíc nabízíme větve s listím habru, jabloně, třešně, bezu i květy zlatice a podběle. Na substrát několikrát měsíčně rozhodíme pražené vaječné skořápky a na menší kousky rozdrčenou sépiovou kost. K pití mají leguáni vždy k dispozici misku s čerstvou vodou.

Dominantní postavení ve skupině leguánů má vždy samec. Většinu dne tráví na topné desce v blízkosti krmného místa. Pouze výjimečně při prohlídce svého teritoria využívá větve a skalní výstupky ke šplhání. Naopak některé samice používají větve a římasy velmi často. Prostorová aktivita samic je výrazně teritoriální, do značné míry je ovlivňována agresivitou, nebo tolerancí dominantního samce. Podle našich pozorování se v omezeném prostoru expozičního terária již zaběhnutý hierarchický systém může během roku u našich samic i několikrát změnit. Velmi osobitě se projevuje mladší samec Pepino III., chovaný nyní v zázemí spolu s jednou samicí. Těsně před podáním potravy si neodpustí každodenní rituál, kdy již čeká na příchod chovatele a po otevření dveří do ubikace mu ihned běží naproti, nebo mu rovnou skočí do klína. Pak musí následovat krátký proces drbání a hlazení, přičemž samec automaticky zavírá obě oči. Jakmile je s výkonem člověka spokojen, většinou sám přeruší tuto příjemnou chvíli a popoleze na krmící místo. Někdy přiběhne absolvovat tuto proceduru i některá ze samic v expoziční ubikaci, svou vstřícností ke člověku se snaží vylepšit si postavení ve skupině. Při samotném příjmu potravy jsou většinou všichni členové skupiny velmi tole-

rantní, takže je zaručen dostatečný příjem potravy i u níže hierarchicky postavených jedinců.

První pohlavní aktivitu jsme zaznamenali v roce 2000, tedy ve třetím roce života leguánů. U tří samic došlo k depozici vajec. Ve snůškách bylo 3–7 vajec. Většina z těchto vajec byla defektní, neoplozená. Pouze u tří vajec od jedné ze samic probíhal vývoj, který se zastavil asi v polovině inkubační doby. Vejce obsahovala uhynulé zárodky s velkými žloutkovými váčky.

Vlastní páření – které je velice krátké, jen 1–3 minuty, a probíhá na zemi – jsme pozorovali již několikrát. Délka gravidity se podle našich pozorování pohybuje v rozmezí 25 až 40 dnů. Velká část snůšek byla neoplozena, další byly sežrány vsudypřítomnými šváby (*Periplaneta americana*) nebo neurčenými druhy mravenců, několik snůšek jsme vůbec neobjevili. Čtyř mláďat (prvního odchovu v historii brněnské zoo) jsme se konečně dočkali v roce 2002. Šlo o snůšku z 25. 5., která obsahovala sedm vajec. Mláďata se zcela vstřebanými žloutkovými váčky se vylíhla mezi 5. a 7. srpnem 2002. Inkubace trvala při 30–31° C 72–74 dnů. Leguánci měli typické juvenilní zbarvení s kontrastními pruhy na bocích. Jako první potravu dostali sušené blešivce, menší cvrčky a rostlinnou směs s vitamíny a mineráliemi. V roce následujícím se podařilo úspěšně odchovat opět mláďata. Z vajec snesených 20. 5. se po 82 dnech inkubace narodili opět čtyři leguánci.

Závěr: Narození osmi mláďat v Zoo Brno v letech 2002 až 2003 nelze pochopitelně

Odchov leguána nosorohého (*Cyclura cornuta*)

Rearing of the Rhino Iguana (*Cyclura cornuta*)

považovat za mimořádný či vynikající výsledek. Na druhou stranu stačí nahlédnout do statistik evropských zoologických zahrad a s údivem zjistíme, že odchovy leguánů kubánských jsou stále velmi řídkým jevem, natož pak odchov již třetí generace narozené v lidské péči. Vedle pražské se tak brněnská zoo řadí k neúspěšnějším institucím rozmnožujícím tyto legendární ještěry.

Leguán nosorohý (*Cyclura cornuta*)

Úvod: Leguán nosorohý (*Cyclura cornuta*), patřící do podčeledi Iguaninae (praví leguáni), se řadí spolu s leguánem kubánským (*Cyclura nubila*) a leguánem jamajským (*Cyclura collei*) k největším a nejmohutnějším leguánům světa. Při hmotnosti až 6,8 kg mohou samci měřit až 120 cm. Že i tyto údaje nemusejí být konečné, potvrzuje 30–35 let starý samec Mao chovaný na Floridě Robertem Ehringem. Mao byl monstrem měřícím 134 cm a vážícím přes 9 kg (Rehák 1996–97). Rozeznáváme tři poddruhy: nominotypický *Cyclura cornuta cornuta*, který obývá Hispaniolu a satelitní ostrůvky, *Cyclura cornuta stejnegeri* z neobydleného ostrova Mona mezi Portorikem a Hispaniolou a *Cyclura cornuta onchiopsis* z ostrůvku Navassa mezi Hispaniolou a Jamajkou – ten je však dnes už zřejmě vyhuben. Přestože se tito leguáni pravidelně dostávali do světových zoo i k soukromým chovatelům, byl ještě před několika málo lety jejich dlouhodobý chov považován za úspěch a rozmnožení za senzaci. Nejlepších výsledků bylo dosaženo v místech s klimatem umožňujícím chov v otevřených výbězích: v Zoodomu v Santo Domingu na ostro-

vě Hispaniola, v Taronga Zoo v australské Sydney a u soukromých chovatelů na Floridě a v Kalifornii (Rehák 1996–97). V celoročně uzavřených ubikacích s umělým světlem je docílení odchovu mnohem obtížnější. Vždyť o prvním rozmnožení v takovém zařízení na americkém kontinentu informuje Národní zoo ve Washingtonu až v roce 1993 (Shiple 1993). V Evropě dosáhla prvních odchovů v letech 1991–1993 Zoo Frankfurt nad Mohanem.

Mezinárodní ochrana, záchovné

programy: Rod *Cyclura* je zařazen do přílohy CITES I i do červeného seznamu IUCN. V rámci IUCN/SSC pracuje skupina specializovaná přímo na západoindické ostrovní leguány (West Indian Iguana Specialists Group). Myšlenky ochrany leguánů podporuje v USA sídlící International Iguana Society, vydávající časopis Iguana Times.

Vzhledem k mimořádným úspěchům při chovu i odchovu leguánů nosorohých to byla v minulosti právě Zoologická zahrada ve Frankfurtu nad Mohanem, která byla pověřena koordinací chovu na úrovni ESB (Evropská plemenná kniha). V současné době se nabízí tato možnost právě brněnské zoo. Bylo by nenapravitelnou chybou takovou šanci nevyužít.

Významné místo ve strategii ochrany zemních leguánů mají reintrodukce, promyšlené introdukce i další přemísťovací akce – programy RRT (Relocation, Repatriation, Translocation). Tyto projekty slouží k posilování volně žijících populací leguánů kombinací chovů in situ a ex situ. Eliminovat predáční tlaky na mláďata i vejce

Samec (Fidel) leguána nosorohého (Cyclura cornuta) / Male (Fidel) of the Rhino Iguana
Foto: Michal Balcar

Ize totiž tím, že se do přírody vypustí leguáni odchovaní v zajetí do velikosti, kdy dokážou odolat predátorům, jako jsou kočky, promyky nebo krysy. Právě program tohoto typu byl prováděn u druhu *Cyclura cornuta*, jehož početní stavy v přírodě se podle posledních sčítání pohybují mezi pouhými 10 000 až 17 000 jedinci (Ottenwalder 1999). Zoodom Santo Domingo v Dominikánské republice vypustil v období 1974 až 1994 do přírody sto odchovaných mláďat ročně. Dnes sílí hlasy prosazující obnovu tohoto projektu.

Podle ISIS Abstracts chová v Evropě k 31. 12. 2003 leguána nosorohého 22 zoologických zahrad, populaci tvoří 33 samců, 19 samic a 11 neurčených jedinců. Tato čís-

la nezahrnují všechny evropské zoo a pochopitelně ani soukromé chovy. Z evidovaných zoo udávají v poslední době narození mláďat např. britská Zoo Chester nebo nizozemská Zoo Rotterdam. V minulosti docílly odchovy německé Zoo Düsseldorf a Zoo Köln, u nás pak Zoo Praha. V rámci UCSZ chovala k poslednímu dni roku 2003 leguána nosorohého jen brněnská zoo.

Zoogeografie a biologie: Popisovaný taxon je xerofilní až semimesofilní, vázaný na kamenité pobřeží a skalnaté vnitrozemí ostrova Hispaniola. Leguáni nosoroží žijí v sociálních společenstvích, která využívají úkryty v norách dlouhých přes tři metry s asi půl metru vysokou odpočinkovou ko-

Odchov leguána nosorohého (*Cyclura cornuta*)

Rearing of the Rhino Iguana (Cyclura cornuta)

Líhnoucí se mládě leguána nosorohého / A hatching Rhino Iguana (Cyclura cornuta)

Foto: Michal Balcar

morou na konci. Nejvíce aktivní jsou ráno a odpoledne. Většinu času mimo úkryty tráví na vyhřátém místě, kde se sluní a odpočívají.

Jedná se o primárně herbivorní ještěry, v potravě preferující různé rostliny, květy a plody (např. i kaktusů rodu *Opuntia*). Jen příležitostně přijímají i živočišnou potravu, např. housenky a kukly lišajů *Pseudosphinx tetrio*.

Sexuální cyklus je anuální. Období námluv a páření probíhá asi 2 týdny. Samotná kopulace netrvá většinou déle než dvě minuty. Uvádí se (např. Rehák 1996), že samice je schopna uchovávat sperma všech samců, se kterými se během sezony spáří, a může tak u ní dojít k oplodnění vajec několika samci, tedy k polypaternitě. Po zhruba 30 dnů trvající graviditě vyhrabe samice asi metr dlouhou chodbu zakončenou snáš-

kovou komůrkou, kam naklade 5 až 20 vajec. Mladí leguáni dosahují pohlavní dospělosti ve třech až čtyřech letech. Při chovu v lidské péči se mohou dožít 30 až 50 let.

Chov v Zoo Brno:

Chovná skupina – samec Fidel a dvě samice – pochází z odchovu v Zoo Frankfurt n. M. Od poloviny 90. let minulého století žila v pražské zoo, kde se leguáni několikrát úspěšně rozmnožili. Ke snůškám

došlo vždy v zázemí, mimo expoziční ubikaci. Po konzultaci kurátora plazů Zoo Praha s autorem tohoto článku přišla do Zoo Brno tato vzácná a impozantní zvířata v srpnu 2002 jako pomoc pražské zoo postižené záplavami.

Trio těchto ještěrů žije v expoziční ubikaci o ploše asi 16 m², která je vhodně rozčleněna kmeny a kořeny. Vrstva písku ve dně ubikace je silná až 50 cm. Umělé osvětlení poskytují vysokotlaké výbojky (HQI-T). Využito je i denní světlo procházející přes prosklenou stěnu pavilonu. V provozu je též lampa Osram Ultra Vitalux vyzařující i UV záření. Ubikaci temperuje infrazářič a teplovodní ohřev.

Teplotní gradienty umožňují leguánům značnou behaviorální termoregulaci. V blízkosti infrazářiče a UV lampy dosahuje teplota až 45–50° C. V ostatním prostoru se teplota pohybuje v rozmezí 25–30° C. Noční

Dospělá samice leguána nosorohého / Female of the Rhino Iguana
Foto: Michal Balcar

teploty klesají v závislosti na ročním období na 18–25° C. Jako nejnižší možný akceptujeme noční pokles teploty na 15° C, a to pouze po omezenou dobu s tím, že druhý den ráno se mohou zvířata vyhřát pod silným tepelným zdrojem.

Potravu předkládáme denně s jedním dnem půstu za týden. Základem diety ve vegetační sezoně jsou různé luční rostliny, hlavně listy i květy smetánky a jetele. Občasný přírůstek tvoří ovoce. V zimě krmíme směsí složenou z čínské zelí, salátu, kapusty, pórků, strouhané mrkve a ked-

lubny. Živočišná složka (laboratorní myši, potkani a několikadenní kuřata) se podává jen několikrát do roka, hlavně v době rozmnožování a tvorby vajec u samic. Sarančata, cvrčci a larvy potměnků příležitostně po celý rok, maximálně však 2x měsíčně. Potrava se hlavně v zimě popraňuje některým z vitamino-minerálních přípravků (např. Roboran, Vitamin, Plastin). Dávkování vitamínu D3, který spolu s vápníkem má rozhodující vliv při vzniku onemocnění souvisejících s nesprávnou výživou (rachitis, osteomalacie atd.), dosahuje 5 000 m. j. na kg 1x měsíčně.

Rearing of the Rhino Iguana (Cyclura cornuta)

Poranění při občasných vzájemných potyčkách ošetřujeme přípravkem Betadine. Při silnější invazi hlístů jsme k odčervení použili fenbendazol (Panacur).

Začátkem června 2003 začal samec Fidel s imponováním samicím. Ty během prvních dnů před ním prchaly, snažily se ukryt a svou nelibost neváhaly dát najevo i kousáním. Během několika následujících dnů neustálých snah samce se začaly samice chovat podřízeně až netečně a 18. 6. jsem mohl konečně pozorovat již probíhající kopulaci, trvající necelou minutu. Dne 22. 7. se vykladla první samice. Až na dne v substrátu leželo v komůrce 16 vajec, avšak ani jedno nebylo schopné dalšího vývinu. O dva dny později jsem objevil snůšku 19 vajec od druhé samice. Z těchto vajec se 19. 10. 2003, tedy po 85 dnech, vylíhlo na vermikulitu v inkubátoru, při teplotě 30° C, jediné mládě. Jeho celková délka byla 27 cm, délka těla 10 cm. Toto mládě bylo zcela životaschopné a je zdárně odchováváno. V dalších dvou vejcích byli uhynulí leguánci s téměř vstřebanými žloutkovými váčky. Ostatní vejce byla neoplozená (bez jakéhokoliv náznaku vývinu zárodku) a postupně během inkubace byla odstraněna.

Přestože odchov pouze jediného mláděte má ještě daleko k dobře metodicky zvládnutému chovu, je možné považovat tento výsledek za velmi povzbudivý. Brněnská zoo je teprve druhou zahradou UCSZ, ve které se podařilo leguány nosorohé rozmnožit. Je dobré si uvědomit, že i v mezinárodním měřítku je docílení odchovu u jakéhokoliv zemiho leguána rodu *Cyclura* považováno za velký úspěch.

Závěr: K hlavním problémům chovu leguánů nosorohých patří inkompatibilita partnerů způsobená nemožností vlastního výběru, synchronizace pohlavních cyklů a sociální stres narušující námluvy a páření. Dalším úskalím je inbreeding; většina leguánů nosorohých v evropských chovech pochází ze Zoo Frankfurt n. M. nebo z Taronga Zoo v Sydney. Otázky inbredních kmenů či linií u plazů jsou však stále otevřené a věda je intenzivně studuje.

Domnívám se, že leguán nosorohý (*Cyclura cornuta*) je taxon velmi vhodný pro řízený chov v rámci EEP. Jde o atraktivní, impozantní a starobylou formu života, dnes v přírodě kriticky ohroženou hlavně lovem – změnit tuto tradici s ohledem na sociální tíseň obyvatel Haiti a Dominikánské republiky je téměř nemožné. Protože importy jsou dnes z důvodů ochranných, etických i legislativních prakticky vyloučené, spolupráce evropských zoo je v podstatě jedinou cestou k řízenému a efektivnímu hospodaření se vzácným genetickým fondem, který evropská populace leguánů nosorohých představuje. Snaha o zachování tohoto překrásného a památného druhu rozhodně stojí za to.

Poděkování: Je mou milou povinností poděkovat Ing. Jiřímu Gábrišovi za jeho podrobný šestidílný seriál o problematice chovu leguána zeleného na stránkách časopisu Akvárium terárium, kdy právě jeho zveřejněné zkušenosti podstatnou měrou přispěly k našim skromným úspěchům při chovu tohoto krásného ještěra. Stejně tak děkuji Petru Velenskému, kurátorovi plazů Zoo Praha, za letitou bezmeznou trpělivost při

zodpovídání mých nesčetných dotazů týkajících se chovu nejen obřích leguánů rodu *Cyclura*, ale i ostatních druhů plazů.

Michal Balcar

SUMMARY: *In the past ten years, a remarkable number of reptiles, such as turtles, lizards and crocodiles, was bred in the Brno Zoo vivarium. The current herpetologic collection comprises two genera of the Cyclura species and one genus of the Iguana species. In the expositions, visitors may admire Cuban rock iguanas (Cyclura nubila) and rhinoceros iguanas (Cyclura cornuta) belonging to the most powerful and biggest iguanas in the world. Green iguana (Iguana iguana rhinolopha), frequently bread and regularly exhibited in zoological gardens, also deserves attention.*

The Brno Zoo participates in international activities within the framework of the European Association of Zoos and Aquaria (EAZA) focused on the common process of breeding threatened

reptile species. At present, the Brno Zoo has got a chance to coordinate the EAZA European Endangered Species Programme (EEP) for rhinoceros iguana (Cyclura cornuta) and, as the case may be, for several other reptile species. The Brno Zoo supports the endeavour to work out the methods of breeding and reproduction of the biggest iguanas in a human care. Cuban iguana (C. nubila) reproduced repeatedly in Brno and its brood is already the third generation born in captivity (F3). Their parents and grandparents came from a breeding line established in the Prague Zoo in the 1990's. The first young one of rhinoceros iguana (C. cornuta) was born in 2003 as F2-generation as its parents come from the Frankfurt on the Main Zoo. Green iguana (Iguana iguana rhinolopha) reproduced successfully for the first time in the Brno Zoo in the year 1999 when four young ones were bred. In 2002, F2-generation (8 young ones) was born to parents who were already born in the Brno Zoo. Since 1999 to 2003, 92 young iguanas were born, which represents absolutely unique results throughout Europe.

Literatura

- Balcar, M., 1996 a: Chov a odchov krokodýla nilského (*Crocodylus niloticus*) v Zoo Brno. Akvárium terárium, Praha, 39 (1): 30-34
- Balcar, M., 1996 b: Želva vroubená (*Testudo marginata*) v Zoo Brno. Akvárium terárium, Praha, 39 (9): 29-33
- Balcar, M., 1996 c: Stručná zpráva o prvním evropském odchovu želvy egyptské *Testudo (Pseudotestudo) kleinmanni* v teráriu Zoo Brno. Informace KCHŽ ČSTH, Hradec Králové, č. 20, s. 3.
- Balcar, M., 1996 d: Želva egyptská – *Testudo (Pseudotestudo) kleinmanni* (Lortet, 1883), její chov a rozmnožení v teráriu Zoo Brno. Chamaeleo, ČSTH Praha, č.6: 21-30.

- Balcar, M., 1998: K reprodukční biologii želvy vroubené. Živa, Academia Praha, XLVI (4): 175-176
- Balcar, M., 2000: Tropické království Zoo Brno. Akvárium terárium, Praha, 43 (8): 68-70
- Balcar, M., 2002: K reprodukční biologii krokodýla nilského, část 1 až 4. Akvárium terárium, Praha, 45 (1): 76-78; (2): 76-78; (3): 76-78; (4): 76-78
- Balcar, M., 2003: Odchov druhé generace chameleona Jacksonova (*Chamaeleo jacksoni*) v Zoo Brno. Výroční zpráva Zoo Brno 2002, str. 50-57.
- Balcar, M., 2004: Odchov druhé generace leguánů zelených (*Iguana iguana*) v Zoo Brno. Akvárium terárium, Praha, v tisku.
- Buide, M. S., 1985: Reptiles de Cuba. Electrón, Habana, 90 pp.
- Gábriš, J., 1996: Leguán zelený (1-6). Akvárium terárium, Praha 39 (4): 37-41; (5): 34-38; (6): 39-43; (7): 33-38; (8): 40-43; (9): 33-37.
- Hnízdo, J., 2003: Folikulární stáze u leguánů zelených (*Iguana iguana*). Akvárium terárium, Praha 46 (3): 76-78.
- Köhler, G., 1992: Artgerechte Ernährung und ernährungsbedingte Erkrankungen des Grünen Leguans, *Iguana iguana* (Linnaeus 1758). Sauria, Berlin 14 (1): 3-8.
- Köhler, G., 2000: Reptilien und Amphibien Mittelamerikas. Band I: Krokodile, Schildkröten, Echsen. Herpeton Verlag Offenbach, 160 pp.
- Ottenwalder, J., 1999: *Rhinoceros iguana* *Cyclura cornuta*. In: Alberts A. (comp. et ed.), 1999: West Indian Iguanas: Status survey and conservation action plan. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK, pp. 22-27.
- Perera, A., 1999: Cuban iguana *Cyclura nubila nubila*. In: Alberts A. (comp. et ed.), 1999: West Indian Iguanas: Status survey and conservation action plan. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK, pp. 36-40.
- Pütz, R., 1982: Erfahrungen bei der Haltung und Zucht des Grünen Leguans *Iguana iguana*. Herpetofauna, 4 (20): 21-25.
- Rehák, I., Král, B., 1993: Chovný program pro leguána kubánského, *Cyclura nubila*, v Zoo Praha, s poznámkami k ekologii a etologii druhu na Kubě. Gazella (Praha), 20: 83-94.
- Rehák, I., 1996-97: Biologie a chov leguána nosorohého, *Cyclura cornuta*. Část 1-2. Akvárium terárium (Praha), 39 (12): 41-45, 40 (1): 44-47.
- Rehák, I., Velenský, P., 1997: Druhá generace leguánů kubánských, *Cyclura nubila*, narozená v Zoo Praha. Gazella (Praha), 24: 93-107.
- Rehák, I., Velenský, P., 2001: Biologie a chov leguána kubánského (*Cyclura nubila*) v lidské péči. Gazella (Praha), 28: 129-208.
- Shipley, B. K., 1993: First breeding of *Rhinoceros iguana*, *Cyclura cornuta*, at the National Zoo. Iguana Times, 2,3: 24-25.
- Schardt, M., 1993: Die Vermehrung des Grünen Leguans *Iguana iguana* in der F2-Generation. Elaphe (N.F.), Rheinbach, 1 (4): 4-8.
- Tomášek, J., 1998: Chov a odchov *Iguana iguana iguana*. Niedeliana, sešit č. 4, ČSTH Praha.
- Vogel, Z., 1973: Džungle na tisíci ostrovech. Academia, Praha, 125 s.

Dlouholetý zaměstnanec Zoo Brno Emil Štiss, který vedl Stanici mladých přírodovědců od jejího založení v roce 1978, podlehl těžké nemoci 6. ledna 2004. Bylo mu jedenašedesát let.

Už v roce 1956 se Emil Štiss stal dobrovolným pracovníkem zahrady. Během dalších let byl v téměř denním styku se zoo a jeho pracovní poměr k ní zanikl, jak stojí v úředním dokladu, až úmrtím. Emil Štiss spojil svůj život cele s brněnskou zoologickou zahradou. Zoologie, zvláště pak ornitologie, spolu s vedením mladé generace k lásce k přírodě se staly jeho smyslem života. Ve Stanici mladých přírodovědců vychoval přes tři a půl tisíce mladých lidí, z nichž mnozí se pak stali odborníky především v přírodovědných disciplínách. Po desetiletí udržoval v Zoo Brno kontinuitu osvětové práce v oblasti ochrany přírody. Pro své okolí se časem stal živoucí legendou.

V roce 1977 byl spoluautorem publikace Ptactvo Mniší hory, ve které zpracoval hnízdění ptáků v budkách. V zoo se zasadil se o zřízení klubovny zoologického kroužku a dílny na výrobu ptačích budek a krmítek. Ty pak s členy kroužku vyvěšoval, čistil, opravoval a sledoval hnízdění. Přitom již v roce 1968 stál u zrodu časopisu Zoo-kroužek informuje, později přejmenovaného na Zpravodaj Stanice mladých přírodovědců. Časopis vychází dodnes a po celou dobu se Emil Štiss jako jeho šéfredaktor zasloužil o jeho vysokou odbornou úroveň.

Stanice se pod Štissovim vedením rozrostla až na šestnáct odborných skupin a brněnskou zoo vynesla v oboru osvěty nesporně na první místo mezi zoologickými

zahradami v Československu a možná i v celé Evropě. Za práci s dětmi byl Emil Štiss mnohokrát vyznamenán, v sedmdesátých a osmdesátých letech dokonce třikrát celostátně, své zkušenosti totiž předával i jiným zahradám budujícím zařízení podobné tomu, jaké sám vedl.

Občas o sobě s humorem říkával, že je nejstarším exponátem v zoo hned po orlu královském. Rozhodně byl nejlepším a nejspolehlivějším znalcem dějin zahrady. Jeho publikace Třicet zastavení v Zoo Brno, vydaná k 30. výročí zoo, stejně jako řada dalších statí posloužila jako základní a mnohdy jediný zdroj informací pro texty vyšlé u příležitosti 50. výročí zoo.

Emil Štiss stále zdůrazňoval velký význam toho, že mladá generace dostává v zoo prostor pro užitečné trávení volného času, což ji ochrání před některými negativními

For Emil Štiss...

tlaky společnosti. Nejen, že jeho odchovanci nalézali dobré uplatnění v životě, ale sami se záhy stávali dobrovolnými pracovníky zoo a po čase do zoo přiváděli i své děti. „Není nic radostnějšího pro vedoucího než vidět, že jeho práce nepřichází nazmar,“ napsal Emil Štiss při jednom výročním hodnocení aktivit stanice.

Pracovníci zoo i početná rodina jejich příznivců ztratili přítele, který byl rádcem nejen ve věcech ochrany přírody, ale který také dovedl naslouchat jiným a radit v otázkách mezilidských vztahů. Ti všichni na něj nikdy nezapomenou.

Eduard Stuchlík

FOR EMIL ŠTISS...

The long-term employee of Zoo Brno, Emil Štiss, who managed the Station for Young Natural Historians since its founding in 1978, succumbed to serious illness on 6 January 2004. He was sixty-one years old.

Already in 1956, Emil Štiss had become a volunteer for the zoo. During later years, he was almost in daily contact with the Zoo; his working relationship ceased with his death, as it is stated in the official document. In the Station for Young Natural Historians, he trained more than three and a half thousand young people, of whom many have become professionals primarily in natural science disciplines. For decades, he maintained continuity in Zoo Brno with educational work in areas of nature conservation. Over time, he had become a living legend for his surroundings.

In 1977, he was a co-author on the publication Ptactvo Mniší hory (The Birds of Mniší hora), in which he worked on the problem of nesting birds in birdhouses. In the Zoo, he established the facilities for

a clubroom for zoological circles and workshops for the production of birdhouses and feeders. In 1968, he worked continuously at informing the public with the birth of the magazine Zookroužek, later renamed Zpravodaj Stanice mladých přírodovědců (Report of the Station of Young Natural Historians). The magazine is published today and for the entire period, Emil Štiss, as editor-in-chief, looked after its professional level.

The Station under Štiss' leadership grew to sixteen professional groups and has brought Zoo Brno indisputably to first place in the field of education among zoological gardens in Czechoslovakia and possibly even in Europe. For his work with children, Emil Štiss has been recognized numerous times, even three times nationwide. He also passed on his experience to other zoos with facilities similar to the one he himself led.

Occasionally, he said with humour about himself that he was the oldest exhibition at the Zoo, right after the Imperial Eagle. He was certainly the most knowledgeable about the history of the zoo.

the 30th anniversary of the zoo, just like a series of other papers, served as the single source of information for texts issued at the celebration of the 50th anniversary of the zoo.

Emil Štiss continuously emphasised the great significance of the fact that the Zoo provides space for the young generation in spending their free time in a useful way, which is a guard against the negative pressures of society. Not only

would his training have solid applications in life, but also the students themselves often became volunteers for the Zoo and over time, they also brought their children to the zoo.

Zoo staff and numerous patron families have lost a friend who was also willing to listen to others and to advise in questions of interpersonal relations. None of them will ever forget him.

Výroční zpráva Zoo Brno, 2003

- Vydává: Zoologická zahrada města Brna
 - Editor: Eduard Stuchlík
 - DTP: Grafické studio Bronislava Bursáková, Brno
 - Tisk: Grafex, spol. s r. o., Adamov
 - Náklad: 1500 kusů
 - První strana obálky: bobr kanadský (*Castor canadensis*), foto Eduard Stuchlík
 - Čtvrtá strana obálky: leguán zelený (*Iguana iguana*), foto Michal Balcar
- © Zoologická zahrada města Brna – NEPRODEJNÉ

**ZOOLOGICKÁ ZAHRADA
MĚSTA BRNA**

U Zoologické zahrady 46, 635 00 Brno
tel.: 546 432 311, fax: 546 210 000

e-mail: zoo@zoobrna.cz
www.zoobrna.cz

▲ Při slavnostním otevření indiánského srubu přestřihli pásku chargé d'affaires kanadského velvyslanectví Olivier Nicoloff (vlevo) a náměstek primátora Brna Petr Zbytek / During the ceremonial opening, the ribbon was cut by Mr. Olivier Nicoloff, chargé d'affaires of the Canadian Embassy, (left), and Petr Zbytek, the Deputy of the mayor of Brno
Foto: Eduard Stuchlík

◀ Srub kanadských indiánů kmene Haida / Log-cabin of the Indians of the Haida tribe
Foto: Michal Piškula

▼ Nový výběh bobrů kanadských / The new exhibit for the Canadian Beavers
Foto: Michal Piškula

